O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KUTUBXONASI
INV.№

Халқ сўзи

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган ● E-mail: halksuzi@sand.uz ● 2002 йил 22 ноябрь, №253-254 (3081-3082) Жума

БУГУНГИ СОНДА

Ўргимчак тўрига илинган лақмалар — 2-бет

Абдулла Қодирий ва ўзбек халқининг муқаддас сўзи

3-бет

Назаримда, аксарият журналистларимиз муаммоларни танқидий назардан ёритиб бериш, салбий ҳолатлар сабаблари ҳақида кишиларни мулоҳаза юритишга ундаш маҳоратига эга эмаслар

4-бет

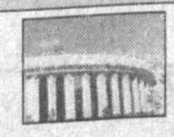
Варрант, коносамент, опцион нималигини биласизми? — 5-бет

Салим полвон билан беллашгиси келган бола — 6-бет

Асқад Мухтор... У худди пар тўшак устида юрганга ўхшарди — 7-бет

Китобни оёқости қилма, унинг ҳам жони бор

8-бет

Олий Мажлисда

Қариялар — давлат ҳимоясида

Кеча Олий Мажлиснинг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитаси Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси ҳамда И.Мўминов номидаги фалсафа ва ҳуқуқ институти билан ҳамкорликда «Кекса авлод манфаатлари давлат ҳимоясида» мавзуида илмий-амалий конференция ўтказди.

Қарияларни қадрлаш азалдан донишманд, пурҳикмат ва маслаҳатгўй авлод қадрқимматини ошириш орқали янги авлод руҳиятини соғломлаштириш воситаси бўлиб келган. Ана шундай тарихий, маънавий анъананинг тобора такомиллаштирилиши, унга давлатнинг ўзи ҳомийлик қилиши жаҳон ислоҳотчилик тарихида кузатилмаган ҳолат.

— Қарияларни қадрлаш — миллий характер, миллий феъл-атвор ва миллий менталитетгина эмас, — деди Олий Мажлиснинг Фан, таълим, маданият ва спорт масалалари қўмитаси раиси Нарзулла Жўраев. — У айни пайтда катта сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ва маърифий воқелик. Қарияларни қадрлаш йили Ўзбекистонда узлуксиз равишда давом этиб, такомиллашиб бораётган давлат ижтимоий сиёсатининг навбатдаги босқичидир.

Олий Мажлис депутати Машариф Юсупов кексаларга ғамхўрликни юксак савияга кўтаришга қаратилган Давлат дастурининг бажарилишида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, маҳаллий ҳокимиятларнинг аҳамияти ҳақида гапирди. Андижон вилоятида бу борада амалга оширилаётган ишлар, шунингдек, қарияларга қулай имкониятлар, шарт-шароитлар яратишдаги баъзи тўсиқлар хусусида тўхталди. Собиқ спортчиларни жалб этиб, кекса авлод вакиллари ўртасида спорт мусобақалари ташкил этиш, улар ўртасида

(Давоми 2-бетда).

ПРЕЗИДЕНТ ПРАГАГА ЖЎНАБ КЕТДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 21 ноябрь куни НАТО-Евроатлантика ҳамкорлик кенгаши саммитида иштирок этиш учун Чехия пойтахти Прага шаҳрига жўнаб кетди.

Давлатимиз раҳбари сафар олдидан пойтахт аэропортида оммавий ахборот воситалари вакилларига интервью берди.

— Ҳозир НАТОга аъзо давлатлар сони ўн тўққизта, — деди, жумладан, Президент. — Прага саммитида уларнинг сони янада кўпайиши кутилмоқда. Литва, Латвия, Эстония, Болгария, Руминия, Словакия ва Словения Шимолий атлантика иттифоқига қабул қилиниши режалаштирилган.

Таъкидлаш жоизки, замон ўзгариши билан дунёдаги вазият ҳам ўзгарди. Совуқ уруш сиёсатига барҳам берилди. НАТО фаолиятида ҳам бурилиш ясалди. Бугун биз мазкур ташкилотни бир пайтлардагидек, душман деб эмас, хавфсизликни таъминлаш борасидаги яқин ҳамкоримиз, деб биламиз.

Ўзбекистон 1994 йили НАТОнинг "Тинчлик йўлида ҳамкорлик" дастурига қўшилди. 27 давлатни бирлаштирган Евроатлантика ҳамкорлик кенгашига аъзо бўлди. Ҳозир мамлакатимиз "Тинчлик йўлида ҳамкорлик" дастурининг энг фаол иштирокчиларидан бири ҳисобланади.

Давлатимиз раҳбари НАТО-Евроатлантика ҳамкорлик кенгашининг Прага саммитида кўриладиган масалалар хусусида шундай деди:

— Саммитда кўриладиган дастлабки масала НАТОнинг янги аъзолар ҳисобига кенгайишидир. Кейинги масала, XXI аср вабоси деб аталаётган терроризмга қарши жаҳон ҳамжамиятининг биргаликдаги курашига бағишланади. Шунингдек, саммитда дунёнинг баъзи минтақаларида содир бўлаётган воқеалар хусусида ҳам фикрлашиб олинади. Жумладан, Ироқ билан боғлиқ муаммолар кун тартибидан ўрин олган.

Ўзбекистон бу ҳамкорликдан, НАТО дастурларида қатнашишдан қандай манфаат кўради, деган савол туғилиши табиий. Шуни айтиш жоизки, дунёнинг ҳозирги глобаллашув шароитида армиялар ўзаро уришмайди. Лекин террордек офатга мустаҳкам тўсиқ қўйиш учун ҳарбий соҳадаги ислоҳотлар муҳим ўрин тутади. Бу борада ривожланган Ғарб давлатлари билан ҳамкорлик қилиш, уларнинг илғор тажрибаларидан фойдаланиш яхши самара беради. Бу сарҳадларимиз дахлсизлиги, юртимиз осойишталигини таъминлашда жуда қўл келади. Бундай ҳамкорлик терроризмнинг молиявий манбаларидан бири ҳисобланган гиёҳванд моддалар айланишига қарши курашни ҳам кўзда тутади. 2001 йил 11 сентябрда Нью-Йорк ва Вашингтонда содир этилган ёвузлик, яқинда Бали ороли, Москвада юз берган воқеалар ҳеч қайси давлат террор хавфидан ҳимояланмаганлигини яна бир карра исботлади. Шу боис Прага саммитида кўриладиган терроризмга қарши кураш масаласи бугун жуда долзарбдир.

(ЎзА).

СУРАТДА: *«Тошкент-2» аэропортидан жўнаб кетиш олдидан суҳбат пайти.*

Дилшод ЮСУПОВ олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг
ҚАРОРИ

Хусусийлаштирилган савдо ва хизматлар кўрсатиш соҳаси объектлари фаолиятидаги тартиб бузилиши ҳоллари тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 23 сентябрдаги Ф-1629-сон фармойишини бажариш юзасидан Вазирлар Маҳкамаси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 23 сентябрдаги Ф-1629-сон фармойиши билан ташкил этилган махсус комиссия томонидан чакана савдо объектларининг аҳволи текширилганлиги, текшириш натижасида қуйидаги жиддий тартиб бузилишлари аниқланганлиги маълумот учун қабул қилинсин.

Хусусийлаштирилган 1716 та савдо корхоналари эгалари томонидан амалдаги қонун ҳужжатлари бузилган ҳолда хусусийлаштириш тўғрисидаги шартномаларда белгиланган фаолият йўналишининг ўзбошимчалик билан ўзгартирилишига йўл қўйилган. Бундай тартиб бузилишларининг энг кўпи Тошкент (592), Фарғона (316) вилоятларида ва Тошкент шаҳрида (255) қайд этилган.

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг
ҚАРОРИ

Вазирлар Маҳкамасининг "Республикага истеъмол товарлари ноқонуний олиб келиниши ва сотилишининг олдини олиш чора-тадбирлари тўғрисида" 2002 йил 19 июлдаги 257-сон қарорига ўзгартиришлар киритиш ҳақида" 2002 йил 20 сентябрдаги 327-сон қарорига ўзгартириш киритиш тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига истеъмол товарларини олиб келиш ва ички бозорда сотиш тизимини янада такомиллаштириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. 2002 йил 1 декабрдан бошлаб ноозиқ-овқат истеъмол товарлари юридик шахслар томонидан импорт қилинганда йиғим ТИФ ТН кодидан ва товарнинг келиб чиқиш мамлакатидан қатъи назар товар божхона қийматининг 10 фоизи миқдорида белгилансин.

Бунда кўрсатиб ўтилган йиғим миқдори товарларни олиб келишда қўшилган қиймат солиғини ҳисоблаб чиқишда солиқ солинадиган базага киритилмайди.

2. Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 20 сентябрдаги 327-сон қарорининг 1-банди (Ўзбекистон Республикаси ҚТ, 2002 й., 9-сон, 52-модда) ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

3. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, Молия вазирлиги, Давлат божхона қўмитаси бошқа манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда идоравий норматив ҳужжатларга тегишли ўзгартириш ва қўшимчалар киритсинлар.

4. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари Р. Азимов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси **И. КАРИМОВ**

Тошкент шаҳри,
2002 йил 21 ноябрь.

Самарали ўтган илмий семинар

Тошкентдаги Темурийлар даври тарихи давлат музейида Яҳё Ғуломов номидаги республика илмий семинарининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди. Унда мамлакатимиз тарихчилари томонидан тайёрланаётган "Ўзбекистон тарихи хрестоматияси"нинг биринчи жилди кенг муҳокама қилинди.

Мазкур хрестоматиянинг яратилиши Ўзбекистон тарихи фанида катта янгилик бўлиб, бундай имкониятга илк бор мустақиллик туфайли эришилди. Ватан тарихшунослигида Ўзбекистоннинг энг қадимги даврлардан то ҳозирга қадар бўлган тарихига оид хрестоматик асар шу пайтгача яратилмаган. Шу боис бу соҳада жаҳон тажрибасига асосланиш билан бирга, унга илмий тафаккур ривожидан келиб чиққан ҳолда тегишли янгиликлар киритишга тўғри келди.

Биринчи жилддан ўрин олган Ватанимиз ҳудудидаги энг қадимги инсон фаолиятига доир кўп йиллик археологик изланишларнинг илмий натижаларини акс эттирувчи маълумотлар қизғин тортишувларга сабаб бўлди. Айрим тарихчилар археологик маълумотларни манба сифатида киритиш хрестоматия яратиш анъаналарига тўғри келмаслиги ҳақида ҳам фикр билдирди.

Семинарнинг кўпчилик иштирокчилари томонидан археологик топилмаларга асосланган моддий манбалар ёзма манбалар каби муҳим илмий аҳамиятга эгалиги, айниқса инсониятнинг ҳали ёзув ривожланмаган энг қадимги давридаги тарихи бутун жаҳонда айнан шу манбалар асосида ўрганилиши таъкидланиб, уларга хрестоматиядан ўрин ажратиш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Баъзи тарихий атама ва саналар борасида ҳам жиддий мунозаралар асосида тегишли хулосалар аниқлаштириб олингач, хрестоматия семинар иштирокчилари томонидан нашрга тавсия этилди.

Анжуманда "Ўзбекистон тарихи хрестоматияси"нинг иккинчи жилдини тайёрлаш ишлари ҳақида ахборот берилди.

Таъкидлаш жоизки, тарихчиларнинг Яҳё Ғуломов номидаги республика семинари ўтган йиллар давомида тажриба орттириб, тобора такомиллашиб бормоқда. Бугунги кунда у очиқ илмий баҳс-мунозаралар минбарига ҳамда тадқиқотлардан илмий хулосалар тайёрлаб, аниқ таклифлар берадиган ҳақиқий маънодаги халқаро илмий семинарга айлангани шундан далолатдир.

(ЎзА).

СЎНГГИ ХАБАРЛАР

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиянинг йиғилиши бўлди.

КОМИССИЯ ЙИҒИЛИШИ

Йиғилишда Самарқанд, Сирдарё ва Навоий вилоятларида ҳуқуқбузарликка мойил ўсмирлар билан олиб борилаётган тадбирлар, иқтидорли ўқувчиларни қўллаб-қувватлаш ва ҳуқуқий таълимнинг аҳволи кўриб чиқилди. Шунингдек, Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятидаги давлат ва жамоат ёрдамига муҳтож, ота-онасиз норасидаларни ижтимоий муҳофаза қилиш, васийлик ва ҳомийлик органлари фаолиятида қонун ҳужжатларига риоя қилинишининг аҳволи билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди.

Йиғилишда номи зикр этилган вилоятларда муҳокама этилаётган масалалар бўйича эътиборга лойиқ ишлар амалга оширилаётгани таъкидланди. Жумладан, Самарқанд вилоятида ҳар ойнинг бир куни "Мактаблар куни" сифатида белгиланган. Комиссиянинг сайёр йиғилишларида таълим тизимидаги муаммолар

(Давоми 2-бетда).

Бўлажак ҳуқуқшунослар коллежи

Давлатобод туманида ҳуқуқшунослик коллежининг янги биноси фойдаланишга топширилди. Бу ерда жаҳон талаблари даражасида машғулотлар олиб бориш учун етарли шароитлар яратилган.

Қарийб 600 ўқувчини ўз бағрига олган маскан адвокат, суд ижрочиси, ҳуқуқшунос сингари бир неча мутахассисликлар бўйича кадрлар тайёрлайди.

Яхшидир аччиқ ҳақиқат

«Ўгай» қишлоқлар

Ёрмозор бундан ўн йил аввал Фарғона туманидан шаҳар ихтиёрига ўтказилган. Одатда шаҳар мақомига ўтказилган ҳудудларда шаҳар қиёфаси белгилари кўрина бошлаши лозим эди. Афсуски, Ёрмозорни айлансангиз, бунинг аксини кўрасиз. Ўша-ўша ўнқир-чўнқир кўчалар, омонатгина қийшайиб турган маиший бинолар.

«Ёрмозор» ширкат хўжалигининг бошқарув идораси икки қаватли бинода жойлашган. Биринчи қават идора, иккинчи қаватдаги чиройли ёзув эса кишини «Гўзаллик салони» жойлашганидан хабардор қилади. Яқинроқ келсангиз, узоқдан ташланган нигоҳ алдамчи эканлиги аён бўлади. Эшиклари қийшиқ, деразаойналари синиқ, ҳайҳотдек хоналар ҳувиллаб ётибди.

— «Гўзаллик салони» қаерда дейсизми? — саволимизга савол билан жавоб қайтаради бизни кузатиб турган кишилардан бири. — Ҳув, анави ерда. — У ҳовлига кираверишдаги қоровулхонага ўхшаган, тўкилай деб турган бинони кўрсатди. — Бундан икки йил аввал шаҳарлик бир қиз келиб, салон очган эди. Иши юришмади шекилли, ташлаб кетди. Бу вазифани баъзан ширкат хўжалиги бухгалтери Барнохон ўриндошлик йўли билан «эплаб» турибди.

Ана холос, бухгалтер аёл сартарошлик вазифасини ҳам бажарса. Умуман, сартарошлик шаҳарнинг шундоқ биқинидаги қишлоқда анча муаммо экан. Дашт маҳалладаги сартарошхонани ҳисобга олмаганда кундалик зарур бу маиший иншоотни мутлақо учратмайсиз. Борлари ҳам хонадонларда, вақтбай усулда ишлайди.

Қишлоқдаги ягона шифохона эса ўтган аср бошларида қурилган, ҳилвираб турган бинолар тизимидан иборат. Бу ернинг шифохона эканлигини билганлар билади. Чунки дарвозанинг шундай пешонасига катта лавҳада «Оҳак, алебастер, цемент» деб ёзиб қўйилган. Ҳолбуки, қурилиш ашёлари билан савдо қилувчи дўкон бир чақирим нарида жойлашган.

Шифохонанинг рўйхатга олувчи ҳамшираси Эркиной Усмpraванинг айтишича, муассаса саккиз минг аҳолига хизмат кўрсатади. Тўртта поликлиника бириктирилган. Беморлар кўплаб ташриф буюрадиган тушликка яқин пайтда фақат болалар шифокори бор экан. Бири таътилда, иккинчиси пахтага ҳашарга кетган, яна бири эса қандайдир юмуш билан чиқиб кетибди. Асбоб-ускуналар ҳам бинога яраша. Фикримизча, шифокорлар ҳам омонатга ўхшайди. Ахир деворлари нураб ётган бинода ким ҳам кўнгил қўйиб ишларди?

Ёрмозор қишлоғи билан бирга шаҳарга қўшилган Оқариқ қишлоғи пешонасига ҳам шундай «қисмат» битилган экан. 1300дан зиёд хонадонда саккиз мингдан ортиқ аҳоли истиқомат қилади. Афсуски, шунча аҳолининг саломатлиги битта болалар шифокори-ю, ҳамширанинг қўлида. Булар ҳам ҳушига келганда ишга чиқишади.

Йўлчибой Жамолов олти йилдан бери қишлоқ фуқаролар йиғинига раҳбарлик қилади. Олти йилдан бери, ҳеч бўлмаса, қишлоқ врачлик амбулаторияси қуриш учун елиб-югуради. Бу масалада бош урмаган ташкилоти қолмади. Кимдир бино қуриш муаммо деса, яна бошқаси тиббий асбоб-ускуналар масаласини кўндаланг қилиб қўяди. Охири раис фуқаролар йиғини биносини шифохона учун бўшатиб берадиган бўлди. Уйма-уй юриб одамларни ҳашарга чорлади, маблағ йиғди. Ҳозирда маҳалла аҳли ҳашар йўли билан бинони таъмирдан чиқараяпти.

Қишлоқда маиший муаммолар қалашиб ётибди. Шунча аҳолига бор-йўғи иккита сартарошхона бор: жон бошига олса, тўрт минг кишига, хонадон ҳисобига эса 650 та хонадонга биттаданга тўғри келади. Яқинда ҳам қишлоқнинг ҳар бир маҳалласида биттадан сартарошхона бўлган эди. Улар нима бўлди, қайга кетди — дурустроқ қизиқадиган одам йўқ.

Биз ҳали телевизор, радио устахоналари, темирчилик ва пойабзал тузатиш дўконларини тилга олганимизча йўқ. Бу борадаги ночорлик ҳам дилни хира қилмай қолмайди.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Газетада босилмади, аммо...

Телефон ишлай бошлади

Самарқанд шаҳрининг «Тула» кўчаси, 9-уйда истиқомат қилувчи Ў. Фаёзов таҳририятимизга 35-54-22 рақамли уй телефони бир қанча вақтдан буён ишламаётгани тўғрисида шикоят хати билан мурожаат қилганди. Биз шикоят хатини кўриб чиқиш учун «Ўзбектелеком» акциядорлик компаниясига жўнатгандик. Яқинда мазкур компания бош директори **Х.МУҲИТДИНОВ**дан қуйидаги жавоб хатини олдик.

«Ҳақиқатан ҳам, Ў.Фаёзовга тегишли телефон рақами магистрал кабелларнинг носозлиги туфайли меъёрида ишламаган. Айни чоғда мазкур магистрал кабели тўлиқ қайта таъмирланиб, юқорида номи қайд этилган телефон рақами ишлай бошлади.

Бу ишга бевосита масъул бўлган Самарқанд шаҳрининг 35-АТС ходимларидан К.Носиров ва У.Насимовларга нисбатан интизомий чора қўлланилди. Мижознинг телефони ишламаган кунлари учун абонентлик тўловлари қайта ҳисоб-китоб қилиб берилди».

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг
ҚАРОРИ

Хусусийлаштирилган савдо ва хизматлар кўрсатиш соҳаси объектлари фаолиятидаги тартиб бузилиши ҳоллари тўғрисида

(Давоми. Боши 1-бетда).

Савдо ташкилотлари томонидан белгиланган савдо, олинган савдо тушумини инкассация қилиш қоидаларининг қўпол бузилиши ҳоллари мавжуд. Текшириш давомида хусусийлаштирилган чакана савдо объектларининг 3640 таси, шу жумладан Сурхондарё вилоятида — 606, Андижон вилоятида — 621, Қорақалпоғистон Республикасида — 348 таси амалда ишламаётганлиги аниқланди. 5 мингдан ортиқ савдо объектида солиққа оид қонун ҳужжатлари бузилишига йўл қўйилган. Текшириш вақтида 4169 та дўконда назорат-касса аппаратлари мавжуд бўлмаган, 2815 та дўконда эса нақд пул тушумини инкассация қилиш қоидалари бузилишига йўл қўйилган. 4,6 мингдан ортиқ дўконда савдо жойлардаги давлат ҳокимияти органларининг тегишли рухсатномаларисиз амалга ошириб келинган.

Аксарият ҳолларда юридик ва жисмоний шахслар томонидан янги ташкил этилаётган ва реконструкция қилинаётган савдо ва хизматлар кўрсатиш соҳаси объектлари шаҳарсозлик нормалари ва қоидаларига мувофиқ келмайди, қарийб 4 минг савдо корхонаси ўзининг ички ва ташқи дизайнига кўра белгиланган талабларга жавоб бермайди. 4465 дўкон (фаолият кўрсатаётганларининг 12,1 фоизи) санитария нормалари ва талабларига мувофиқ келмайди.

Мавжуд савдо майдонларидан паст даражада фойдаланилмоқда. Хусусийлаштирилган дўконлар бўйича ушбу кўрсаткич 30-40 фоиздан ошмайди, қолган майдонлар ижарага берилган ёхуд амалдаги қонун ҳужжатларига зид равишда ўйинхона ва кўнгилочар муассасалар этиб қайта жиҳозланган. Масалан, хусусийлаштирилган 513 та дўкон негизида ўйинхона ва кўнгилочар муассасалар, шу жумладан 323 та биллиардхона ташкил этилган.

Юқорида қайд этилган тартиб бузилишлари натижасида фуқаролар манфаатларига, энг аввало, уларни яшаш жойларида тегишли даражадаги савдо хизмати ва хизмат турлари билан таъминлашда жиддий зарар етказилмоқда. Савдо ва хизматлар кўрсатиш соҳасида вужудга келган ишларнинг бундай аҳволини тоқат қилиб бўлмайдиган ҳол деб эътироф этиш керак.

2. Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари:

аниқланган барча бузилишларнинг икки ой муддатда тузатилиши устидан қаттиқ назорат ўрнатсинлар ва бундан буён уларнинг такрорланишининг олдини олишга доир таъсирчан чора-тадбирлар кўрсинлар;

савдо ва хизмат кўрсатиш соҳасидаги кўрсатиб ўтилган тартиб бузилишларига олиб келаётган амалдаги нормалар ва идоравий норматив ҳужжатларни танқидий қайта кўриб чиқсинлар.

Амалга оширилган ишлар натижалари тўғрисида 2003 йил 20 январгача Вазирлар Маҳкамасига ахборот берилсин.

3. Белгилаб қўйилсинки:

хусусийлаштирилган савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси корхоналарининг фаолият йўналишини ўзгартириш фақат Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг таклифлари асосида Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси билан келишилган ҳолда амалга оширилади;

қулайлик ва аҳолини қамраб олиш нормаси ҳисобга олинган ҳолда жойлаштирилган озиқ-овқат товарлари сотувчи чакана савдо объектларининг фаолият йўналиши ўзгартирилмайди.

Хусусийлаштирилган савдо ва хизматлар кўрсатиш соҳаси корхоналарининг фаолият йўналиши қарорнинг ушбу бандида белгиланган қоидаларни бузган ҳолда ўзбошимчалик билан ўзгартирилган тақдирда, хусусийлаштириш тўғрисидаги шартнома ҳақиқий эмас деб эътироф этилади ҳамда объект эгасига илгари хусусийлаштиришга қилинган харажатлар қайтарилган ҳолда объект қайта сотилиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси Вазирлар Маҳкамасининг комплекслари, вазирликлар, идоралар, корпорациялар, компаниялар, уюшмалар, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари билан биргаликда савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари, шунингдек бошқа хусусийлаштирилган корхоналар эгалари томонидан фаолият йўналишини сақлаб қолиш юзасидан хусусийлаштириш шартномаларида назарда тутилган шартларга риоя этилиши устидан доимий мониторингни таъминласин.

4. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар ҳокимликлари, Ўзбекистон Республикаси "Давархитектқурилиш" қўмитасининг Давлат архитектура-қурилиш назорати бош бошқармаси чакана савдо объектларини қуришда юридик ва жисмоний шахслар томонидан шаҳарсозликка доир қонун ҳужжатларига, белгиланган шаҳарсозлик нормалари ва қоидаларига риоя этилиши устидан талабни кучайтирсинлар, минтақаларда савдо корхоналари тармоғи аҳолининг жойлашуви хусусиятини ва кенг қамраб олинишини назарда тутган ҳолда ривожлантирилишини таъминласинлар.

5. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда:

амалдаги қонун ҳужжатларига мазкур қарордан келиб чиқувчи ўзгартиришлар ва қўшимчалар юзасидан Вазирлар Маҳкамасига ўн кун муддатда таклифлар киритсин;

идоравий норматив ҳужжатларни бир ой муддатда мазкур қарорга мувофиқлаштирсин.

6. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосарлари Ў.Исмоилов ва М.Усмонов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2002 йил 21 ноябрь.

Қариялар — давлат ҳимоясида

(Давоми. Боши 1-бетда).

турли соҳаларда кўрик-танловлар ўтказиш режалаштирилганини маълум қилди. Фалсафа фанлари доктори, профессор Омонулла Файзуллаев мавзуга илмий жиҳатдан ёндашиб, қариш ер юзидаги жами табиий моддаларга хослигини, физиологик қариш даврини узайтиришда юртимизда уюштирилаётган ижтимоий тадбирларнинг аҳамияти юқорилигини таъкидлади. «Оила» илмий-амалий маркази раҳбари Васила Каримова аҳоли ўртасида ўтказилган сўровномаларнинг натижаларига кўра, қариялари бор бахтли оилаларнинг ўзига хос томонлари ҳақида гапирди.

Турмушимизнинг барча соҳаларида фаол иштирок этаётган кекса авлод вакиллари, депутатлар ва олимлар қатнашган жонли мулоқот самимий суҳбат тарзида ўтди. Илмий-амалий конференция юртимизда ўтказилаётган барча ислоҳотларнинг асл мақсади инсонга муносиб турмуш шароитларини вужудга келтириш эканлигини намоён этди.

Ўз мухбиримиз.

КОМИССИЯ ЙИҒИЛИШИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

муҳокама қилиниб, уларни жойида бартараф қилиш чоралари кўриб борилмоқда.

Сирдарё вилоятида ҳам вояга етмаганлар ишлари юзасидан муайян ишлар амалга оширилаётир. Навоий вилоятида эса илгари йўл қўйилган камчиликлар ҳали ҳам бартараф этилмаганлиги кўрсатиб ўтилди.

Шу билан бирга, ушбу вилоятларда вояга етмаганлар билан ишлашда йўл қўйилаётган камчиликлар, фойдаланилмаётган имкониятлар ҳам оз эмас.

Тошкент шаҳри ва вилоятида Вазирлар Маҳкамасининг "Вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссиялар фаолиятини такомиллаштириш ҳақида"ги қароридан келиб чиқиб, вояга етмаган ёшларнинг онгини, тафаккурини шакллантириш, юксалтириш, дунёқарашини кенгайтириш ҳамда ҳуқуқий саводхонлигини ошириш учун мактабларда, ўқув юртларида, маҳаллаларда тарғибот ишлари ташкил қилинган.

Йиғилишда вояга етмаганлар ишлари бўйича шаҳар ҳамда вилоятлар комиссиялари ва алоқадор вазирликларга мавжуд камчиликларни бартараф этиш юзасидан тегишли тавсиялар берилди, фаолиятининг самарадорлигини ошириш юзасидан зарур тадбирлар белгиланди.

Беҳзод НОРБОЕВ,
ЎзА мухбири.

Олтиариқ туманидаги Полосон қишлоғида жойлашган 6-кутубхона доимо ўқувчилар билан гавжум. Бир неча йилдирки, ушбу зиё масканига Дилфуза Абдазамова мудирлик қилиб келмоқда. Кутубхонада ўтказилаётган турли тадбирлар, янги асарлар бўйича давра суҳбатлари, ижодкорлар билан ташкил этилаётган учрашувлар китобхонлар сафининг янада кенгайишига хизмат қилмоқда.

— Кутубхонамиз 10 минг китоб фондига эга, — дейди мудира. — Қишлоқнинг кекса-ю ёши кутубхонамиз аъзоси. Бу эса бизни ўз устимизда кўпроқ ишлашга, ўқиб-ўрганишга даъват этади.

СУРАТДА: ***кутубхона мудираси Дилфуза Абдазамова ва кутубхоначи Дилбар Эргашевалар китобхонлар билан.***

М. ҚОДИРОВ (ЎзА) олган сурат.

Олий Мажлис сессияси олдидан

Шу кунларда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қўмита ва комиссияларида парламентимизнинг ўнинчи сессиясига тайёргарлик ишлари давом этмоқда. Навбатдаги сессия кун тартибига қўйилган муҳим масалалардан бири «Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси (иккинчи ўқиш)дир. Ушбу қонун лойиҳаси ҳақида ҳамда Парламентнинг Матбуот ва ахборот қўмитаси икки сессия оралиғида амалга оширган ишлар хусусида қўмита раиси Ўткир ХОШИМОВ мухбиримизга қуйидагиларни сўзлаб берди:

Таклифлар инобатга олинди

— Маълумки, Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида Президентимиз еттита устувор йўналишни белгилар эканлар «...тўртинчи ва ўйлайманки энг муҳим устувор йўналиш бу — инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини, сўз ва матбуот эркинлигини, шунингдек, ошкораликни, жамиятда ўтказилаётган ислоҳотларнинг очиқлигини таъминлайдиган демократик тамойилларни сўзда ёки қоғозда эмас, амалий ҳаётда жорий қилишдир, десак, ҳар томонлама тўғри бўлади», деган эдилар. XXI аср ахборот, информатика асри бўлаётганлиги, бунда, табиийки, сўз эркинлиги, оммавий ахборот воситаларининг чинакам маънода тўртинчи ҳокимиятга айланиши ниҳоятда катта аҳамият касб этади.

Шу талабдан келиб чиқадиган бўлсак, Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида биринчи ўқишда қабул қилинган «Ахборот эркинлиги принциплари ва кафолатлари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси матбуотда эълон қилингандан кейин Олий Мажлисга вазирликлар, идоралар, журналистлар, депутатлар, ташкилотлар, оддий фуқаролардан кўплаб таклифлар келди. Қонун лойиҳасининг янада пухтароқ, янада мукаммалроқ бўлишига қаратилган бир қанча фикрларни ишчи гуруҳда кўриб чиқиб, улардан амалий фойдаланишга ҳаракат қилдик. Таклифларнинг маълум қисми таҳририй, баъзилари жиддий амалий таклифлар бўлди. Масалан, ахборот ҳаққоний бўлиши керак, деган тушунча бор. Лекин шунинг билан бирга ахборотни сохталаштиришга йўл қўйилмайди, деган тушунчани ҳам киритишимизни кўплаб журналистлар, оддий фуқаролар таклиф қилишди. Ҳақиқатан ҳам, ахборот олувчи тўғри далилни қалбакилаштирса, у жамиятга зарар келтирувчи кучга айланиб қолиши мумкин. Баъзан уни атайлаб сохталаштириш ҳолатлари ҳам ҳаётда кузатилади-ки, бунга йўл қўйиб бўлмайди.

Қонун лойиҳасининг асосий моҳияти, ҳар кимнинг — юридик шахсми, жисмоний шахсми, Ўзбекистон фуқаросими ёки фуқароси бўлмаган шахсми — ким бўлишидан қатъий назар, истаган ахборотни қонун доирасида эмин-эркин олишини таъминлашдан иборат. Шахснинг ахборот борасидаги хавфсизлигини таъминлашга қаратилган тушунчалар ҳам бежиз эмас. Масалан, жисмоний шахснинг ўзига тааллуқли сирларини ошкор қилмаслик ёки жамиятни жунбушга олиб келадиган, конституцион тузумни зўрлик билан ағдаришга даъват этадиган ахборотларнинг олдини олишга қаратилган моддалар ҳам аҳамиятли. Ахборот эркинлиги борасидаги давлат сиёсати бу қонун лойиҳасида ўз ифодасини топган. Яқинда ўнинчи сессияга иккинчи ўқишда киритиладиган қонун лойиҳаси тўғрисидаги фаолиятимиз шу кунларда қизғин бораяпти. Ўз фикрлари билан қонун лойиҳаси муҳокамасида бевосита иштирок этган депутат журналистлар анча фаоллик қилишаяпти. Хуршид Дўстмуҳаммад, Муҳаммаджон Обидов, Хуршид Даврон, Эркин Аъзамов, Назиржон Саидов, Ҳабиб Саъдулла сингари журналист депутатлар матбуот, телевидениедаги муҳокамаларда амалий таклифлар билан иштирок этаяптилар.

Октябрь ойида Урганч шаҳрида қонун лойиҳаси муҳокамасига оид Хоразм, Бухоро вилоятлари ва Қорақалпоғистон Республикаси оммавий ахборот воситалари ходимларининг семинарларини ўтказдик. У ерда ҳам журналистлар ўз фикрлари билан фаол қатнашдилар. Бухоро вилоятида ҳам алоҳида йиғилиб, қонун лойиҳаси муҳокамаси уюштирилди.

Қўмитамиз томонидан икки сессия оралиғида Хоразм вилоятида оммавий ахборот воситаларига оид қонунлар ижроси ўрганилди. Бу борада яхши ишлар қилинган. Масалан, вилоятда нашр этилаётган газеталарнинг ҳаммаси офсет усулида босилади. Бошқа вилоятларда бундай ҳолат кузатилмаган. Фуқароларнинг ҳуқуқий саводхонлигини ошириш борасида матбуот ва оммавий ахборот воситалари орқали қилинаётган чиқишлар ҳам диққатга сазовор. Қолаверса, вилоят телевидениесининг янги биносини таъмирлаш ишлари кетаяпти, 2003 йилда у энг янги техник ускуналар билан таъминланади. Шу билан бирга қонунлар ижросида маълум камчиликлар борлиги кўринади. Баъзи туманларда 500-700 нусхада нашр этилаётган газеталар ҳам бор. Бугунги кунда бу кўрсаткич жуда кам. Журналистлар малакасининг пастлиги, ихтисослашиш жараёнининг ўсмаганлиги сингари оқсашлар бу ерда ҳам кузатилди.

Бухоро вилоятида ҳам Олий Мажлиснинг Матбуот ва ахборот қўмитаси Демократик институтлар, нодавлат ташкилотлар ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари қўмитаси билан биргаликда ОАВ тўғрисидаги қонунлар ижроси ўрганилди. Бу ерда ҳам амалга оширилган талай ишлар билан биргаликда камчиликлар аниқланди. Қўмитанинг навбатдаги йиғилишида Хоразм ва Бухоро вилоятлари матбуот ва оммавий ахборот воситалари фаолиятини кўриб чиқмоқчимиз. Ҳозир депутатларимиз жойларда сайловчилар билан сессияолди учрашувларини уюштиришаяпти.

«Халқ сўзи» мухбири
Мамлакат НОРМУРОДОВА
ёзиб олди.

Бизнинг шарҳ

ХИТОЙДА ЯНГИЛАНИШ ЭПКИНЛАРИ

Ўтган ҳафта бўлиб ўтган Хитой Коммунистик партиясининг XVI съезди якунида мамлакат бошқарувига янги авлод раҳбарлари келганлиги маълум бўлди. Истеъфога чиққан 76 яшар Цзян Цземин ўрнига 59 яшар Ху Цзинтао партия Бош котиби этиб сайланди. Янги сайланган Марказий Қўмита аъзоларининг 20 фоизи 50 ёшга етмаган. Сиёсий Бюронинг олдинги 5 аъзоси Марказий Қўмита таркибига ҳам кирмади. Булар — халқ вакиллари Умумхитой кенгаши доимий қўмитасининг раиси, 74 яшар Ли Пэн, Давлат кенгаши раҳбари, 74 яшар Чжу Жунцзи, унинг ўринбосари, 70 яшар Ли Ланьцин, 68 яшар Ли Жуйхуан ва 71 яшар Вэй Цзясинлардир. Бу ҳодиса мамлакат бошқаруви 4-авлод раҳбарлари қўлига ўтганлигидан далолатдир. Мао Цзедун, Дэн Сяопин ва Цзян Цземин авлодига мансуб раҳбарлардан кейин чуқур билим олган, Ғарб маданияти билан яқиндан таниш, ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ниятида бўлган янги бир авлод тарих саҳнасига чиқмоқда.

Цзян Цземин 66 миллионлик Хитой коммунистларининг вакиллари йиғилган съездда маъруза қилиб, ўзининг 13 йиллик раҳбарлиги давомида эришилган ютуқларни ва навбатдаги вазифаларни тилга олиб ўтди. Чиндан ҳам, кейинги 10 йил Хитой учун иқтисодий юксалиш даври бўлди. Мамлакат ялпи ички маҳсулоти уч баробар ўсиб, ўтган йили 953,3 миллиард долларга етди. Бу кўрсаткич бўйича Хитой дунёда 6-ўринга чиқди. Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлиш эса мамлакатнинг халқаро тижорий алоқалари уфқини янада кенгайтирди. Ҳозирнинг ўзидаёқ Хитой ҳар йили АҚШга 54 миллиард долларлик, Россияга эса 30 миллиард долларлик маҳсулот экспорт қилмоқда. Хитой маҳсулотларини дунёнинг ҳамма бурчакларида топиш мумкин. Ишлаб чиқаришнинг жадал суръатлар билан ўсиши 1,3 миллиард аҳолини энг зарур маҳсулотлар билан таъминлаш, уларнинг турмуш даражасини юксалтириш имконини бермоқда.

Цзян Цземин ўз маърузасида 2020 йилгача ялпи ички маҳсулотни тўрт баробар ошириш, XXI аср ўрталаригача Хитойни бой, қудратли, демократик ҳамда тараққий топган социалистик давлатга айлантириш вазифасини қўйди. Айни пайтда, "бир мамлакат — икки тузум" формуласи асосида Тайван билан бирлашиш энг долзарб вазифалардан бири эканлиги таъкидланди. "Бу съезд, — деди анжуман сўнгида Цзян Цземин, — эскидан янгига ўтиш босқичи бўлиб қолади".

Хўш, ХКПнинг янги Бош котиби Ху Цзинтао ким? У комсомол ва партия ишининг турли бўғинларида фаолият олиб борган. 1988 йилда Тибет автоном райони партқомини бошқарган ва бу ердаги сепаратчилик исёнларини тинчитиш, вазиятни яхшилашга катта ҳисса қўшган. 1992 йилда Дэн Сяопин ташаббуси билан Пекинга чақирилган ва Хитой комсомолига раҳбар қилиб тайинланган. 1998 йилдан ХХР раисининг ўринбосари бўлган. Мутахассислиги бўйича инженер-гидролог. У ўтган йили Россияга, бир қатор Европа мамлакатларига, шу йил баҳорида эса АҚШга расмий ташриф билан борган эди. Ташрифлар жараёнида у кенг мушоҳадаси, ҳозиржавоблиги ва хотирасининг кучлилиги, ўзини тутиши билан эътибор топди.

Кузатувчиларнинг фикрича, Цзян Цземин яна 2-3 йил давомида Марказий ҳарбий кенгаш раиси бўлиб қолади ва бошқарувнинг давомийлигини, ташқи ва ички сиёсатнинг изчиллигини таъминлайди.

Ер юзи аҳолисининг деярли бешдан бир қисми яшаётган Хитойда ютуқлар билан бирга талайгина муаммолар ҳам мавжуд. Ишсизлик, бозор ислоҳотлари муносабати билан мулкий табақаланиш ва коррупциянинг кучайганлиги, фикр ва сўз эркинлиги йўлидаги тўсиқлар бунга мисол бўла олади. Янги раҳбарият мазкур муаммоларни ҳал этиш учун жиддий иш олиб бориши зарур бўлади.

Ўзбекистон ХХР билан кўп қиррали, ўзаро манфаатли ҳамкорлик алоқалари ўрнатган. Коммуникация тизимларини барпо этиш борасидаги самарали ҳамкорлик тижорий ва маданий алоқаларни янада кенгайтириш имконини беради. Шанхай Ҳамкорлик ташкилоти доирасидаги мулоқотлар эса минтақада тинчлик ва барқарорликни таъминлашга хизмат қилмоқда.

Янги раҳбарият Хитой халқининг тинчлиги ва фаровонлигини таъминлаш йўлида муҳим қадамлар қўяди ҳамда мамлакатни Осиё қитъасидаги барқарорлик кафолатчисига айлантиради, деб умид қиламиз.

Н. САФОЕВ.

Ҳукмдан сўнг

Жиноий ишлар бўйича Мирзо Улуғбек тумани суди томонидан узоқ давом этган суд жараёни ниҳоясига етди. Ушбу жиноий ишнинг фарқи биргина айбланувчи томонидан ўнлаб-юзлаб одамлар жабр кўрганида, арз-дод қилиб кела бошлаганларнинг кети узилмаганида эди.

Ўргимчак тўри

Айбланувчи 1951 йилда туғилган Татьяна Гончар эди. У муқаддам содир этган жинояти учун Қозоғистон Республикаси Олмаота шаҳар суди томонидан 1985 йилда 9 йилга озодликдан маҳрум этилган. Қарангки, Татьяна салкам ўн йил қамоқнинг «таъмини» totиб кўрган бўлса-да, бундан тегишли хулоса чиқармади. Озодликка чиққач, меҳнатга бўйни ёр бермай, яна ўзгаларнинг ризқ-насибасига кўз олайтира бошлади.

У узоқ ўйлаб, кейинги тузган жиноий режаларини туғилиб ўсган жойи — Тошкент шаҳрида давом эттиришга қарор қилди. Аввало, бу ерда қариндош-уруғлари, таниш-билишлари бор. Унга қўл келадиғани эса одамларнинг бағрикенглиги, меҳр-оқибатли, ишонувчанлиги. Хуллас, уларнинг шу каби хислатлари бу аёлнинг ёмон ниятларини амалга оширишга жуда ўнғай эди...

Ёзнинг иссиқ куни. Қимматбаҳо, енгил-елпи кийимларда, бошдан-оёқ безаниб, йўл четида минг бир таманно билан турган аёл қаршисига келиб тўхтаётган автомашиналарнинг кети узилмайди. Татьяна уларнинг ҳар бири билан жуда майин оҳангда гаплашар, саломлашар, такси эмас, ўзининг машинасини кутаётганини айтиб, узр сўрарди. Шу баҳонада ўлжа қидирарди.

— Сиздек аёлни куттириб қўйишибди-ю, келинг айтган жойингизга олиб бориб қўяман, бир марта холис хизмат қилсак қилибмиз-да, — деганлар ҳам бўлди. Бироқ унга бошқа нарса керак эди. Шу важдан киракашлик қилиб юрган Шосаидни танлади. Унинг машинасига таманно билан ўтирди. У-бу гаплар билан суҳбатга тортди. Ҳаёт ташвишлари тўғрисида гапириб, хўрсинган бўлди. Маромига келтиргач, мақсадига ўта қолди.

— Биз бахтли яшардик, — дея кўзига ёш олди у, — эрим сафарда кўп бўларди. Уни жуда севганимдан, интиқлик билан кутардим. У ҳам сизга ўхшаган салобатли, келишган киши эди. Мендан айри юргиси, ёлғиз қолдиргиси келмаса-да, хизмат бурчи бунга йўл қўймасди. Чунки у ҳарбий хизматчи эди. Ана шундай жуда қўрқмас, мард киши Афғонистондаги жангларда қаҳрамонларча ҳалок бўлди. Буни қаранг, куни кеча унинг командирларидан бири уйга келиб, оиласига ёрдам тариқасида "ВАЗ — 21099" автомашинаси ажратилганини айтди. 50 фоиз пулини тўлаб олиш керак экан. Нима дейишни билмай, раҳмат, деб қўя қолдим. Менда унақа пул қаёқда дейсиз.

Ўқ нишонга текканди. Янги машина илинжида юрган Шосаид қараса, омад оёғининг остида. У Татьянани кўндиришга тушади. 4300 АҚШ долларини амаллаб топиб беришини айтади. Ўзаро учрашув, борди-келди бошланади. Шосаид ваъдасига вафо қилади. А. Югнакий номидаги кўчада жойлашган уйида сўралган пулни санаб беради. Шу куни поччаси Нажмиддин ҳам келиб қолса денг. Унга Татьяна опасини мақтаб, айтмаган гапи қолмайди. Нажмиддин ҳам ишонади-қўяди.

Улар биргалашиб гўё ҳарбийларга машина ажратиладиган жойга боришди. Шосаид билан Нажмиддин кўчада қолди. Уларнинг опаси ичкарига кириб чиққан бўлди. Қайтиб келгач, эртага автомашина келаркан, деди. "Шапка"сига 1000 доллар тўлаб, яна битта "ВАЗ — 21099"дан олса бўлишини айтди.

Тўсатдан Нажмиддиннинг ҳам арзон машина мингиси келиб қолди. 5 фарзанди ризқ-насибасини қийиб, топган-тутганини йиғди. Шосаидга ўхшаб қариндош-уруғ, таниш-билишидан қарз олди. Ўша куниёқ елиб-югуриб сўралган 1000 долларни ҳожатбарорга тутқазди. Бироқ на 50 фоиз тўлов эвазига олинадиган автомашина ва на Татьянадан дарак бўлди.

Фирибгар аёлнинг айнан шу тарздаги овларидан бири "ЦУМ"да амалга ошди. Рустамбек деган сотувчи унинг тўрига илиниб, 4600 долларни санаб берди.

Татьяна ўргимчакка ўхшарди. Тўрини ўзи билан олиб юради-ю, ўлжа кўринган заҳоти уни ўрашга, айлантиришга тушади. Шундайлардан яна бири Сабила исмли аёл бўлди. Уни авраб Бишкек шаҳрига мунтазам қатнашини, арзон нархда турли маҳсулотлар олиб келишини, хоҳиши бўлса, унга ҳам ёрдамлашишини айтади. Уйига олиб бориб меҳмон қилади. Ўзини Миллий банкда ишлайдиган кўрсатиб, сўмини АҚШ долларига алмаштиришини ваъда қилади ва 190 000, кейин яна 210 000 сўм пулини қўлга киритади. Ови бароридан келаётган жувон ўлжани қўлга киритишнинг янгидан-янги режаларини ўйлаб чиқа бошлайди. Бу гал уйини сотмоқчи бўлиб юрган юнусободлик Лариса исмли аёл илинади. Унинг уйига Татьяна харидор бўлади. Уй маъқул тушади. Сўнг 4500 АҚШ долларига савдолашадилар. Харидор пулини кейинроқ беришини айтади. Эри ҳарбий соҳада ишлашини, ҳозирда ажрашгани-ю, олдин яшаган уйлари сотувдалигини билдиради. Яқин орада пулни олишини, ҳозирча шу хонадонда яшаб туришини илтимос қилади. Ўрни келганда ўзини чет эл элчихонасида инглиз тилидан таржимон дея таништиради. Ўзаро муносабатда ўзини яхши тутиб, ишончга киради.

Лариса хонадонидан хабар олгани келганида Татьяна жуда озода, бой яшаётганини кўради. Дастурхонини турли неъматларга тўлдириб, меҳмон қилишидан кўнгли тўлиб, бир неча ой кутиб туради. Бу орада уйнинг янги «соҳибаси» қўшни хонадонларда яшайдиганларга ҳам илтифот кўрсатиб, уларга ёқиб қолади. Уйига чақириб қуюқ меҳмон қилади. Уларникига чиққанда эса танқис таомларга тўлиб тошиб киради. Қўли, кўнгли очиқ қўшни келганидан кўпчилик хурсанд эди. У қўшниларининг ишончига шу даражада кириб кетадики, ҳатто ижара ҳақини тўлашини ёки хонадонини бўшатиб қўйишни сўраб, жанжал қилганида қўшнилари Лариса қолиб унинг ёнини олишга тушишади. Вазият етилганини тушуниб етган Татьяна Гончар ушбу хонадонни сотиб олиш учун қўшниларини авраб-алдаб қарз сўрай бошлайди. «Дом»да эҳтиёткор, хушёр ҳисобланган Надежда 1600 доллар, қизғанчиқ Алла исмли аёл эса эридан яширинча яхши-ёмон кунига асраб қўйган 600 долларини қўш қўллаб топшириб юборганини сезмай қолади.

Ғараз мақсадига эришган Татьяна йиққанларини ҳамёнига солади-ю, кетворади ва навбатдаги овини Чилонзор даҳасида давом эттиради. Кўпгина масъулиятли лавозимларда ишлаган Вика исмли аёл 11-мавзеда жойлашган хонадонини унга бажонидил ижарага беради. Татьянанинг ишбилармонлигига, мартабали кишилардан таниш-билишлари [illegible] ларининг Канадага кўчиб кетишига ёрдамлашиши учун 1500 АҚШ доллари, 400 минг сўм миқдорида пул ва тегишли ҳужжатларни тақдим этади. Шунча пулга тушгани етмагандек, паспортларига виза бостириш шарти билан яна 300000 сўм беради. Бу масала ҳал бўлмаганига қарамай, яна бир яқин қариндошини икки йил ишлаш учун АҚШга жўнатиш шарти билан ҳурматли «дугонасига» 700 минг сўм тутқазади.

Ҳар қандай ҳаракатнинг ҳам чеки-чегараси бор. Пихини ёрган Татьяна буни билмаслиги мумкин эмасди. Шу боис алдовлар тобига етганини сезгач, яшаб турган хонадонидан 220 минг сўм қийматли "Самсунг" телевизорини олиб, жуфтак ростлайди.

Хуллас, судда Татьянанинг фирибгарлигига оид кўплаб ҳолатлар эшитилди, кўриб чиқилди. Қарангки, биргина аёл шу тарзда фуқаролардан 17100 АҚШ долларини ва 2605000 сўм пулни фирибгарлик йўли билан шилиб олибди. Арз-ҳол қилиб келишни истамаган ёки ушбу фирибгар найрангидан жабр кўргани аниқ бўлса-да, унинг расмийлаштирилишини, бу ҳақда кўргазма беришни хоҳламаганлар яна қанчадир. Ўйланиб қолади киши. Бу соддаликми, ишонувчанликми, лақмаликми? Ахир сўраб-суриштирмасдан, синалмаган кишига ишониб бўларканми? Тўғриси, гўлликнинг ҳам эви бор-да.

Суд томонидан Т. Гончар олти йилга озодликдан маҳрум этилди. Унинг бисотида бўлган "ГАЗ-2410" автомашинаси, "Панасоник" магнитофони, "ДЭУ" видеомагнитофони ва баъзи кийим-кечаклар жабрланувчиларга етказилган зиённи қоплаш учун мусодара қилинди.

Жабр кўрганлар кимлар эди? Ақл-фаросати жойида, олий маълумотли, яхши иш, касб эгаси ҳаммалари. Афсуски, оддий эътиборсизлик оқибатида улар мисқоллаб топганини ҳовучлаб топширишди. Фарзандлари ризқу насибасини бир нопокка қўш қўллаб тутқазишди. Ҳозирда олган қарзини тўлолмай, бошини қаерга уришни билмаётганлари қанча? Эсиз...

Татьяна қамалди. Бироқ унинг «издош»лари шундоққина ён-веримизда яшайди. Кўзимизга лўқ тикилиб, аврайди. Шулардан огоҳ бўлайлик, ёр-биродар олдида бошимизни чангаллаб, уф тортиб қолмайлик!

Ғанишер МАҲМУДОВ,
ҳуқуқшунос.
Абдураҳим ХАЛИЛОВ,
журналист.

УЯТ

Абдулла Қодирий ва ўзбек халқининг буюк, муқаддас сўзи хусусида

Ўзбек халқи табиатан ниҳоятда шармҳаёли, иффатли, одобли халқ. Ҳар қандай шармандали ёки оғир жиноий иш юз берган тақдирда ҳам “Уятли иш бўлибди”, “Уялмадингми”, “Ҳа, сендай одамга уят” дея қаҳр-ғазабини изҳор қилади. Ёмон сўзлар билан сўкмайди ё ҳақорат қилмайди. Лекин “Уят — ўлимдан қаттиқ” эканлигини эслатиб гапиради.

— Бир донишманд уятни “виждоннинг сиртқи кўриниши” дебди, — дея таъкидлаган эди Абдулла Қаҳҳор “Уят” деган мақоласида. Демак, уятсизлик билан беадаблик, беадаблик билан ахлоқсизлик, аҳлоқсизлик билан жиноятчилик орасида қалин девор йўқ, буларнинг ҳар бири виждонсизликнинг турли босқичидир. Модомики, шундоқ экан, уятни жамиятимизни бало-қазодан сақлайдиган буюк посбон, дейиш мумкин... Биз одобсизлик, хилма-хил жиноятларга қарши курашда жамиятимизнинг улуғ посбони — уятни душман ҳамласидан ҳимоялаш ишига жуда катта эътибор қилишимиз керак. Қонун жиноятчининг тепасида туриб, ножўя иш қилиш учун қўл кўтаргани қўймайди. Уят эса одамнинг кўксида, унга чап бериб бўлмайди.

“Уят” сўзига халқимиз қадимдан худди шу маънода қараб келган. Маҳмуд Кошғарийнинг “Туркий сўзлар девони”да “уят” сўзига берилган таърифдан у ҳозиргидек кенг маънода ишлатилганлигини англаш мумкин. Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билиг” асарида бу сўз турли маъноларда қўлланилади. Истамбулда 1881 йилда нашр этилган “Луғати чиғатойи-туркий-усмоний” асарида “уят — ҳаё, ҳижоб, шарм, айб, қабоҳат”, деб таъриф берилади. Алишер Навоий “Маҳбуб ул-қулуб” асарининг “Риёкор шайхлар тўғрисидаги” бобида риёкор шайхларнинг “ишларидан шайтон ҳайратда, ҳатто лаънати девлар ҳам нафратда” бўлишини айтади ва “Ҳайҳот, аттанг, уят, юз минг уят!” дейди. Маълумки, Алишер Навоий оғасининг набираси Мир Иброҳимни фарзанд қилиб боқиб олган эди. “Мажолисун-нафоис” асарида “Мир Иброҳим — Султон Ҳусайннинг ўғлидур ва фақирнинг оғасининг набирасидур. Фақир они ўғилчадай асрабмен”, дейди. Алишер Навоий уни одам қилай деб кўп уринади, аммо барча ҳаракатлари зое кетади. “Насиҳатга қулоққа солмаган ва панд билан маломатни кўнгулга олмаган”, “Ҳақ субҳонаҳу ва таоло қошида дағи тавбалар қилиб, аҳдлар боғлаб, онтлар ичиб, барчани бузуб, Тангри таолодин қўрқмаган” бу субутсиз, куйдирги йигитни ўйлаб, ҳайратга тушиб ёқа ушлайди ва нидо қилади: “Бу таманнодин юз ҳайҳот ва бу муддаодин юз минг уят!”. Алишер Навоий чексиз қаҳрғазаб ва тубсиз аламини шу биргина “уят” сўзида ифодалаб, юрагига таскин бермоқчи бўлади.

Абдулла Қодирийга келсак, унинг “Ўтган кунлар” романида “уят” сўзи юзлаб ўринда бутун кўп қиррали маъноси ва катта куч-қудрати билан ишлатилади. Табиатан ҳақгўй, адолатпарвар, меҳр-шафқатли, андишали, ориятли, шармҳаёли бўлган А.Қодирийнинг ижобий қаҳрамонлари ўзбек халқининг бу ажойиб фазилатини ўзларида мужассам этганлар. Маълумки, А.Қодирий романдаги Яхшилик ва Ёмонлик тимсоллари бўлган персонажларнинг кимлигини, бутун сийрати ва суратини уларнинг қилмиш-қилдирмишлари орқали намоён этса-да, айни чоғда уларга бўлган ўзининг муҳаббат ёки нафратини очиқ айтиб ҳам ўтади. Шунинг учун “уят” сўзи ҳам персонажлар, ҳам ёзувчи нутқида кўп ишлатилади. Масалан, Мусулмонқул Отабекни ва қайнотасини ноҳақ ўлимга ҳукм қилишда фаоллик кўрсатади, шунда Нормуҳаммаддан Худоёрхонга мактуб келиб қолади. Мактубда Отабекнинг отаси Юсуфбек ҳожининг қаҳрамонона фаолияти ҳақида ҳикоя қилинади. А.Қодирий мактубни ўқиб берган Мусулмонқулнинг дарров қиёфасини ўзгартириб, ялтоқланишини, иккиюзламачи башарасини фош қилиб ташлайди: “Мусулмонқул мактубни тугатди-да, уятсиз равишда Отабекка қараб илжайди ва худайчига буюрди: “Икки заррин тўн келтир!” Мусулмонқул тўнни кийгазди ва “Отангизнинг катта хизмати соясида ўлимдан қутулганингиздек заррин тўнли ҳам бўлдингиз, — деб яна бир қайта уятсизланди”, деб ёзади. Юсуфбек ҳожи ғоят пок, адолатли, илғор фикрли одам. Хотини Ўзбек ойим Отабекни Тошкентдан иккинчи бор уйлашни талаб қилганда, ҳожи кўнмайди. Аммо Ўзбек ойим қўярда-қўймай кўнишга мажбур этади, Отабекни Зайнабга унашиб қўяди. Бундан мутлақо хабари бўлмаган Отабек Тошкентга келганда, Ўзбек ойим бу хабарни айтишни эрига топширади. Ҳожи Отабекка қайси юз билан айтишни билмай қийналиб турганда, Ўзбек ойимнинг ўзи шартта айтади-қўяди. “Отабек онасига бир оғиз сўз демай, маъноли қилиб отасига қараб олди. Ҳожи уятликсимон “шундоғ” деб қўйди”, дейди ёзувчи. Ўғли билан ҳамфикр, аммо урф-одат, хотини қистови домидан чиқиб кета олмаган Ҳожи ҳолатини фақат шу “уят” сўзи орқалигина бериш мумкин эди. Ёзувчи Ўзбек ойимнинг қисқа ўйлиги, саёз фикр қилиши, меҳр-шафқат ва одамийликни бир томонлама тушунишини очишда шу “уят” сўзидан ҳам фойдаланади. Отабек ота-она орзуси деб Зайнабга уйланади, чарларни ҳам ўтказмай, Марғилонга — Кумушнинг олдига кетишга жазм қилади. Шунда онаси:

“— Энди нима қил дейсан, болам, ўтказмай кетишинг уят!

— Уят дейсиз-да, уятга ўзингиз тушунмайсиз! — деб чақиб олади Отабек». У онасини койишда давом этади: “Мен сизнинг орзуингизга бутунлай қарши туриб Тошкентингизни тилга олмасликкача борганимда, ўша бечоралар (Кумушнинг ота-онаси — С.М.) сизнинг риоянгиз билан мени бу ерга судрагандек қилиб олиб келдилар. Уятни билсангиз, энг ози шунинг андишаси керак эмасми?”.

Ҳомид бошлиқ ярамас тўдалар Отабек-Кумуш турмушини бузиш учун иғво-туҳматга ўтадилар. Отабек номидан Кумушга талоқ хати юборадилар, содда Кумуш бу сохта хатга ишонади. Ёзувчи Кумушнинг шу пайтдаги ҳолатини бундай тасвир этади: «...У бу мактубни ўзининг сўнг томчи кучи билан ўқиб тамом қилди-да, жонсиз бир товуш ила “уятсиз!” деб қичқирди ва ерга йиқилиб ўзидан кетди”. Кейин отаси қутидор бу мактубни олиб ўқиб, “маккор, инсофсиз!” дейди. Ёзувчи “бу хўрлик, бу одатдан ташқари уятсизлик бечора қутидорни жуда эзган”, деб изоҳ беради.

“Уят” сўзи Отабеклар яшаган даврда ҳам ҳаётда энг кўп қўлланиладиган ва энг кучли, қудратли сўз бўлган. Шунинг учун Ҳомидлар Кумуш номидан Отабекка ёзилган сохта мактубда бу сўзни саккиз ўринда ишлатишади ва Кумуш номидан Отабекни қаттиқ ҳақорат қилишади, Кумушнинг ундан тамоман воз кечишини гўё асосламоқчи бўладилар (бироз қисқартиброқ келтирамиз): “Уятимдан кўзларимни очолмайман. Негаки, еру кўклар, тоғу тошлар ва дунёдаги барча нарсалар менинг алданганим учун келиб масхара қилгандек қарайдилар... Билъакс, сиз: ҳийлакор бир тулки, оғзи қон бир бўри, раҳмсиз бир жаллод, уятсиз бир йигит... Сизни уятсиз дедим: илгариги ваҳшатингиз билан ўзингизнинг ҳаққингиз битганлигини била туриб ҳам яна уялмай-қизармай виждонсизлар амрини берасиз ва уятсизлигингизни яна бир қат орттирасиз! Мен сизнинг баъзи бир даъволарингизга ҳайрон қоламан: отам Тошкентда экан чоғда бу гапни айтишга уялган эмишсиз... учинчи ёр топганда, иккинчи бечорага ҳам шундай уятсизлик қилинмаса эди! ... Сизга янги ёр, менга уятсизликнинг қурбони бўлиш муборак!” Отабек бу мактубга ҳайрон қолади, жавобида шу мактубда ишлатилган “уятсиз” сўзидан тўрттасини кўчириб ёзади. Афсуски, Ҳомидлар бу хатни ҳам эгасига бермай, ўрнига юқорида айтилган сохта талоқ мактубини юборган эди.

Отабек бу воқеадан кейин Марғилонга боради ва Кумушлар дарвозасини тақиллатади. Қутидор чиқади, Отабек билан кўришмайди, унинг қўли ҳавода муаллақ қолади: “Қутидор титроқ ва ҳаяжонли бир товуш билан:

— Уятсизга менинг уйимдан ўрин йўқ, уятсиз билан сўзлашишга ҳам тоқатим йўқ”, дейди. Отабек кейин бу ерга неча бор бормоқчи бўлади, “лекин бояги “уятсиз” жумласи билан унинг кириш фикри тамоман сўнган эди”, деб уқтиради ёзувчи.

Қаранг, Кумуш ва унинг ота-онаси орзусидаги баркамол йигит энди улар наздида ўз маъно-мазмунини йўқотди, ҳатто унинг исмини айтишга ҳам тиллари бормайди. Офтобойим Кумушга қараб, “Сен яхши билки, бундан сўнг отанг уятсизга ўз уйидан жой бермаганидек, уятсизнинг ўзи ҳам узил-кесил сени ташлагандир”, дейди. Кумуш ҳам “Мен бу уятсиз йиртқич билан ярашмоқ учун умид тутмайман, шунинг билан бирга, эр ҳам қилмайман!”, деб аҳд қилади.

Отабек Кумушни ҳимоя қилиб, тажовузкорлар — Ҳомид, Содиқ, Мутални бир ўзи у дунёга жўнатганди. Бу фожиани отаси Юсуфбек ҳожи эшитгач, ўғлини койийди. “ — Мени зўрлаган ва мажбур қилган эдилар, дада! — деди заҳарханда билан. — Йўқ, Сизнинг ўғлингиз бўлган бир йигитнинг шаънига, албатта, одам ўлдириш уят ва номусдир”, дейди Отабек. Кўринадики, одам ўлдиришдек энг оғир ишни ёзувчи “қотиллик”, “жиноят” каби сўзлар билан эмас, шу “уят” ибораси-ла айтади. Романда “уят” сўзининг янги-янги қирралари намоён бўлган ўринлар жуда кўп. Зайнаб-Отабек ўртасидаги ўн беш сўздан иборат бир оилавий мунозарада беш бор “уят” сўзи, Зайнаб-Кумуш ўртасидаги кундошлик тортишувида такрор-такрор бу сўз қўлланилади. Кумуш онасига ёзган мактубида “Шу йўсин Зайнаб билан уятсизча қўл олишдик”, деган иқрор ҳам бор. Кумуш Зайнаб берган заҳардан ўлаётган пайтда ҳам ибо, шарм-ҳаё, иффатига содиқ қолди: аввал қайнона-қайнотасини ва сўнгра энг суюкли кишиси Отабекни тилга олади: “ — Ойи... дада... — сўнгра, — бегим! — деб инградй. Эрининг юзини юзига қўйди, уятгансимон кўзини юмди...”

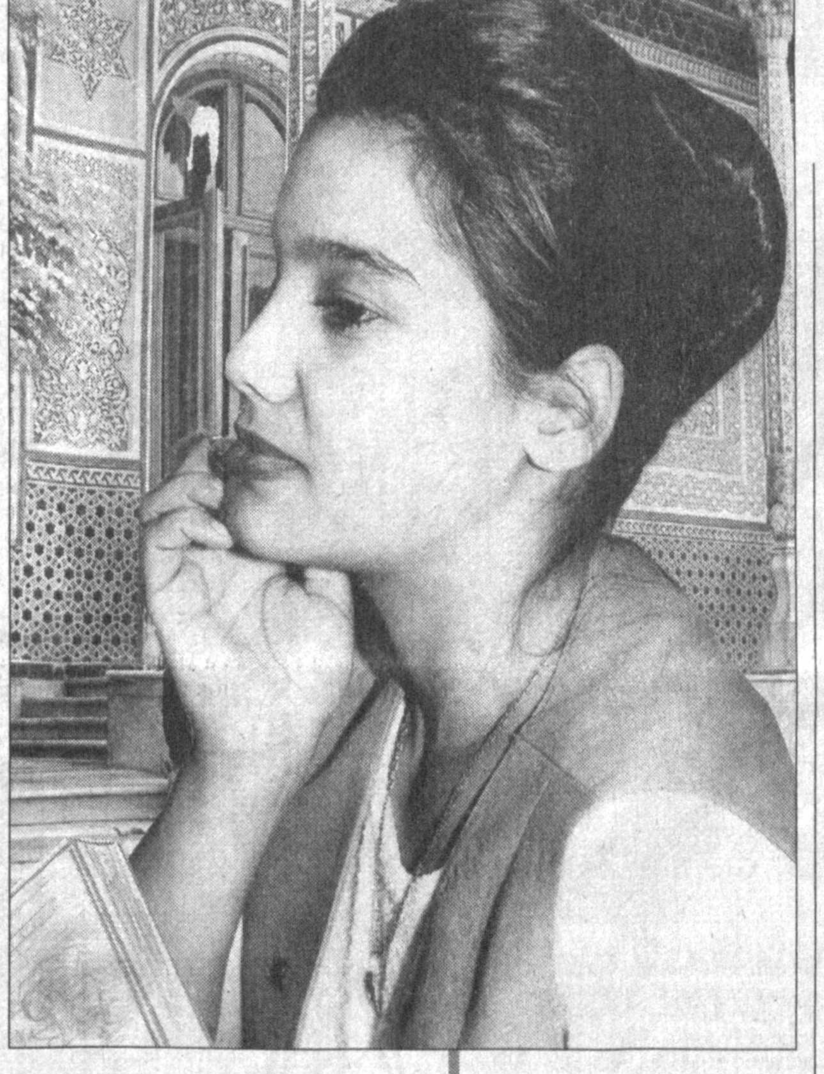

Кўринадики, А.Қодирий ўзбек халқининг миллий табиати, миллий руҳи, яшаш тарзи ва урф-одатига хос муҳим бир сўзни — “уят” иборасини заргарона ишлатади ва бу муқаддас, қудратли сўз баҳонасида яхшиликни (виждонни) ҳимоя қилади ва ёмонликни (виждонсизликни) шафқатсиз равишда фош этади.

«Уят» сўзи, тараққиёт бор экан, ўз кучини ҳамиша сақлайди. У ҳамиша жамиятнинг виждоний талаби бўлиб қолаверади. Бугун ҳам ҳаётимизга шу сўз англатадиган маъно талаби билан қарайдиган бўлсак, бир қатор муаммолар кўзга ташланади. Халқимизнинг кенг қатлами ўтиш даври қийинчиликлари ичида яшаётган бир пайтда ном чиқарарга тўйлар қилиб, чорак маҳаллани эгаллайдиган майдонларда миллиард-миллиард сўмлик кошоналар қуриб, ўзини кўз-кўз қилаётганлар манманлигидан уялишлари керакмасми?!

“УЯТ” сўзи жамиятнинг посбони ва инсоннинг инсонийлигини белгиловчи буюк фазилат экан, бировнинг ҳақини ейиш уятсизлик эмасми?! Оллоҳнинг юзига оёқ қўйиб, муқаддас диндан сиёсий мақсадлар учун фойдаланиш уятсизлик эмасми?! Инсон деган номга доғ туширувчи барча ярамас ишлар уятсизлик эмасми?! Наҳотки, неча минг йиллар давомида халқимиз ардоқлаб келган “УЯТ” сўзининг қаҳридан ҳайиқмай қолган бўлсак?!

Мустақиллик миллий қадр-қимматимизни, асрлар мобайнида шаклланган гўзал анъаналаримиз ва урф-одатларимизни бизга қайтариб берди. Андиша, ҳаё, уят каби юксак ахлоқий ҳис-туйғулар ҳам ўзини бор қудрати билан такроран намоён этадиган шарт-шароитларга қайтадан эга бўлаяпмиз. Виждон, имон қадрланадиган жамиятда уят ҳис-туйғуси ҳам қадрланади. Энди буёғи ўзимизга боғлиқ.

Салоҳиддин МАМАЖОНОВ,
академик.

Ҳикмат

Яхши феъл билан кишилар кўнглини олиб, Ўзингни ёмон қилиқлардан сақлаб, яша.

Маънавий мерос

Қовчинлик аллома

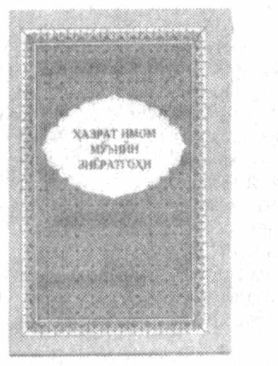

Мустақиллигимиз келтирган буюк неъматлардан бири кўҳна тарихимиз, узоқ ўтмишда яшаб ўтган буюк алломаларимизнинг ҳаёти ва бой илмий-маънавий меросларини чуқур ўрганишга кўрсатилаётган катта эътибордир. Энг қувончли томони шундаки, бу ғоятда муҳим ва зарур ишлар нафақат пойтахтимиз Тошкентда, балки вилоятларда ҳам кенг кўламда амалга оширила бошланди. Бу тарздаги хайрли ишларнинг алоҳида аҳамият касб этишининг яна бир жиҳати жаҳоншумул даражага эришган илм-фан ва маданиятнинг гуркираб ривожланган тараққиёт босқичлари Бухоро, Самарқанд, Термиз, Насаф (Қарши), Хива, Фарғона, Шош (Тошкент) каби қадимий шаҳарларимизнинг бой тарихи ва шу кентлардан етишиб чиққан кўплаб буюк алломаларнинг самарали фаолиятлари билан бевосита боғлиқдир.

Бинобарин, бу хилдаги беқиёс улкан маънавий мерос ва қадриятларни умуммамлакат миқёсида чуқур ўрганишни ташкил этиш давр талабидир.

Шу нуқтаи назардан қаралганда, Президентимизнинг бундан икки йил муқаддам Қаршида Қашқадарё вилоятининг навбатдан ташқари сессиясида юксак минбардан туриб «Насафийлар, Кешийлар меросини ўрганиш вақти етиб келмадими, нима, уларни четдан келиб ўрганишларини кутаяпсизлармим?!» — деган ғоятда долзарб, қатъий, муҳим таъкидлари (кўрсатмалари) вилоятда бу йўналишдаги хайрли ишларга кучли туртки бўлди. Энг аввало, вилоят ҳокимлигининг раҳнамолигида Қаршида «Насаф ва кешлик алломалар меросини ўрганиш илмий маркази» ташкил этилди. Ушбу марказнинг фаолият доираси кенг қамровли бўлиб, у вилоят шаҳар ва қишлоқларидан етишиб чиққан алломалар меросини ҳар томонлама чуқур ўрганиш билан бир қаторда Қашқадарё ҳудудида мавжуд бўлган кўп сонли тарихий обидалар, зиёратгоҳлар, қадимий масжиду мадрасалар, работлар, мақбараларни аниқлаш, улар ҳақида аниқ, мукаммал маълумотларни тўплаб, кенг халқ оммасига етказишга алоҳида эътибор беради. Марказ фаолларининг саъй-ҳаракатлари туфайли ўтган қисқа вақт мобайнида иккита катта илмий анжуман ўтказилиб, оммавий ахборот воситаларида бир қанча мақолалар эълон қилинди, қатор илмий-маърифий ишлар режалаштирилган. Яқинда Тошкентдаги «Янги аср авлоди» нашриётида марказ раҳбари Шоҳ Мурод Шаропов ва ўтмиш меросимизнинг жонкуяр фидойиси Иброҳим Холиёров қаламига мансуб «Ҳазрат имом Муъийн зиёратгоҳи» номли рисола нашр этилди. Ушбу рисолада насафлик буюк аллома Абул Муъийн ан-Насафийнинг (1027-1114) Қарши туманидаги Қовчин қишлоғида жойлашган ёдгорлик мажмуаси ҳақида атрофлича маълумотлар келтирилган. Рисоладаги «Имом Муъийн мажмуаси», «Имом Муъийн қудуғи», «Имом Муъийн ҳовузи», «Имом Муъийн мақбараси», «Имом Муъийн масжиди», «Кўкбош», «Духтархона», «Чор эшик» каби қисмларда илк марта ушбу ёдгорлик мажмуасига алоқадор иншоотлар ҳақида маълумотлар берилган. «Калом илмининг дарғаси» деб номланган алоҳида бир бўлимда буюк мутакаллим ҳаёти ва илмий-маънавий меросининг аҳамияти ҳақида фикр юритилади. Мазкур рисоланинг чоп этилишини насафлик аллома Абул Муъийн ан-Насафийнинг ҳаёти ва асарларини ўрганиш йўлида қўйилган муҳим қадамлардан бири деб ҳисоблаш мумкин.

Убайдулла УВАТОВ,
шарқшунос олим.

Муаллиф — талаба

Интернет тармоғидан автоматик тарзда ахборот тўплаш учун мўлжалланган “E-Collector” дастурий мажмуининг қўлланиши молиявий ва меҳнат харажатларини бир неча баробар камайтиради. У Тошкент Давлат техника университетининг 3-курс талабаси Одил Никадамбоев раҳбарлигидаги Тошкент олий ўқув юртлари талабалари гуруҳи томонидан яратилган.

Бугун Ўзбекистонда ахборотлаштириш соҳасида кенг кўламли ўзгаришлар рўй бермоқда. Республиканинг жаҳон ахборот майдонига кириб бориши, дунё тармоқларидан фойдаланиш имкониятини кенгайтириш учун шароит яратишга қаратилган бир қатор муҳим ҳукумат қарорлари қабул қилинган. Бу жараёнда олий ўқув юртлари ҳам фаол иштирок этмоқда. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ташаббуси билан Ёш дастурчиларнинг миллий мактаби шакллантирилмоқда.

Ёш авлод замонавий технологияларни эгаллашига қаратилаётган бундай эътибор ўз самарасини бермоқда. Тошкентлик талаба Одил Никадамбоевнинг ихтироси бунга ёрқин мисолдир. У тенгдошлари билан бирга яратган электрон тизим автоматик тарзда белгиланган даврийлик асосида дунё тармоғидан зарур ахборотни танлабгина қолмай, балки ўз маълумотлар базасини шакллантиради. Ундан корхона ёки ташкилотнинг маҳаллий тармоғи орқали ҳам, Интернет орқали ҳам фойдаланиш мумкин. Бугун бу маълумотлар базасида 163 мингта янгилик ва таҳлилий материал бор бўлиб, ҳар куни бир ярим минг мақолага бойитилади.

“E-Collector” мажмуи Ўзбекистонда биринчи ва ҳозирча ягона барча фойдалана оладиган бундай маълумотлар базасидир. У 10 та республика идораси ва ташкилотининг дастурий таъминотига киритилган. Ушбу ташкилотларнинг биттасидагина Интернет тармоғидан фойдаланишни такомиллаштириш йилига 19,2 миллион сўмга тенг иқтисодий самара берди. Электрон жамловчини қўллашнинг юқори иқтисодий самараси ва ишлаб чиқариш жиҳатдан мақсадга мувофиқлигини инобатга олиб, мутахассислар уни кенгайтириш ва унинг асосида ҳам тўғридан-тўғри, ҳам Интернет орқали уланиш мумкин бўлган умуммиллий ахборот тизимини яратиш таклифини билдирмоқда. Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Компьютерлаштириш ва ахборот-коммуникация технологияларини ривожлантириш бўйича мувофиқлаштирувчи кенгашнинг ноябрь ойи бошида ўтказилган навбатдаги мажлисида “E-Collector” вазирликлар, идоралар, хўжалик ташкилотлари ва жойлардаги давлат ҳокимияти органларида фойдаланиш учун тавсия этилди.

А. ИВАНОВА,
ЎзА мухбири.

Мухбир муаммо қўяди

“Менга нима...” дейиш айни чоғда худбинликкина бўлиб қолмай, балки жамият ҳаётига, Ватанимиз келажагига, юртимиз равнақига бефарқликдан бошқа нарса эмас. Айниқса, гап ёшлар, уларнинг тақдири ҳақида бораётган бўлса, бундай кайфият, бундай қарашни кечириб бўладими? Бошқалар билан нима ишим бор, ўзим чиққан тепа омон бўлса, бас, дейиш бориб турган гумроҳликдир. Масалан. сизнинг ёки унинг фарзанди ўқимаса, ишламаса, мен “менга нима” десам, оқибат нима бўлади? Сиз ҳам фақат ўзингизни ўйласангиз, болаларингиз ҳақида қайғурсангиз, унинг боласи ўқияптими-ўқимаяптими, ишлаяптими-ишламаяптими, ўзи билади-да, десангиз, нималар юз беради.

«МЕНГА НИМА...»

ёки Қарши шаҳрининг на ишда, на ўқишда бор ёшлари ҳақида ўйлар.

Мендан, сиздан кўриб, у ҳам шундай деса-чи, шундай қилса-чи? Агар мен ҳам, сиз ҳам, у ҳам ўзимизнинггина эмас, ўзгаларнинг ҳам фарзандлари тақдири ҳақида ўйласак, қайғурсак, биров “Сизга нима, нима қиласиз бу ишга аралашиб” дейдими?” Йўқ! Демайди. Дегиси келса ҳам дея олмайди. Ахир гап жамиятимизнинг эртаси — ёшлар тақдири ҳақида боряпти-ку! Тўғрими? Шундай фикрда “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати Қашқадарё вилоят бўлими кенгашидагиларга қуйидаги савол билан мурожаат қиламиз.

— Ҳеч жойда ўқимайдиган, ҳеч жойда ишламайдиган ёшлар ҳақида сизларда бирор-бир маълумот борми?

— Бу масалада “Маҳалла” жамғармасига мурожаат қилинг, — дейди Кенгаш бўлим мудири Акмал Худойназаров. — Буни улар билишади. Бизга қайси ёш мурожаат қилган бўлса, ўқишга, ишга жойлаштиришга ёрдам берамиз. Яна бир гап. Бу йил пахта мавсумида туманлардаги ишсиз ёшларни тўплаб “Камолот-зарбдор” гуруҳини туздик. Масалан, Косонда 140, Деҳқонободда 62, Шаҳрисабзда 76, Китобда 120, Нишонда 191, Қаршида 115 нафар ишсиз ёш ана шундай гуруҳга жалб этилди.

— Умуман, вилоятда қанча ёш ўқимай, ишламай юрибди? — яна саволга тутамиз уни.

— Вилоятда 1 миллион 200 минг ёш бор. Шуниг 400 минги “Камолот»га аъзо. Аммо бу саволингизга...

Айнан шу саволни “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати Қарши шаҳар бўлими раиси Фурқат Раҳмоновга ҳам бериб кўрдик.

— Бундай маълумот йўқ, — ростини айтди у.

Наҳотки, “камолот”чиларни ҳеч жойда ўқимай, ишламай юрган ёшлар, уларнинг тақдири қизиқтирмаса? Бунга ҳеч ишонгинг келмайди. Майли. Нима ҳам деймиз. Уларнинг бундан бошқа ишлари ҳам кўпдир. Яхшиси, бирорта маҳаллага борайлик-да, оқсоқолларнинг гапини эшитайлик, нима учун айрим ёшларнинг ўқимасдан, ишламасдан юрганлиги сабабларини билиб олайлик, деб Қарши шаҳридаги Файзулла Хўжаев маҳалла фуқаролар йиғини раиси хонасига кирдик. Туни билан ёққан ёмғирдан хонага чакка ўтиб, ҳамма жой шилта-шалаббо бўлгани учунми, раиснинг чеҳраси очилмади. Саволимизни эшитиб, баттар тундлашди. Қандайдир дафтарларни узоқ титкилади.

— Мен янгиман. Иш бошлаганимга 5 ой бўлди, — деди охири Илҳом Қурбонов. — Мана, Анвар Қурбонов саволингизга жавоб беради. Аввал у посбон бўлган, ҳозир педагог-тарбиячи.

— Ҳали педагог-тарбиячиликка буйруқ чиққан йўқ, — жавоб қайтарди Анвар Қурбонов. — Шундай бўлса-да, айтай. Мактабни битириб, ишламай юрган 18 нафар ёш бор маҳалламизда.

— Аниқми?

— Ҳа, энди...

Гунгон кўчасидаги 7-уй эгаси Рўзи Жабборов бултур вафот этган экан. Унинг беваси Саодат Назарованинг айтишича, 20 дан ошган ўғли Жасур ва қизи Диллора ишсиз.

— Қизим қишлоқ хўжалиги техникумини тугатган, — изоҳ беради у. — Бироқ иш йўқ. Жасур нонвойларнинг нонини сотувчиларга ташиб бериб юрарди. Бу ҳам бўлмади. Уйда бекор ётибди.

— Ишлаяпманми-йўқми, мен билан кимнинг иши бор? — Жасурнинг гапи шу бўлди.

Назаримда, унинг ана шу бир оғиз гапи маҳалла оқсоқоли, қолаверса, Қарши шаҳар ҳокимлиги, умуман, бу ишга тегишли ташкилотлар раҳбарлари ишига берилган баҳо эди. Ҳеч жойда ўқимайдиган, ҳеч жойда ишламайдиган ёшлар ҳақида Қарши шаҳрида аниқ маълумот йўқлиги майли-ку, энг ёмони, ҳеч жойда ўқимайдиган, ҳеч жойда ишламайдиган ёшлар сони шаҳар мактабларидаги 10 синфларнинг ёпилиши билан янада ортди. Оз эмас, кўп эмас — 1557 нафарга! Ана холос, бу ёғи қандоқ бўлди дерсиз. Эшитинг.

Қизиқ-ку. 10-синфлар ёпилишига ёпилибди. Ахир Қарши шаҳрида 2 та академик лицей, 2 та лицей-интернат, 2 та билим юрти, 3 та коллеж, 8 та касб-ҳунар коллежи бўлса-ю, 9-синфни битирган 4266 ўқувчининг 1557 нафари ўқимасдан юрса... Лицей ва коллежларда уларни ўқитиш учун ҳамма шароит бор-ку? Нима учун қабул билан фақат касб-ҳунар таълими бошқармасидагилар шуғулланишлари керак? Қарши шаҳар ҳокимлигидагилар 10-синфни ёпишга жазм этган экан, нега бунинг сабаби, бундан кўзланган мақсад ва унинг аҳамияти ҳақида аввалароқ ота-оналарга, қолаверса болаларга тушунтиришмайди? Ёпиш биздан, ўқийсизми, ўқимайсизми? — Бу сизнинг ишингиз, дейиш эмасми бу? “Таълим тўғрисида”ги Қонунга тўғри келадими шу иш?

Энг ачинарлиси, кўзбўямачиликка ўтилгани. Вилоят халқ таълими бошқармаси ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик, педагогик ташҳис марказида бир хил, Қарши шаҳар халқ таълимида бошқа хил маълумот. Масалан, ташхис марказида Қарши шаҳридаги мактабларнинг 9-синфини 4172 ўқувчи битирганлиги, шуниг 583 нафари академик лицейда, 3350 нафари касб-ҳунар коллежларида ўқиётганлиги, 39 нафари эса кўчиб кетганлиги қайд этилган. Хўш, бу билан кимни алдаяпмиз? Кимни чалғитаяпмиз? Ўзимизни эмасми?

Қарши шаҳар халқ таълимидагилар эса 9-синфни битирган 4266 нафар ўқувчининг 570 нафари академик лицейларда, 2706 нафари касб-ҳунар коллежларида ўқияпти, деб хотиржам юришибди.

Қашқадарё вилояти ҳокимлиги ўрта махсус, касб-ҳунар таълими бошқармасидаги маълумотда эса Қарши шаҳридаги мактабларнинг 9-синфини битирган ўқувчиларнинг 2712 нафаригина лицейлар ва коллежларда таҳсил олаётганлиги кўрсатилган.

Энди савол туғилади: 9-синфни битирганларнинг қолганлари қани? Улар нима қилишаяпти? Балки ишлашаётгандир? Шу масалага аниқлик киритиш учун Қарши шаҳар ҳокимлиги меҳнат бўлими бошлиғи ўринбосари Бердиёр Холиёровга мурожаат қилдик.

— Шаҳардаги 62 та маҳаллада 57 нафар вояга етмаган ишсиз бор эди, — дейди у. — Унинг ҳам 36 нафарини 10 ой мобайнида иш билан таъминладик. Жумладан, 14 нафарини қайта касбга ўқитдик. 2 нафарига ишсизлик нафақаси тайинладик. Ҳозир тўртови бекор. Уларга ҳам иш топиб берамиз. Ахир 10 нафар ходимимизни доимий равишда маҳаллаларга бириктиб қўйганмиз-а.

Аммо Қарши шаҳар ҳокимлиги ҳузуридаги вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия котиби Раҳима Ҳакимованинг жавобидан безовталигингиз ортади.

— 623 та маҳалланинг 32 тасида бўлдик, — тушунтиради у. — Ҳеч жойда ўқимайдиган, ҳеч жойда ишламайдиган ёшлар айрим маҳаллаларда биттаям йўқ. Масалан. А.Навоий маҳалласида. Айримларида эса 30-40 нафардан чиқаяпти. Мониторинг ўтказаяпмиз. Ҳадемай, аниқ маълумотга эга бўламиз.

Эҳтимол, ана шундан кейин Қарши шаҳар ҳокимлиги мутасаддилари ҳушёр тортишар. Балки бундан хабар топган Қашқадарё вилояти ҳокимлигидагилар ҳам нега бундай ҳол юз берди, деб ўйлаб кўришар. Ахир ноябрнинг 22 куни ҳам ўтиб бўлди-я. Сентябрда, октябрда мутасаддиларнинг бу ишга вақти бўлмаган бўлса, энди бўп қолар. А... нима дедингиз?.. Ҳаркалай, бу ишда расмиятчилик кетмайди. Кўзбўямачиликдан ҳам фойда йўқ. Қоғозбозлик ҳам кони зарар. Фақат “менга нима” демасдан ҳар ким ўз ишини виждонан бажариши шарт. Акс ҳолда, кутилган натижага эришиш қийин бўлади.

Нарзулла РАВШАНОВ,
“Халқ сўзи” мухбири.

«Ўзбекистон ва ўзбекистонликлар» – «Мустақил Ўзбекистон замондошларимиз сиймосида» танловига

Ватанпарварлик — олий туйғу

Уни муносиб тарғиб этиш эса — бурч

Халқимиз маънавиятининг ўзак-ўзагини ташкил этган эътиқодий-ахлоқий ва ватанпарварлик туйғулари кўп асрлар мобайнида вужудга келган ва шаклланган. Шунинг учун ҳам халқимиз узоқ даврлар мобайнида турли ғоявий истибдод зулмларини бошдан кечирганига қарамай тарихий, маданий қадриятлар, ўзига хос анъаналар боқийлигини сақлаб қолди. Ватанимиз мустақиллигининг илк кунлариданоқ авлодлардан авлодларга асраб-авайлаб ўтиб келаётган тарихий ва маданий қадриятларни тиклаш, ҳаётга қайтариш давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Мамлакатимиз раҳбари тарихий хотира туйғусининг халқимизнинг миллий онги ва ғурури тикланишидаги аҳамиятни алоҳида таъкидлагани бежиз эмас. Мамлакатимизнинг тараққиёти жараёнида тарих миллатнинг чинакам тарбиячиси, мураббийсига айланиб бормоқда. Кўҳна мозий тарихий хотирани уйғотиш билан бир вақтда янги фуқаровий тафаккурни шакллантирибгина қолмай, ахлоқий, ватанпарварлик туйғуларини тарбияловчи муҳим омилга ҳам айланмоқда.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотлар жараёнини фуқароларда, хусусан, навқирон авлод вакиллари онгида маънавий-ахлоқий ва ватанпарварлик туйғуларини, айниқса, фуқаролик, демократик қадриятлар, олис тарихга ҳурмат, маданият, ижтимоий адолат, жамоавийлик ва бошқа умуминсоний қадриятларни шакллантиришсиз тасаввур этиб бўлмайди. Қолаверса, буларнинг барини нафақат жамиятимиздаги, балки ижтимоий иқтисодий, геосиёсий, ҳарбий-сиёсий, маънавий-ахлоқий, информацион-ғоявий сингари бошқа кўплаб омиллардан алоҳида ажратиб қараш ҳам мумкин эмас.

Ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида 90-йилларнинг бошларида юз берган турғунлик кезларида фуқароларни маънавий-ахлоқий ва ватанга садоқат руҳида тарбиялаш борасида бирмунча сусткашликка йўл қўйилгани йиллар ўтгани сайин теранроқ сезилмоқда. Бу ҳолат оммавий ахборот воситалари фаолиятида ҳам яққол кузатилди. Шу соҳада илгари амал қилган тизим издан чиқди. Бундай ҳолат Ҳамдўстлик давлатларининг барчасида юз берди. Мисол учун, россиялик социологларнинг ҳисоб-китобига кўра, маънавий-ахлоқий, ватанпарварлик сингари боқий қадриятларга муносабат кескин ёмонлашган, яъни фуқароларда худбинлик, ижтимоий воқеликка, эзгу туйғуларга зид қарашлар устунликка эга бўлган. Она ватанга, она заминга садоқат туйғуси хўжакўрсинга айланган. Маънавий бўшлиқ, моддий бойликка ўчлик, худбинлик, манфаатпарастлик кишиларни инсоний яшашнинг асл маъносини излашдан чалғитибгина қолмай, уларни пала-партиш манфаатбозлик, шоҳона кун кечириш, сохта маданият, шаҳвоний майлларга берилиш, ичкиликбозлик, гиёҳвандлик, жиноятчилик ва бошқа салбий ҳолатлардан завқ олишга мубтало этмоқда.

Афсуски, республикамизда шунга ўхшаш социологик тадқиқотлар ўтказиш қониқарли йўлга қўйилмаган. Жамоатчилик фикрини ўрганувчи «Ижтимоий фикр» миллий марказининг фаолиятини инкор этмаган ҳолда айтиш керакки, жамиятимизнинг турли бўғинларида кечаётган аҳволни билишга қаратилган социологик кузатиш ишларига баъзан етарли даражада моддий имконият топилмаса, баъзан бундай тадқиқотлар давлат ва жамоат ташкилотлари томонидан етарли даражада қадрланмаяпти.

Мавжуд ҳолатдан ва мамлакатимиз ахборот майдонида Россия Федерацияси ОАВ (ТВ, интернет, босма нашрлар, аудио ва видео маҳсулотлар ва ҳоказо) етакчи ўринни эгаллаганидан келиб чиқилса, Россияда кузатилаётган — юқорида таъкидланган ҳолатлар бизнинг жамиятимизга хатарли хасталик сингари «юқиши» ҳеч гап эмас. «Дераза», «Эҳтирослар салтанати» сингари телекўрсатувларда ўтакетган ахлоқсизлик ва залолатнинг эмин-эркин намойиш этилаётганига асло бефарқ қараб бўлмайди.

Баён этилган мулоҳазалардан кўринадики, ахборот майдонидаги Ўзбекистон манфаатларини муҳофаза қилиш, шунингдек, ахборот соҳасидаги хавф-хатарга қарши зарба бериш учун ҳам ушбу йўналишда жиддий ишлар олиб борилмоғи лозим. Мамлакатимиз ахборот майдонида тарқалаётган ва унга таъсир кўрсатаётган ташқи ахборот хуружи аҳолининг маънавий-руҳий ҳолатига таъсир кўрсатибгина қолмай, ўтиш даври қийинчиликлари шароитида жамиятни беқарорлаштиришга ҳам олиб келиши эҳтимолдан холи эмас. Хорижий давлатларда шундай ОАВ ҳам борки, улар муайян сиёсий мақсадлар воситаси бўлибгина қолмай, катта молиявий даромадлар илинжида ёшларнинг маънавий-ватанпарварлик туйғуларини ўтмаслаштиришга қаратилган чиқишларга зўр беришдан ҳам тап тортмайдилар. Зўравонлик, фаҳш ҳамда ўтакетган манфаатпарастлик туйғуларининг навқирон авлод вакиллари онгига тез таъсир кўрсатиши эса ҳеч кимга сир эмас.

Кези келганда, Ўзбекистон ОАВ юксак тараққий этган чет эл, жумладан, Россия ОАВга нисбатан бир мунча заифлигини тан олмай иложимиз йўқ. Хусусан, мамлакатимизнинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий муаммоларини, аҳолини қизиқтирган долзарб мавзуларни, танқидий-таҳлилий мулоҳазаларни, шулар билан бирга, ҳокимият ва бошқарув тизими қабул қилаётган қарорларни холис ёритиш борасида бу заифлик яққол кўзга ташланади. Ваҳоланки, жамият аъзоларида маънавий-ахлоқий ва ватанпарварлик туйғуларини тарбиялашда, миллий ғояни шакллантириш ва уни кенг омма онгига сингдириш борасида оммавий ахборот воситалари бемисл аҳамиятга эга. Бунинг кучи ва салоҳияти ОАВ чиқишларининг тезкорлиги, юқори савияси, холислиги ва кенг аудиториянинг мавжудлиги билан ўлчанади. Агар санаб ўтилган ушбу омиллар бизда энди-энди изга тушаётгани инобатга олинса, умумий аҳвол — вазият ойдинлашади-қўяди. Назаримда, аксарият журналистларимиз муаммоларни танқидий назардан ёритиб бериш, салбий ҳолатлар сабаблари ҳақида кишиларни мулоҳаза юритишга ундаш маҳоратига эга эмаслар. Жиддий муаммоли мақолалар, ишни ташкил этишдаги камчиликлар, мансабдор шахслар томонидан қонун бузилишлари, суиистеъмолчилик ҳаракатлари ҳақида ҳикоя қилувчи телерадио чиқишлари фақат давлатимиз раҳбарининг танқидларидан сўнггина эфир юзини кўриши одат тусини олди. Шунинг сингари чиқишлар ўз вақтида бўлсагина ОАВнинг таъсирчанлиги бирмунча ортган бўлур эди.

Республика телевидениеси орқали намойиш этилаётган айрим аудио-видео маҳсулотлар, рекламалар халқимиз маданияти ва анъаналарига мутлақо тўғри келмайди. «Қонли спорт», «Полициячи-робот», «Қотилнинг мактуби», «Терминатор», «Ов мавсуми», «Қотиллик инстинкти» сингари ажнабий бадиий фильмларда озмунча зўравонлик, қотиллик кўз-кўз қилинаяптими?! Уларни «мижжа» қоқмай томоша қилаётган ёшларимиз онгида қандай жараёнлар кечаётганини ким таҳлил қиладию, ундан ким тўғри хулоса ясаб, тўғри чора топади?!

«Ўсиб келаётган авлоднинг онгини заҳарлашнинг йўли ўз халқи ўтмишини унутишга йўл очиш, бегона қарашларга одатлантириш» деган нақлнома гап ёдга тушади...

Хўш, қандай чора кўриш керак?

Бундай саволга жиддий жавоблар топиш фурсати етди. Назаримда, мамлакатимиз ОАВда энг долзарб мавзуларда юқори савияда ва бениҳоя холислик билан ёзилган ранг-баранг, оммабоп чиқишларни кўпайтириш билангина хорижий ахборот воситаларининг зарарли ахборотларига тўғаноқ бўлиш мумкин. Жамоатчиликнинг кенг қатламига таъсир кўрсатиб, уларнинг диққат-эътиборини жалб эта оладиган ОАВни кўпайтириш лозим. Мисол тариқасида эсласак, февраль воқеаларининг зудлик билан телеэкран орқали кўрсатилгани ва унинг кенг жамоатчилик муҳокамасига қўйилгани жамоатчилик фикрини шакллантиришга, аҳолининг фуқаролик фаоллиги сезиларли ошишига туртки берди. ОАВмизнинг айни пайтдаги иш услуби билан дунё ва минтақа ахборот майдонида рақобатга чиқиш қийин кечади. Шунинг учун ҳам мамлакатимиз ОАВни ислоҳ этиш, уни эркинлаштириш билан бирга, уни дунё ахборот майдонида рақобатбардошлилигини ошириш ҳақида ҳам қайғурмоғимиз зарур.

Бу борада, айниқса сиёсатшунос-журналист кадрларни тайёрлаш масаласини давлат миқёсида кўриб чиқиш лозим, деб ўйлайман. Муаммони бир неча йилда бартараф этиш қийинлигидан келиб чиқилса, ҳозирча мавжуд ОАВнинг республикамиздаги ахборот-таҳлил марказлари билан ҳамкорлигини жонлантиришни ўйлаб кўриш керак. Мисол учун айтсак, Германияда ўқишни тугатган барча ёш журналист кадрлар таҳлил марказларида малака ошириб, тизимли таҳлил услубларини ўзлаштирадилар.

Ҳозирги пайтда мамлакатимиздаги босма нашрларни сира камситмаган ҳолда теле-радио етакчи ахборот воситаси эканини ҳаммага аён. Дунё мамлакатларида ҳам худди шундай ҳолат. Тўрт умумдавлат телекомпания ва беш радиостанция фаолияти «Ўзтелерадио» компанияси томонидан мувофиқлаштирилади. Улардан ташқари қирққа яқин хусусий-нодавлат телерадиокомпаниялар вилоят ва туман миқёсида фаолият юритмоқда. Уларнинг орасида Самарқанддаги «STV» мустақил компания етакчилик қилмоқда. Умуммамлакат миқёсидаги хусусий теле-радио узатиш тармоғи йўқ. Давлат телерадиокомпаниясига қарашли тўрттала канал кўрсатувлари ҳақида тўхталадиган бўлсак, уларнинг савияси нисбатан қониқарсиз аҳволда. Кўрсатувларни томоша қилиб ўтириб, баъзан телерадио тизимидаги журналистлар ижоднинг замонавий услуб ва шаклларини ўзлаштирмаганлари туфайли кўрсатувларимиз халқаро талабларга жавоб бермаса керак, деган хаёлга борасан киши. Чунончи, Россия телекўрсатув ва радио эшиттиришларидан фарқли ўлароқ, бизда жиддий сиёсий, иқтисодий ва халқаро мавзуларга бағишланган таҳлилий кўрсатувлар, баҳс-мунозаралар анчагина оз. Борлари ҳам, энг аввало, таъсирчанлик борасида анчагина заиф.

Аҳолини маънавий-тарбиявий ва ватанпарварлик руҳида тарбиялашда мамлакат тарихи, унинг маданияти, давлатчилиги, қуролли кучлари тўғрисида ҳикоя қилувчи махсус саралаган илмий-маърифий, ҳужжатли-бадиий, кино-видеофильмлар кенг омма, биринчи навбатда ёшларга мўлжаллаб кўрсатилиши катта самара келтириши тажрибадан ўтган. Бизнинг телеканалларни эса шу нуқтаи назардан талабга жавоб бермайдиган кўнгилочар кўрсатувлар, хорижий сериаллар тўлдирган. Тўғри, киносериаллар жаҳон халқлари тарихи маданияти, турмуш тарзи, анъаналарини ўрганиш маъносида томошабинларимизга нимадир беради, буни буткул инкор этиш адолатдан бўлмас. Бироқ улар бизнинг ватан ва халқимиз анъаналари, урф-одатлари, қадриятларига ҳурмат туйғусини оширишга кўпда хизмат қилмайди. Эҳтимол, шу боис ҳам, аҳоли ўртасида, хусусан, ёшларимиз орасида миллий телевидение кўрсатувларининг нуфузи — рейтинги Россия ва хориж телекўрсатувларига нисбатан анчагина паст.

Мавжуд хусусий FM радиостанциялар асосан Тошкент, Самарқанд ва Фарғона водийси ҳудудини қамраб олган бўлиб, улар бир-биридан жуда кам фарқланади, мундарижаси эса асосан мусиқавий-кўнгилочар йўналишдан нарига ўтмайди.

Республика ОАВдаги ижодий, ҳуқуқий, экология, диний, адабий мавзудаги чиқишларга нисбатан олганда ҳам, биз сўз юритаётган мавзунинг ёритилиши бирмунча ночор дейиш мумкин. Фикримизча, ёш авлодни ватанпарварлик ва маънавий-ахлоқий руҳда тарбиялашни янада яхшилаш ишига ОАВ сафарбарлигини кучайтириш мақсадида қуйидаги қўшимча шарт-шароитлар яратилмоғи керак:

давлат ва бошқарув идоралари, вазирликлар ва маҳкамалар, жамоат ташкилотлари билан ОАВни янада яқиндан ва изчил ҳамкорлик ўрнатиши масаласи давлат миқёсларида кўриб чиқилиши мақсадга мувофиқ;

шахс, жамият ва давлат ахборот хавфсизлиги муаммоси мавжудлигидан келиб чиқиб, республика ахборот майдонида юзага келадиган салбий ҳолатларга қарши кураш олиб борувчи мувофиқлаштирувчи муассаса ташкил этилиши давр талабига айланмоқда;

тарих нуқтаи назаридан олганда, ватанимиз мустақиллигининг ўн бир йили катта муддат эмас, албатта. Бу қисқа муддатда давлат ва жамият олдидаги барча муаммоларни бартараф этиш учун мустақилликнинг ўн бир йили жуда қисқа фурсат ҳисобланади. Шунга қарамай, аҳолини ватанпарварлик ва юртга садоқат руҳида тарбиялаш борасида талай ишлар қилинмоқда. Аҳолини ватанпарварлик, маънавий-ахлоқий руҳда тарбиялашга доир тадбирлар ҳозирги кунда мамлакатимиз ахборот майдонида юзага келаётган ғоявий ахборотлар хавф-хатарига қарши курашиш юзасидан ҳам янгича мазмун-моҳият ташкил этмоқда.

ОАВ ҳаётга тобора чуқурроқ кириб бормоқда. Давлат ва жамият қурилишини, бозор муносабатларини шакллантиришни ва демократик тамойиллар устиворлигига эришишни эндиликда ОАВсиз тасаввур этиб бўлмайди. Мана шундай пайтда бизнинг ОАВ бу қадар жиддий талабларга жавоб бераяптими, деган савол туғилади. ОАВнинг чинакам «тўртинчи ҳокимият»га айланиши нима сабабдан орқага сурилиб кетмоқда?

Бу каби саволларга жавоб излаганда, эски тушунчалар исканжасидан қутулиш жараёни ўта машаққатлар эвазига кечаётгани, дунёқарашлар кураши, масъул шахсларнинг ўринсиз аралашувларини айтишга тўғри келади. Малакали профессионал сиёсатшунос журналист кадрлар тақчиллиги сезилади. ОАВни тубдан янгилашнинг моддий имкониятлари етишмаслиги кўзга ташланади. Давлат сиёсатининг устувор йўналишларига тааллуқли мавзуларнинг на телерадио, на вақтли босма нашрларда юқори савияларда ёритилмаётганининг сабаблари шундан ҳам келиб чиқади. Албатта, газета чиқишларида, жумладан, радио ва телевидениеда берилаётган турфа эшиттириш ва кўрсатувларда ватанпарварлик ғоясидек ғоятда муҳим ва боқий қадриятларни тараннум эттишнинг хилма-хил шакллари изланилмоқда, бу борада муайян ютуқлар ҳам йўқ эмас, лекин бу каби мавзуда янада таъсирчан, керак бўлса, каттаю-кичикнинг оғзига тушадиган, кенг оммалашган мақолалар кўпайса, эшиттириш ва кўрсатувлар тайёрланса, деган умид умидлигича қолмаса, деймиз.

Мавжуд шарт-шароит ва вазиятдан келиб чиқилса, давр ахборот соҳасида ягона давлат сиёсатини ишлаб чиқишни тақозо этмоқда. Барча ОАВ фаолиятини давлат нуқтаи назаридан қайта кўриб чиқиш, миллий манфаатлардан келиб чиққан ҳолда ахборот тарқатиш имкониятларини кенгайтириш лозим. Давлат ва жамият тараққиёти манфаатларига дахлдор барча масалаларда малакали фикрлай оладиган, таҳлилий қобилиятга эга профессионал кадрлар етиштириш дастурига зарурият сезилмоқда.

Ўзбекистон ва унинг ташқи сиёсати ҳақидаги тўғри ва холис ахборот берувчи, турли ғаразли ахборотларга вақтида ва жойида жавоб берувчи журналистларнинг хорижий мамлакатларда фаолият юритиши учун давлат ёрдами ниҳоятда зарур.

Шулар билан бирга, ОАВ ва журналистлар ҳуқуқини мустаҳкамловчи қонуний ҳужжатларнинг аҳамияти катта. Нодавлат нашрлар ва теле-радио каналларнинг кўпайиши ҳаётий заруриятга айланмоқда.

Республикадаги ижтимоий-сиёсий вазиятнинг янгилана бораётгани ОАВ олдига ҳозирга қадар нотаниш бўлган янги-янги вазифаларни кўндаланг қилиб қўймоқда. Ватанга, юртга, она заминга ҳурмат, муҳаббат руҳини тарбиялаш борасидаги ахборот таъминотига шу маънода жиддий эътибор талаб қилинмоқда.

Давлат, жамият ва шахс манфаатлари билан чамбарчас боғлиқ бўлган ҳолда фуқаролик, ватанпарварлик туйғуларини қарор топтириш; аҳоли барча қатламлари вакиллари онгига ватанпарварлик ғояларини сингдирувчи энг илғор ғояларни тарғиб этишда мавжуд тажрибалардан фойдаланиш, биринчи навбатда, Халқ таълими вазирлиги, Ахборот ва матбуот агентлиги, «Ўзтелерадио» компанияси, Маданият ишлари вазирлиги, Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги ва бошқа давлат муассасалари кўмакчи сифатида сафарбар этилмоғи мақсадга мувофиқдир.

Ахборот глобаллашуви даврида ва ғоявий бузғунчилик оқимлари авж олган, хориж ахбороти маҳаллий ахборот майдонида етакчилик қилаётган бир пайтда қатор тадбирларни кечиктирмай амалга ошириш лозим. Чунончи:

аҳолини ватанпарварлик руҳида тарбиялашга қаратилган нашрларни, илмий-назарий, услубий ва ахборот манбаларини мамлакатимизнинг барча ҳудудларига етказиб бериш;

кенг оммага, хусусан, ёшларга қаратилган кино-видеофильмларни, радиоэшиттиришларни тарқатиш бўйича узоқ вақтли дастурлар ишлаб чиқиш;

ватанпарварлик мавзусида махсус телекўрсатувлар уюштириш;

Ватанимиз тарихидан ҳикоя қилувчи, тарихий воқеаларни бевосита учрашувларда ҳикоя қилиб берувчи таниқли фан, маданият ва жамоат арбобларининг чиқишларини ташкил этиш;

Ватан манфаати йўлида жонини, ўзини фидо этишга шай турган образлар яратилган бадиий-ҳужжатли, саргузашт, детектив, илмий-фантастик фильмлар намойишини йўлга қўйиш.

Олий Мажлиснинг IX сессиясидаги маърузада Президент И.Каримов устувор йўналишлардан энг муҳими сифатида ОАВни демократиялаштириш вазифаси эканини алоҳида таъкидлади. Ахборот майдонида мулкий шаклидан қатъи назар, адолатли ва тенг рақобат кечиши зарурлигини айтди. Шунингдек, «Оммавий ахборот воситалари соҳасида иқтисодий муносабатларнинг асослари тўғрисида», «Телерадио тўғрисида»ги қонунлар яратиш пайти келгани таклиф қилинди.

Шулардан ҳам кўринадики, мустақиллик ғояларини тарғиб этиш, ватанпарварлик ғояларини оммалаштириш ўткинчи вазифа ёки мақсад эмас. Шахс, жамият ва давлат мақсад ва вазифаларини чуқур англаб етадиган ватанпарвар фуқарони тарбиялаб етиштириш энг муҳим вазифаларимиздан ҳисобланадики, келажаги буюк давлат барпо этишни бусиз тасаввур қилиб бўлмайди.

Жамолиддин ҲАКИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Стратегик таҳлил ва истиқболни белгилаш олий мактабининг тингловчиси.

Қонунларни пухта биламизми?

Ўтган ўн йиллик муддат ичида турмуш тарзимиз тубдан ўзгарди, миллий урф-одатлар ва анъаналаримиз ривожига кенг йўл очилди, аждодларимизнинг бой маънавий мероси чуқур ўрганилмоқда. Демакки, мустақиллигимиз янада мустаҳкам қарор топмоқда, биз унинг мазмун-моҳиятини тобора теранроқ англаб етаяпмиз. Жамият ҳаёти буткул янгиланаётган ҳозирги шароитда кишиларимиз онгига шу давр руҳини сингдириш, омма орасида қотиб қолган фикр ва тушунчаларга барҳам бериш, ижтимоий онгни юксак даражага кўтариш ҳамда ёшларимиз қалбида миллий ғурур туйғуларини кучайтириш сингари муҳим вазифаларни амалга оширишда оммавий ахборот воситаларининг ўрни беқиёс экани маълум. Бугунги журналист олдида ғоят масъулиятли бир довон тургандек. У ҳам бўлса, матбуот тараққиётида қонунлар устуворлигини таъминлашдир. Гарчи, оммавий ахборот воситаларини эркинлаштириш йўлидан бораётган эканмиз, бу нарса биз учун жуда зарур бўлади.

Умуман, эркинликнинг ўзи нима? Бизнингча, у фикрни очиқ-ойдин баён этишнинг ўзигина эмас, балки ҳар бир кишининг ўз ҳаёти, тақдирини жамиятнинг ички тартиблари ва ундаги қонунларга таянган ҳолда қайта қуришидир. Биз қонунларимизни чуқур билганимиздагина ҳеч ҳадиксирамай илгарилаймиз, таҳликаларсиз турмуш кечирамиз, ҳар қадамимиз ишончли ва умидли кечади.

Телеэкранда тез-тез намойиш этиб туриладиган бир мультсериал бор. Унинг қаҳрамони – Айиқ милтиқ билан овга чиқади. Ва «Қуёш ботгандан сўнг ўрдак овлаш тақиқланади», деган сўзларни ўқиши биланоқ қуролини пастга туширади. Хорижликлар томонидан ишланган бу мультсериал ўз мазмунига кўра, ҳар бир қонун-қоидага амал қилиш зарурлигини болакайларга уқтираяпти. Айтайлик, чет элдаги бирор қаҳвахонада алламаҳалгача қолиб кетган ширакайф киши шу жой хизматчисининг «Иш тартибимизга кўра қаҳвахона соат 12 гача ишлайди!» деган сўзларини эшитгач, ҳушёр тортиб тезда ўрнидан туради ва уйига равона бўлади. Жамиятдаги қонун-қоидаларга сўзсиз бўйсуниш хорижликлар турмуш тарзига тўла сингиб кетган. Демоқчимизки, қонунларимиз амалиёти билан боғлиқ жиҳатларни матбуотда акс эттириб, жамоатчилик фикрини қўзғаш орқалигина шу қонунларни турмуш тарзимизга киритиб боришимиз лозим бўлади. Биз бунга эришаяпмизми? Қисман эришаяпмиз, албатта. Матбуот нашрларининг айримлари ўз саҳифаларида қонунларимиз ва ҳукумат қарорларига жойларда қандай амал қилинаётганлигини чуқур таҳлил этиб, бу борада юз бераётган жиддий камчилик ва муаммоларни дадил кўтариб чиқаётгани маълум.

Бундан икки йилча аввал «Оила ва жамият» газетасида «Ҳуқуқий дарсхона» рукни остида йил давомида материаллар уюштиришимга тўғри келди. Унда оилавий турмушда юз берадиган турли муаммолар воқеабанд тарзда баён этилиб, бу муаммолар ечими «Оила Кодекси»нинг маълум моддаларида мавжуд экани бирмабир изоҳлаб берилди. Маълумки, «Оила Кодекси» бадиий асар эмас, уни атай харид қилиб, бошдан-оёқ иштиёқ билан ўқиб чиқадиган кишини учратиш қийин. «Оила ва жамият» ўқувчилари эса турмушдаги муаммоларга дуч келганда қонунларимиздан қай тарзда фойдаланиш кераклигини «Ҳуқуқий дарсхона» орқали билиб боришди. Эсимда, газетанинг айрим сонларидан худди шу рукн тушириб қолдирилгандан сўнг таҳририятга газетхонлардан «Нега ҳуқуқий сабоқларни бермаяпсизлар?» деган мактублар ҳам келганди. Демак, матбуот материаллари орқали қонунларимиз мазмун-моҳиятини халққа англатишда турли усуллар, ранг-баранг жанрлар ва янги рукнларга мурожаат этсак, тўғрироқ бўларкан.

Иккинчи мақола

Одамларнинг шахсий ҳаётида кечган турли икир-чикирларни газетага олиб чиқишнинг ҳеч бир ёмон томони йўқ. Негаки, турмушда хато қилган ёки адашган кишининг изтироблари кимларнидир ҳушёр торттиради, яна кимларгадир сабоқ бўлади. Гап шундаки, бундай воқеаларга «Акс-садо» тарзида билдирилаётган фикр-мулоҳазалар ёки маслаҳатлар ўта жўн ва таҳрирсиз йўсинда эълон қилинмоқда. Агар «Акс-садо» материаллари муаллифлари орасида бирорта мутахассис (ёки руҳиётшунос) ҳам бўлганида эди, ҳаётимизни тўғри йўлга солиб олишимизда қонунларимизнинг аҳамияти катта экани аён бўлар эди. Шу ўринда бир-иккита мисол келтириб ўтмоқчиман. «Оталар сўзи – ақлнинг кўзи» кўрсатуви (2001 йил, 28 январь ойи)да бир аёлнинг оиладагилар (эри, қайнонаси) томонидан хўрланиши оқибатида ўз жонига қасд қилиши намойиш этилади. Кўрсатув сўнггида бошловчи отахонимиз диний манбаларга асосланган ҳолда айнан шу воқеага ўз муносабатини билдирадилар. Бу ўринли, албатта. Бироқ хўрлик натижасида бир инсоннинг ҳаёти хотима топди-ку! Қонунларимизда аёл ҳуқуқлари тўла-тўкис ҳимояланади. Шундай экан, воқеага қонунларимиздан келиб чиққан ҳолда ёндашилиб, шу хусусда ҳам фикрлар билдирилганида, балки кўрсатувнинг мазмун доираси янада кенгайган бўлармиди... «Адолат» газетаси сонларидан бирида босилган никоҳ шартномаси хусусидаги мақола муаллифи гўёки «Бизга никоҳ шартномаси зарур эмас» демоқчи бўлади. «Оила Кодекси»мизда эса никоҳ шартномаси тузиш ва уни амалга киритиш хусусида алоҳида моддалар бор. «Ҳамроҳ» бир газетасидаги мақола муаллифи «Турмуш аччиқ-чучукларига чидаб, сабр қилган аёл ўз бахтини топади», дея хулоса чиқаради ва бунга ҳаётдан мисоллар келтириб ўтади. Бироқ ҳар қандай ситамларга дош бериб, жимгина юравериш аёл шахсини бора-бора руҳан мажруҳ қилиб қўймасмикин? Бунинг ўрнига биз аёлнинг оиладаги ўрнини ўзига англатиб, уни ўз ҳуқуқларини билишга ва ўз қадр-қимматини, шаънини ҳимоялашга ўргатишимиз жоиз эмасми?

Умуман, «Биз қонунларга қай даражада бўйсунамиз?» деган саволларга эмас, балки «Қонунларимизни қай даражада биламиз?» деган саволга жавоб ахтаришимиз лозим. Кейинги йиллар ичида чиқарилган юзлаб қонунлар ва қабул қилинган қарорларда, Оила Кодекси ва Конституциямизда фуқаро эркинликларини таъминлаш ва унинг манфаатларини ҳимоя қилишга оид махсус бандлар мавжуд. Бироқ кўпчилигимиз (айниқса, аёллар) Асосий Қонунимизда ўзимиз ҳақда нима дейилганини деярли билмаймиз. Ўз келажагимиз сари дадил бормоқ учун, аввало, ҳуқуқларимизни яхши билиб олишимиз даркор. Президентимиз таъбири билан айтганда, ҳуқуқ бу доимий бурч, мажбурият ва масъулият демакдир.

Юрт озодлиги бизга кўп яхшиликлар келтирди. Президентимизнинг журналистларга бўлган ишончу эътиборидан фахрлансак арзигулик. Олий Мажлиснинг тўққизинчи сессиясида Юртбошимиз сўзлаган маърузадан сўнг бунга яна бир карра амин бўлдик. Журналистнинг ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя қилиш борасида қонунлар ишлаб чиқилди. Бу нарсалар бизни руҳлантириш баробарида зиммамизга улкан масъулият ҳам юклайди. Миллий мафкурамиз, мустақиллигимиз ва қонунларимиз мазмун-моҳиятини кишиларимизга англатиш жоиз экан, аввало, бу борадаги билимларимизни чуқурлаштиришимиз, қонунлар хусусидаги тушунча ва тасаввурларимиз доирасини янада кенгайтиришимиз зарур бўлади.

Гулчеҳра ЖАМИЛОВА.

Таҳририятга хат келди

Ногиронлар кунида бир отахоннинг "Анъанага айланган ўқитувчилар, шифокорлар, қурувчилар ва бошқа соҳаларнинг касб байрамлари бўлиб, улар мамлакатимизда кенг нишонланади. Аммо ногиронлар кунининг нишонланиши уларнинг ногиронлигини алоҳида таъкидлаб, гўё юзига солаётгандек туюлаверади менга", деганини радио орқали эшитган эдим. Бу борада ногирон юртдошим ҳақдек бўлса-да, масаланинг асл моҳиятига чуқурроқ назар ташлагач, ногиронлар бу кунни ҳеч иккиланмай, кўтаринки руҳда байрам қилиб, нишонлашга ҳақлидир, деган фикрга келдим.

Бу — матонатлилар кунидир

Игна билан ёзилган роман — "Вафодор"нинг муаллифи Вали Ғафуров ким эди? Деярли ярим аср тўшакка михлангани ҳолда ҳайкалтарошлик қилиб дунёга донг таратган инсон, Бадиий академиянинг фахрий аъзоси раҳматли Қосим Мирзараҳимов, талабалик йиллари фалокат сабаб тўшакка боғланиб қолиб, чорак асрдан кўпроқ вақт мобайнида элга танилган шоир Шуҳрат Умаров ким эди?

Буларнинг бари Ватанини, халқини севган ҳазрати инсонлар эди. Юксак матонатли ногиронлар эди. Улар ҳам одамлар орасида бўлгиси, баҳоликудрат Ватан равнақи йўлида меҳнат қилгиси келарди. Шу туфайли улар эл эъзозида бўлдилар.

Шаҳримизнинг Ҳувайдо маҳалласида яшайдиган пиру бадавлат табаррук инсон Нажмиддин ота Ғуломов 50 йилдан ортиқ ёш авлодга устозлик қилиб келган. Минглаб ўқувчиларининг камолини кўришга муяссар бўлган отахон ўз умри кузагида ногирон бўлиб қолишига қарамай, фарзандларининг меҳри оғушида, набираларининг қуршовида, маҳалладошларининг ҳурматини қозониб яшамоқда. Ўзбекистон радиосининг "Оила" эшиттириши орқали одоб-ахлоқ, оилада бола тарбияси ҳақидаги ибратомуз суҳбату ҳикояларини бир неча бор эшитганман.

Чилонзорлик Собит ота Соатов ҳам болаликдан кўзлари ногирон экан. У киши эсини таниганидан буён матбаачи сифатида меҳнат қилиб, ўзларига ўхшаш ногиронларнинг илмли-билимли бўлишида, уларнинг керакли адабиётлар билан таъминланишида ўз ҳиссасини қўшиб келаяпти.

Тошкент тумани Ўзбекистон жамоа хўжалиги ҳудудида яшовчи журналист, пиру бадавлат отахон Хайриддин Муқимовнинг матбуотда чоп этилган мақола ва очеркларини ўқиганлар кўпчиликни ташкил қилса керак. Радиода бир неча йил фаол хизмат қилган Хайриддин ота ҳам ногоҳоний дардга чалиниб, тўшакка михланиб қолган бўлишига қарамай, матбуотда ҳали-ҳануз қатнашиб, халқимизга хизмат қилишдан толмаётган инсондир.

Республикада хизмат кўрсатган артист Оролмирза Сафаровни танимаган санъатсеварлар кам бўлса керак. У кўзи ожиз бўлса-да, халқимизга сидқидилдан хизмат қилаётир.

Мен тилга олган камтарин, камсуқум, одамларни ногирон дейишга ҳатто тилинг бормайди.

Кези келганда, Зуҳрахон Раҳматиллаева ҳақида ҳам ёзмасам инсофдан бўлмас. Бу аёлнинг иродасига, матонатига, халқига, Ватанига бўлган муҳаббатига, қилаётган ишларига қойил қолмай илож йўқ. Шифокорларнинг саъй-ҳаракатлари билан бир неча бор жарроҳлик операцияларидан сўнг ҳаётга янгитдан қайтган бу жонкуяр инсон бутун билимини, илмини ишга солиб Яккасарой туманида шаҳар ногирон аёллар ва болалар маънавият ва маърифат марказини ташкил қилди. Болаликдан, бирор сабаб билан ногирон бўлиб қолганларга ҳунар ўргатди. Уларнинг жамиятда ўз ўринларини эгаллашларига ёрдам бера бошлади. Тадбиркорлик билан иш юритилиши натижасида кундалик турмушимизга керакли баъзи буюмлар ҳам ишлаб чиқаришга эришди.

Ўзбекистон аталмиш Ватанда халқимиз орасида мана шундай меҳри дарё оташ қалб ногирон инсонлар бор экан, қувонч-ла айтиш керакки, Ногиронлар кунини тантанавор нишонлашимиз, байрам қилишимиз мақсадга мувофиқдир. Зеро, бу кун матонатлилар кунидир.

Жаҳонгир АБУБАКИРОВ,
меҳнат фахрийси, I гуруҳ ногирони.

Товар-хомашё биржаси

Республика Товар-хомашё биржаси 1994 йилда ташкил этилган бўлиб, унинг асосий муассислари Давлат мулки қўмитаси, "Ўзулгуржисавдо" акциядорлик компанияси, "Ўзинвест" компанияси ва "Трансбанк"дир. Ўтган йиллар ичида бу жамоа аҳли сезиларли ютуқларни қўлга киритди. Биргина мисол, 2001 йилда биржа савдоларида 157500 миллион сўмлик маҳсулот сотилган бўлса, шу йилнинг биринчи ярмида олди-сотди айланмаси 1,5 баробар ўсди. Бунга электрон биржа савдолари ягона тизимининг жорий этилиши туфайли эришилди, албатта.

ЎзРТХБ томонидан амалга оширилган чора-тадбирлар натижасида, шунингдек, жорий йилнинг 6 ойи мобайнида биржа ва ярмарка савдоларида кичик ва ўрта бизнес субъектлари (КЎБ) 81429,1 миллион сўм миқдорида шартномалар тузишди. Бу ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан 1,4 баравар кўпдир.

Лизинг фермерга маъқул

— Шу йил ёзда лизингга 1 та трактор ва тележка олувдим, — дейди фермер Файзулла Лутфиев. — Роса иш берди-да.

— Мен ҳам лизинг асосида трактор билан тележка олиб, фойда қилдим, — унинг гапини қувватлайди яна бир фермер Абдивоҳид Бегалиев. — Улар қийматининг 15 фоизини аванс сифатида тўладим. Қолганини ойма-ой, аниқроғи, 7 йил давомида тўлаб бораман. Оз-оздан тўлангани учун билинмас экан. Агар лизинг бўлмаса, трактор харид қилиб бўлармиди? Фалон пул турса...

Бу — Усмон Юсупов тумани фермерларининг гапи. Қашқадарё вилояти бўйича 2001 йилда фермер хўжаликларига 15 та трактор, 9 та тиркама лизинг орқали етказиб берилганди. 2002 йилда бу миқдор анча кўпайди: 32 та трактор, 3 та тиркама, 1 та "КИР-1,5" агрегати лизинг орқали фермерларга сотилди.

Республика Вазирлар Маҳкамасининг "Қишлоқни лизинг шартларида қишлоқ хўжалиги техникаси билан таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори шу жиҳатдан катта аҳамиятга эга бўлди.

— Лизингнинг афзаллигини кўпчилик тушуниб қолди, — дейди "Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг" акционерлик компанияси Қашқадарё вилояти филиали директори Собир Эшматов. — Шунинг учун лизинг орқали техника олишга талабгорлар кўпаймоқда. Икки йил давомида 403 та трактор, 100 та тиркама 15 та бошқа қишлоқ хўжалик техникаси олинганининг ўзи ҳам шуни исботлаб турибди.

— Талаб ниҳоятда катта, айниқса, чопиқ тракторига талабгор кўп, — изоҳ беради Қашқадарё вилояти филиали талабни ўрганиш ва шартномалар бўлими бошлиғи Ғулом Шарипов. — Тушган талабларни ўрганиш ва буюртмалар қабул қилиш чоғида бу яққол билинаяпти. Хўжаликлар ҳам, фермер хўжаликлари раҳбарлари ҳам лизингнинг афзаллигини билиб қолишди. Тўғрисини айтганда, лизинг шартлари асосида олинган техника воситаси — товар сифатида олинган имтиёзли кредит-да. Техника қийматининг 15 фоизини аванс тариқасида тўлаб, қолган пулини ойма-ой бўлиб-бўлиб, 7 йил мобайнида тўласа, шу-да имтиёз! Яна бир муҳим жиҳати шуки, 7 йилда нарх ошгани билан техника олувчи шартномада кўрсатилган маблағни тўлайди, холос. Бу ҳам енгилликми? Енгиллик. Шунинг учун лизинг тилдан тушмай қолди.

Бу бор гап. Назаримизда, бунда "Ўзқишлоқхўжаликмашлизинг" акционерлик компанияси Қашқадарё вилояти филиали жамоасининг хизмати катта бўлаяпти. Аввало, жамоа аъзолари техника воситаларига бўлган талабни жиддий ўрганишмоқда. Шунга қараб, буюртмалар қабул қилинаяпти. Буюртма олишдан аввал буюртмачининг иқтисодий аҳволи, хусусан, даромади синчиклаб таҳлил қилинаётгани эса қарзнинг ойма-ой тўлаб борилишида муҳим омил бўлмоқда.

— Биз бир жиҳатга алоҳида эътибор бераяпмиз, — деб таъкидлайди Собир Эшматов. — Айримлар ҳар йили трактор ёки тиркама олишни хоҳлашади. Бунга имкони ҳам бор. Майли, олишсин. Лекин биз биринчи галда техника олмаганларнинг талабларини қондираяпмиз. Кейин иккинчи марта олувчиларга...

— Техника воситасини Тошкент трактор заводидан ҳар ким ўзи бориб олиб келадими? — сўраймиз ундан.

Ўзи ҳам бориб олиши мумкин. Хоҳласа, келтириб ҳам берамиз. Фақат буни шартномада кўрсатса ва транспорт харажатини тўласа, бас. Муаммо йўқ...

— Техника сифат жиҳатидан талабга жавоб бермаса ёки унинг бирор жойида нуқсон бўлса-чи? Унда нима бўлади?

— Аввало, бундай ҳол камдан-кам учрайди. Мабодо шундай ҳолат кузатилса, бутлаб берилади. Чунки бир йилгача кафолат бор. "Ўзагромашсервис"нинг вилоят бирлашмаси ва Тошкент трактор заводининг Косон туманида очилган сервис марказида бутловчи қисмлар алмаштирилади, созланади, таъмирланади. Бу томонидан деҳқонларнинг кўнгли тўқ бўлаверсин.

— Айтишларича, Косон туманидаги "Эшқулобод" фермер хўжалиги лизинг орқали 2 та трактор, 1 та тележка олган экан. Бундан у қандай наф кўраяпти?

— Равшан Эшқулов, аввало, пахтадан мўл ҳосил олишга эришаяпти, — мамнун жилмаяди Собир Эшматов. — Ғалла хирмони ҳам зўр бўлди. Бунда бизнинг жамоанинг ҳам ҳиссаси бор.

Ҳақиқатан ҳам, сўнгги икки йилда Қашқадарё вилоятига лизинг шартлари бўйича олиб келинган 403 та техника воситаси деҳқонлар оғирини енгил қилаётгани аниқ. Аслида ривожланган мамлакатларда энг ноёб ва қимматбаҳо техника воситалари лизинг орқали харид қилинади. Бозор иқтисодиётининг бу усули эндиликда бизнинг ҳаётимизга ҳам тобора чуқурроқ сингиб бормоқда.

"Лизингга олинган..." — дейишади деҳқонлар ярақлаб турган тракторларини кўрсатиб. Бу ҳам уларнинг мамнунлигидан бир ишора.

Нарзулла РАВШАНОВ,
"Халқ сўзи" мухбири.

Президентимиз биринчи чақириқ Олий Мажлиснинг XIV сессиясидаги маърузасида бозор инфратузилмасини ривожлантириш масаласига алоҳида тўхталиб, жумладан, шундай деган эди: "Кенг тармоқли бозор инфратузилмаси — фонд ва улгуржи бозорлар, биржалар, кредит ва молия муассасалари, лизинг ва консалтинг компаниялари, тадбиркорларга хизмат қилиши лозим бўлган бошқа тузилмалар том маънода шакллантирилмас экан, биз иқтисодиётимизни очиқ, эркин, энг муҳими, самарали, қисқа қилиб айтганда, ҳақиқий бозор иқтисодиётига айлантира олмаймиз".

Ана шу талаблардан келиб чиқиб, ўтган уч ярим йилдан кўпроқ вақт мобайнида бозор инфратузилмасини изчиллик билан, ҳар томонлама шакллантириш республикамизда амалий ва қонунчилик фаолиятининг устувор йўналишларидан бири бўлди. Пировардида банк тизимини ислоҳ қилиш жадаллашди, фонд бозори ташкилий жиҳатдан мустаҳкамланди, шунингдек, халқаро ва ички ярмаркаларни ташкил этишда, улгуржи бозорлар фаолиятида ҳам сезиларли даражада ўзгаришлар юз берди. Буни айнан шу йўналишда жойларда амалга оширилаётган ишлар ҳам тасдиқлаб турибди. Бугун шу ҳақда ҳикоя қилмоқчимиз.

КРЕДИТ. ДИВИДЕНД. МУЛКДОР

Имтиёз

Республика Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 10 сентябрдаги 366-сонли қарори ва Марказий банкнинг Адлия вазирлигида 2001 йил 3 октябрда 1074-сон билан рўйхатдан ўтган "Тижорат банклари томонидан якка тартибдаги тадбиркорлар, кичик ва ўрта бизнес субъектларини бюджетдан ташқари жамғармаларнинг кредит линиялари ҳисобидан кредитлаш тартиби тўғрисида"ги Низомига асосан, ҳукуматимиз 12 та тижорат банкига 12,5 миллиард сўм маблағ ажратди. Кредит учун мўлжалланган бу маблағлар тадбиркорлик фаолияти билан банд бўлган юридик ва жисмоний шахслар ҳамда ишбилармонлик фаолияти билан шуғулланмоқчи бўлиб, дастлабки сармоя маблағларини шакллантирувчи фуқароларга берилади. Мақсад эса мамлакатимизда тадбиркорлик ҳаракатини янада кенг қулоч ёздиришдан иборатдир.

Айни чоғда кредит линияларини очиш бўйича тижорат банклари ва "Бизнес-фонд" ўртасида мижозларга имтиёзли кредитлар бериш юзасидан ўзаро келишувга эришилган. Шунга кўра, имтиёзли кредитлар 3 йилгача бўлган муддатга (пролангация — муддатни узайтириш ҳуқуқи берилмаган ҳолда) Марказий банкнинг амалдаги қайта молиялаш ставкасининг 1/3 қисми миқдоридаги имтиёзли устама фоиз билан берилади. Масалан, агар бугунги кунда Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкаси 30 фоиз миқдорида белгиланган бўлса, "Бизнес-фонд" жамғармаси кредитининг йиллик (банк билан биргаликдаги) устама фоиз миқдори 10 фоиз этиб (30 фоиз:3=10 фоиз) белгиланган.

Шуни алоҳида қайд этиш лозимки, дастлабки (бошланғич) сармояни шакллантиришга мўлжалланган кредитлар фақат янги очилган, давлат рўйхатидан ўтгандан кейин 6 ойдан кўп бўлмаган муддатда кредит олиш учун тегишли буюртмалар берган юридик ва жисмоний шахс мақомига эга бўлган тадбиркорларга берилади.

Юридик шахс мақомини олган деҳқон хўжаликлари ва микрофирмаларга ҳам муддатини узайтириш (пролонгация) ҳуқуқи берилмаган ҳолда 3 йилгача бўлган муддатга, Марказий банкнинг амалдаги қайта молиялаш ставкасининг 1/6 қисми миқдорида имтиёзли устама фоиз билан энг кам иш ҳақининг 300 баробарига қадар имтиёзли кредит берилади.

Шу билан бирга, имтиёзли кредит олмоқчи бўлган кичик ва ўрта бизнес субъектларига устама фоизларини тўлашни 12 ойгача кечиктириш, асосий қарзларни эса кредит олингандан кейин 18-24 ойдан кейин тўлаш ҳуқуқи берилган.

Хусусий тадбиркорлар, кичик ва ўрта бизнесни қўллаб-қувватлаш жамғармаси департаменти — "Бизнес-фонд" директори Атҳам Долиевнинг таъкидлашича, юридик ва жисмоний шахслар туман товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатасида рўйхатга олингач, "Бизнес-фонд" ва тижорат банклари ўртасида тузилган шартномага биноан, тадбиркорлар имтиёзли кредит олишлари учун банкка қуйидаги ҳужжатлар тўпламини топширмоқлари зарур:

— "Бизнес-фонд" орқали тижорат банкларидан имтиёзли кредитлар олишлари учун ариза;

— бизнес-режа;

— давлат солиқ хизматининг маҳаллий органи томонидан сўнгги ҳисобот даври бўйича (шакл-1) муҳосиблик баланси;

— дебиторлик ва кредиторлик қарзлари ҳақида (шакл-2"А") ахборот.

Шунингдек, қарз олувчининг банкка гаровга қўймоқчи бўлган мулки ҳақидаги қуйидаги ҳужжатлар ҳам тақдим этилади:

— гаровга қўйилган мулки;

- банк ёки суғурта ташкилотининг кафолат хати;

— қарз олувчига нисбатан учинчи бир шахснинг нотариал идораси томонидан тасдиқланган кафолат хати;

— суғурта компаниясининг кредитга қарз олувчининг қарзини мабодо тўлай олмаслик ҳақидаги суғурта полиси;

— қарзга кредит олган фуқаронинг овул, қишлоқ, маҳалла органлари томонидан кафолатга олганлиги ҳақидаги ишонч хати.

Бу ҳужжатлар, Низомда белгиланганидек, банклар томонидан қуйидаги муддатларда кўриб чиқилади;

— хусусий банклар 10 иш кунида;

— вилоят банклари бўлимлари (филиаллари) 15 иш кунида;

— республика банклари ариза берилган кундан эътиборан 20 иш кунида.

Ҳужжатлар тўплами дастлаб туман, вилоят банклари бўлимлари (филиаллари)да, сўнгра эса бош банкларда таҳлил қилинади.

Бош тижорат банки билан тадбиркорлар ўртасида тузилган келишувга асосан, кредит йўналишини очиш тўғрисида кредит шартномаси тузилади. Кредит шартномасининг шартлари эса тубандагидан иборат:

— бир йиллик кредит йўналиши — унда дастлабки (бошланғич) сармояни шакллантиришга бериладиган кредитлар учун ажратилган қисми алоҳида кўрсатилган ҳолда вилоятлар, туманлар бўйича бўлинган ҳолдаги миқдори;

— банкка тегишли қисми (маржаси) чегирилган имтиёзли фоиз ставкаси;

— кредит маблағлари йўналтириладиган мақсадлар;

— берилган кредитларнинг мақсадли ишлатилиши устидан назоратни амалга ошириш тартиблари қайд этилиши лозим.

Кўриниб турибдики, республикамизнинг ҳар бир фуқароси имтиёзли кредит ҳисобига тадбиркорлик ҳаракати билан шуғулланиши мумкин.

Мадад

Сўнгги пайтларда республикамиз ҳукумати томонидан деҳқон ва фермер хўжаликлари ҳамда кичик ва ўрта бизнес, хусусий тадбиркорлик билан шуғулланаётган хўжалик юритувчи субъектлар манфаатини ҳимоя қилишга қаратилган Президент фармонлари, ҳукумат қарорлари қабул қилиниб, улар изчил амалиётга жорий этилмоқда. Айни чоғда мамлакатимизда ишлаб чиқарилаётган ялпи маҳсулотнинг ўттиз фоиздан зиёдроғи хусусий сектор улушига тўғри келаётганлиги ана шу саъй-ҳаракатлар натижасидир.

Бу борада Қўрғонтепа тумани товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси томонидан ҳам бирмунча ишлар амалга оширилаяпти. У 1300 тадан зиёд кичик корхона, фирма ва хусусий савдо шохобчаларига хизмат кўрсатаётир. Палата маъмурияти уларга мунтазам равишда амалий ёрдам кўрсатиш билан бир қаторда, назорат органлари билан биргаликда ҳар бир субъектнинг ҳуқуқий манфаатларини ҳимоя қилмоқда.

Бундан ташқари, палата ташаббуси билан ҳар йили "Ташаббус" кўрик-танлови ўтказилиб, ғолиблар вилоят ва республика босқичларида ҳам қатнашмоқдалар. Хусусан, бу йилги кўрик-танловда тадбиркорлик бўйича Гулбаҳор Умарова етакчилигидаги "Нафосат" хусусий ишлаб чиқариш фирмаси, ҳунармандчилик бўйича Муҳаббатхон Азизова ва фермерлар бўйича "Оқ сув" фермер хўжалиги ғолиб деб топилган эди. "Оқ сув" фермер хўжалиги эса республика кўрик-танловида ҳам иштирок этди.

Шу ўринда "Оқ сув" фермер хўжалиги ҳақида икки оғиз сўз. Чорвачиликка ихтисослашган мазкур фермер хўжалиги айни дамда хорижлик инвесторлар билан ҳамкорликда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш учун мини завод барпо этаяпти. Бунда унга туман ҳокимлиги, товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси яқиндан ёрдам кўрсатмоқда.

Туман палатаси қошида, шунингдек, Ахборот маслаҳат маркази фаолият юритаяпти. Бу марказ ходимлари тадбиркорлик билан шуғулланмоқчи бўлган шахсларга таъсис ҳужжатлари, муҳр ва тамғалар, кредит ҳужжатлари тўпламини тайёрлаш, ҳуқуқий маслаҳатлар бериш, бизнес-режалар тузиш сингари қатор хизмат турларини таклиф этмоқдалар.

— Янгитдан иш бошлаган кичик ва ўрта бизнес субъектларига шу йилнинг тўққиз ойи давомида 50126 минг сўм миқдорида кредит маблағлари ажратдик, — дейди туман товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатасининг раиси Қодиржон Султонов.—Шунинг ҳисобига 554 та ишчи ўрни яратилди. Албатта, бу жуда кам. Сабаби шуки, кредит ажратиш масаласида "Ҳамкорбанк" ва "Тадбиркорбанк" сусткашлик қилмоқда. Ваҳоланки, республика Вазирлар Маҳкамасининг 366-сонли қарорида барча тижорат банклари тадбиркорларга етарли миқдорда кредит маблағлари ажратиши белгилаб қўйилган. Шундай бўлишига қарамасдан, ана шу банкларнинг мутасаддилари кредит сўраб борган тадбиркорларга «Сармоя (ресурс) йўқ» дейишдан нарига ўтишолмаяпти. Оқибатда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланмоқчи бўлганларнинг орзулари ушалмаётир.

Нуқсон

Бугунги кунда мамлакатимизда давлат мулкини хусусийлаштириш, акцияларнинг давлатга тегишли қисмини инвесторларга сотиш, жамоа улуши юқори бўлган корхоналарни ўз эгаларига мулк қилиб бериш, уларнинг қимматли қоғозларини эркин савдога чиқариш жараёнлари қизғин паллага кирди. Қимматли қоғозлар бозорида 4,7 мингдан зиёд фуқаро бирлашгани, уларнинг қарийб 1,2 миллион нафари акциядорлар, қолган 72 минг нафари Хусусий инвестиция фондларининг акция эгалари эканлиги ҳам шундан далолат беради. Ҳа, юртимизда мулкдорлар сони йил сайин ортиб, уларнинг мулкка бўлган муносабати шаклланиб бормоқда.

Буни Навоий вилоятида фаолият кўрсатаётган ҳиссадорлик жамиятлари мисолида ҳам яққол кўриш мумкин. Ҳозиргача бу вилоятда 148 та ҳиссадорлик жамиятининг 466 миллионтадан ортиқ, 40 та нодавлат корхонасининг 117,5 миллион донадан зиёд акциялари эркин савдога чиқарилиб сотилди. Уларнинг бир қисмини инвесторлар, юридик ва жисмоний шахслар харид қилдилар. Бешта ҳиссадорлик жамиятининг қимматли қоғозлари эса савдо биржаларига жойлаштирилди.

— Ўтган йилги молиявий таҳлиллар шуни кўрсатдики, —дейди Қимматли қоғозлар маркази Навоий вилояти ҳудудий бўлимининг бошлиғи Жамолиддин Юсупов,— юқори натижаларга эришаётган ҳиссадорлик жамиятларида олинган фойданинг асосий қисми дивидендга ва ишлаб чиқаришни ривожлантиришга йўналтирмоқда. Жумладан, "Ўзавтойўл" концернига қарашли "Навоиййўлтаъминоти" ҳиссадорлик жамиятида салкам 15 миллион сўм соф фойда олинган бўлса, унинг қарийб тенг ярми дивиденд сифатида ҳиссадорларга тарқатилди. "Сорбон", "Қизилқумнодирметаллолтин" концернига қарашли "СМУ-2", "Механизатор" корхоналари, "Навоийдонмаҳсулотлари», "Автотеххизмат", "Машина трактор парки" сингари қатор ҳиссадорлик жамиятларида ҳам шундай ижобий ҳолатни кузатиш мумкин. Аммо кенгаш томонидан текширув ўтказилганда, шу йилнинг 9 ойи мобайнида кўпгина корхоналарда акцияларга боғлиқ ишлар кўнгилдагидек олиб борилмаётганлиги, бу борада бир қатор ноқонуний хатти-ҳаракатлар содир этилаётганлиги аниқланди. Хусусан, "Лангар", "СМП-151", "Электрокимёзавод", Хатирчи туманидаги "Пилла", Қизилтепадаги "Лочин" ва "Карвон-2000" ҳиссадорлик жамиятларида ҳиссадорларга тегишли акциялар уларнинг розилигисиз, яширин равишда инвесторларга сотиб юборилган, дивидендлар эса ўз вақтида тўланмаган. Албатта, айбдор шахсларга нисбатан чоралар кўрилди, мавжуд камчиликлар бартараф этилди.

Бундан буён шундай нуқсонларга йўл қўймаслик мақсадида бўлим ходимлари жойларда семинарлар ўтказиб, аҳоли ўртасида акциялар бўйича тушунтириш ишлари олиб бормоқдалар, оммавий ахборот воситалари орқали чиқишлар уюштирмоқдалар. Ўйлаймизки, буларнинг барчаси ишда сезиларли даражада наф келтириши билан бирга, қимматли қоғозларни ривожлантиришда муҳим туртки бўлади.

Банк тизими

«Мижоз манфаати — бизнинг манфаатимиз»

— дейди Оққўрғон тумани "Халқ банки" бўлими бошқарувчиси Абдусамад ЁРБЕКОВ

Бу жамоа аҳли ўтган йили 87 та хўжалик юритувчи субъектга хизмат кўрсатган бўлса, айни кунларда мижозлар сони 181 тани ташкил этмоқда. Уларнинг 93 таси деҳқон ва фермер хўжалиги, 3 таси қурилиш ташкилоти, 7 таси хусусий савдо фирмаси, 29 таси касаба уюшмалари, 20 таси маҳалла қишлоқ фуқаролар йиғинлари, 1 таси автомобилларга ёнилғи қуйиш шохобчаси, 1 таси ширкат хўжалиги ва 27 таси хусусий тадбиркорлардир. Шу билан бирга, ўтган даврда банкнинг омонатчилари сони ҳам кескин кўпайиб, улар сони 10149 тадан 22493 тага етди. Омонатчиларнинг омонатларга қўйган пуллари эса 95962,4 минг сўмдан ортди.

Айни пайтда омонатчилар омонатнинг 30 туридан фойдаланмоқдалар. Яқинда уларнинг қаторига яна хизмат кўрсатишнинг тўрт тури қўшилди. "Сармоя плюс", "Тантана", "Фахрий" ва "Ташаккур" шулар сирасига киради. Бу омонатларга ҳозирча 815 нафардан зиёд мижозлар 8201400 сўм маблағ қўйдилар.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Тижорат банклари томонидан фермер хўжаликларини ҳамда кичик ва ўрта бизнес субъектларини миллий валютада кредитлаш тартиби тўғрисида"ги қарори асосида банк, шунингдек, ўз маблағи ҳисобидан "Гули", "Гулшан», "Аъло хизмат" хусусий фирмалари ҳамда "Ҳилол" ва "Ал-Маҳдий" хусусий корхоналарини қисқа муддатли кредитлар билан таъминлади. Натижада хусусий фирма ва корхоналар ана шу кредитлардан мақсадли фойдаланиб, ўзларининг маҳсулотларини ишлаб чиқара бошлади. Муҳими, уларда юз нафарга яқин одам янги иш жойларига эга бўлди.

Туман "Халқ банки" бўлими ва унинг жойлардаги филиаллари билан ижтимоий таъминот бўлими ўртасида тузилган шартнома асосида пенсионерларга пенсия пуллари ҳам ўз вақтида етказиб берилмоқда.

— Мен беш йилдан буён ўз пенсиямни "Халқ банки"дан олиб келаяпман, — дейди Мудофаа вазирлигининг фахрийси Юнус ака Холиқов. — Пенсия таъминотида узилиш бўлганини эслай олмайман. Чунки банк ходимлари ўз зиммаларидаги масъулиятни чуқур ҳис этиб ишлашади. Айниқса, муомалаларини айтмайсизми! Кутиш хонасида кофе ёки иссиқ чой ичиб, газета ва журналларнинг янги сонлари билан танишиш имкониятлари ҳам мавжудки, бундан барча фахрийлар мамнун бўлишаяпти.

— Бу ерга келган ҳар бир мижознинг иши битмай қолмайди, — дейди "Халқ банки" бўлими бошқарувчиси Абдусамад Ёрбеков. — Чунки мижозлар манфаати — бизнинг манфаатимиз. Бундан буён ҳам жамоамиз уларга малакали банк хизмат кўрсатаверади.

Пардабой ЭРГАШЕВ.

СУРАТДА: *"Халқ банки" бўлими ходимлари тадбиркорлар билан суҳбатлашмоқда.*

Муаллиф олган сурат.

"Консаудитинформ" агентлиги

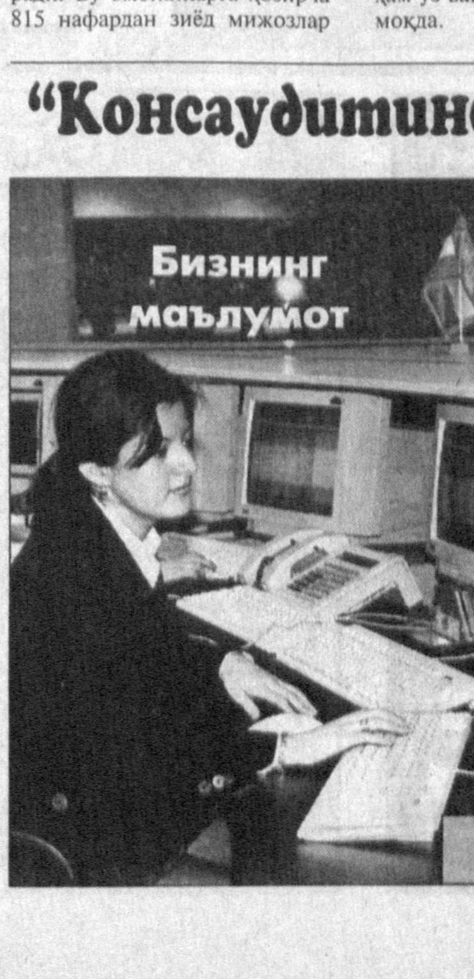

"Тошкент" республика Фонд биржаси, "Вақт" миллий депозитарийси, Ўзбекистон бухгалтерлари ва аудиторлари ассоциацияси, Товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатасининг ташаббуси билан ташкил этилган "Консаудитинформ" агентлиги нуфузли ташкилотлар томонидан унинг муассислари ҳисобланади.

Агентликнинг асосий иш фаолияти қимматли қоғозлар бозори қатнашчиларини, инвесторлар ва аҳолига аудиторлик текширувларини ўтказиш ва бошқа профессионал хизматлар кўрсатиш, шу жумладан, уларни тўғри ва аниқ маълумотлар билан таъминлаш учун маслаҳат ахборот бериш хизматларини кўрсатишдан иборатдир.

Бугунги кунда республикамизнинг барча вилоятларида унинг шуъба корхоналари мавжуд бўлиб, улар юридик ва жисмоний шахсларга қонунда тилга олинган хизмат турларини кўрсатмоқда. Шунингдек, чет эллик инвесторлар ва ишбилармон шерикларга тақдим этиш учун бухгалтерия ҳисобини юритишнинг халқаро андозалари бўйича молиявий ҳисобот тайёрлаб бераяпти.

Савол беринг, жавоб берамиз

? *— Қимматли қоғозлар бозори билан боғлиқ ишларда "Варрант", "Коносамент", "Опцион" деган янги атамаларга дуч келаяпмиз. Улар қандай маънони англатади?*

Шоира ФАЙЗИЕВА.
Сирдарё вилояти Шароф Рашидов тумани.

Варрант. Бу кўпинча "имзо сертификати" деб ҳам юритилади. Шу жиҳатдан олганда, у оддий акцияларни аввалдан, яъни бир неча йил олдин келишилган нархларда сотиб олиш ҳуқуқини берувчи ҳужжат саналади.

Коносамент маҳсулот эгасининг соҳибдорлигини тасдиқловчи қимматли қоғоз бўлиб, уни коносаментлар маҳсулотларни денгиз йўли орқали олиб ўтишлари учун ўзининг ишончли вакилларига беришлари мумкин.

Опцион аввалдан белгиланган ҳажм ва нарх бўйича қимматли қоғозлар сотиб олиш ва сотиш мажбурияти. Ундан фойда олиш таваккалчиликдек гап. Шунинг учун қимматли қоғозларни бу усулда харид қилган шахс опционнинг келажакдаги курсини тўлиқ баҳолай олиши лозим. Бу эса опционнинг аввал белгиланган нархи билан бозордаги нархи ўртасидаги тавофутдан келиб чиқиб, даромад олиш имконини беради.

? *— Рўйхатга олинган нақд акциялар йўқотиб қўйилганда, унинг ўрнини босувчи нусхалари эгаларига қандай тартибда берилади? Ўзбекистон Республикасининг норезидентлари ҳамда беш йил мобайнида яшаш жойи номаълум бўлган акциядорларнинг эгасиз акцияларини акциядорлик жамияти Кузатув кенгашининг қарори билан қайта сотиб олиш мумкинми?*

Сардор ЗУФАРОВ.
Тошкент шаҳри.

— Рўйхатга олинган нақд акциялар ўрнини босувчи нусхаларини бериш тартиби ҳозирча Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгилаб берилмаган.

Фуқаролик кодексининг 164 ва 166-моддалари ҳамда Ўзбекистон Республикасининг "Мулк тўғрисида"ги Қонунининг 7-моддасига асосан, акциядорлик жамияти акциядорларнинг акцияларини уларнинг рухсатисиз қайта сотиши мумкин эмас. Фақатгина Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик —процессуал кодексининг 298-моддасига кўра, суд эгасиз акцияларни эгасиз деб эълон қилиш ҳақидаги корпоратив қарор қабул қилингандан сўнггина бу масала кўриб чиқилиши мумкин.

Саволларга Қимматли қоғозлар маркази Андижон вилояти ҳудудий бўлинмасининг бошлиғи Нигора ЁҚУБОВА жавоб берди.

Саҳифа материалларини И. ЎТБОСАРОВ, Б. ОСТОНАҚУЛОВ ва Х. МАТКАРИМОВ тайёрлади.

Йигитларки, барваста, чаққон

Мардлар қўриқлайди Ватанни

Чақирув пункти йигитлар билан гавжум эди. Йигитларки, бири-биридан бақувват, қадди-қоматлари келишган, чақноқ кўзлари теран боқади. Барчасининг қалбида биргина орзу — миллий армия сафида хизмат қилиб, она-Ватан дахлсизлигини сақлашга ҳисса қўшиш.

— Йигитларнинг жисмоний тайёргарлигидан, касб-ҳунар кўникмаларидан кўнгил тўлади, — дейди ҳарбий хизматга чақирилувчилар даврасидан чиқиб келган вилоят мудофаа ишлари бошқармаси ходими, майор Музаффар Ибрагимов. — Бугун уларнинг кузги чақирувдаги сўнгги гуруҳини хизматга кузатаяпмиз. Бўлажак аскарларнинг ҳар бири билан алоҳида суҳбатлашдим. Қувончлиси, уларнинг аксари чегара қўшинларида хизмат қилиш истагида. Бу йигитларимизнинг Ватан ҳимояси муқаддаслигини чуқур англагани, сарҳадларимиз осойишталиги йўлида ҳар қандай ҳаловатдан кечишга тайёр экандигини англатмайдими?

Мудофаа ишлари бошқармасининг Самарқанддаги чақирув пунктидан йигитларни ҳарбий хизматга кузатиш маросимида мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» жамияти, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати, «Нуроний», «Маҳалла» жамғармалари вакиллари, ота-оналар иштирок этишаяпти. Улар томонидан билдирилаётган юксак ишонч армияга чақирилувчилар қалбини фахр-ифтихорга тўлдирмоқда.

— Укамни аскарликка кузатаяпман, — дейди ургутлик С.Бобоназаров. — Хоҳлардимки, сафдошларининг ҳамиша олдинги қаторида бўлса. Бутун шижоатини, ғайратини, йигитлик ғурурини Ватан осойишталиги йўлида сарфласа. Шундай бўлишига чин дилимдан ишонаман.

Хизматга чақирилувчилардан иштихонлик З,Кенжаев ва жомбойлик Ш.Ҳожиевнинг фикрлари бир жойдан чиқди.

— Бугун қувончимиз чексиз, — дейишди улар. — Негаки, орзумизга эришаяпмиз. Аскарликка асл йигитлар танлаб олинаяпти. Биз ҳам ана шу сафга қўшилдик. Энди чин маънодаги Ватан ҳимоячисига айландик.

— Нуробод туманининг Жом қишлоғиданман, — дейди ўзини Отабек Бекмуродов деб таништирган барваста йигит. — Ота-онам бағридан узоқларга кетаяпман. Лекин асло бегона жойга эмас. Ўз Ватанимнинг армиясига бораяпман. Мақсадим хизматни аъло даражада ўташ.

Мудофаа ишлари бошқармаси ходимлари ёшларни ҳарбий хизматга тайёрлаш борасида мудофаага кўмаклашувчи «Ватанпарвар» жамияти ва «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят бўлими томонидан олиб борилаётган ишлардан қониқиш ҳосил этаётганликларини билдиришди. Айниқса, Самарқанд ва Каттақўрғон шаҳри, Тайлоқ ва Самарқанд туманларида бу борадаги юмушлар кўнгилдагидек.

Чақирув пунктида йигитлар саф тортишади. Дастлабки ҳарбий буйруқлар янграйди: ростлан, текислан, олға қадам бос...

Йигитларга қараб бир олам завқ оласан. Йигитларки, барваста, чаққон, қалблари Ватан туйғуси билан тўлиб тошган...

Абдурасул САТТОРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СУРАТДА: *вилоят мудофаа ишлари бошқармаси ходими Музаффар Ибрагимов ҳарбий хизматга чақирилувчилар билан суҳбатлашаётган пайт.*
Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ олган сурат.

Муносабат

Профессионал армияни қандай тушунамиз

Маълумки, иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўққизинчи сессиясида Президентимиз муҳим масалалар қатори сарҳадларимиз дахлсизлиги ва мамлакатимиз ҳудудий яхлитлигини сақлашга, эл-юртимизнинг осуда ҳаётини ишончли ҳимоя қилишга қодир, замонавий қурол-аслаҳалар ва техника билан таъминланган, сон жиҳатидан ихчам ва ҳаракатчан Қуролли Кучларни барпо этиш — Ўзбекистонимизнинг буюк келажагини қуриш йўлидаги муҳим вазифа эканлигини таъкидлаган эди.

Юртбошимиз маърузаларидаги ниҳоятда долзарб масала — профессионал армия тўғрисидаги фикрлар барча соҳа кишиларида катта қизиқиш уйғотди. Мажбурий хизмат муддатининг бир йилга туширилиши баайни кишиларимизнинг дилидаги гап бўлди. Балки кимнингдир кўнглида 12 ой камлик қилмасмикин, деган савол туғилиши мумкин. Айтиш жоизки, бу муддат ёш йигитнинг хизмат сир-асрорларини ўрганиши учун бемалол етади. Бизнинг давримизда армия муддати 3 йил эди. Ўйлаб кўринг, бу муддат кўп эмасми? Одамзот бир кунда ҳам аниқ режа асосида ишласа, анча ишга улгуради. Ҳарбий хизмат жойларида ҳам қатъий дастур асосида иш юритилса, мақсадга мувофиқ бўлади. Лекин бунинг ўзи билангина кўзланган марраga етиш қийин. Шу боис мазкур жараёнга ёшларни мактаб, олий ўқув юртларининг парталаридан бошлаб тайёрлаш керак. Маълумки, кўпгина олий ўқув юртларида ҳарбий кафедралар мавжуд. Ана шу кафедралар ўз йўналишларидан келиб чиқиб, ушбу жараёнга ёндошиши керак. Масалан, Автомобиль йўллари институтини олайлик. Ундаги ҳарбий кафедра талабаларга жанговар пайтда машинани қай ҳолатда бошқаришни, йўл ҳаракати қоидалари ўзгаришини ўргатади. Ёки Архетиктура ва Қурилиш институти ҳарбий иншоотлар барпо этишни, Тиббиёт институтида эса жанг майдонида госпиталь ҳозирлашни, ярадорларга биринчи ёрдам кўрсатиш борасида таълим беради. Худди шунингдек, бошқа олий ўқув юртларидаги ҳарбий кафедралар мана шу тахлит ихтисослашса, самараси яхши бўлади.

Гап армиямизнинг ривожи ҳақида борар экан, айтиш керакки, хизматдаги буйруқларни ҳам бутунлай ўзбекчалаштириш керак. Чунки ҳар бир миллатнинг армияси ўша миллатнинг юзи саналади. Шундай экан, ҳар бир аскарга ўз она тилида буйруқ берилса, яхши бўларди.

Ҳарбий хизмат муддатининг 12 ой қилиб белгиланиши одамларда катта қизиқиш уйғотди. Мазкур ҳужжатда ҳарбий хизмат сирларини ўрганиб, уйга қайтган йигит маҳалласида ҳам армия ёшидагиларга ва хизмат ёшидан ўтганларга ўз билганларини ўргатса, яхши самара беради. Албатта, ҳар бир нарсага аста-секинлик билан эришилади. Бинобарин, истиқлолни мустаҳкамлаш учун Қуролли Кучларимизнинг сифати яхшиланишига эътибор катта экан, бу ушбу юртнинг одамлари дилидаги эзгу-ниятларнинг бири эди. Энди унинг ижобати ҳар биримизнинг масъулиятимизга боғлиқ.

А. АЛОВИДДИНОВ,
профессор.

Удумларимиз

“Салим полвон билан беллашгим келади”

Бу Кетмон қишлоғида яшовчи Чори деган ўн тўрт яшар боланинг гапи. Салим полвон деганда у ўзининг ҳамқишлоқ тенгқурини назарга олаётгани йўқ. Кураш бўйича жаҳон чемпиони Салим Тотор ўғлини кўзда тутаяпти.

Бу гапни Чори кетмонлик катта полвон, кураш бўйича Ал-Ҳаким ат-Термизий халқаро турнирининг биринчи мутлақ ғолиби Ўрол Тўраевнинг оғзидан олган.

Ўрол полвон — қирқ ёшни тўлдирди. Уч фарзанднинг отаси. “Кетмон” қишлоқ фуқаролар йиғини раиси. Полвонлик белбоғини ҳалиям белидан ечганича йўқ. Ўзининг кичкина шогирдининг биз юқорида келтириб ўтган гапларини шарҳлаб, шундай дейди:

— Эл ичида отам Тўхта чобағон (Сурхондарёда кўпкарининг устасини “Чобағон” дейишади) номи билан танилганди, — деб гап бошлайди Ўрол полвон. — Кўпкарининг катта совринларини айирган (олган) кунлари отамнинг жийроқи қашқа оти қишлоғимизга ўзгача бир нағма билан кишнаб, ўйноқлаб кириб келаверар эди. Пешонасига осиб қўйилган тумори ўзига ярашган не бир ажаб тулпор эди-да, ўзиям. Биз қишлоқ болалари отнинг олдига тушиб, кўчани чангитиб чопқилардик. Отнинг тантанавор кишнаши, чиройли йўрғасидан бўйимиз терак бўйи ўсгандай бўларди.

Онам, худо раҳмат қилсин, Ўнгал эди исмлари, отни ўзлари парвариш қилар эдилар. Отамга, биз фарзандларига қўни-қўшниларга меҳрибон эдилар. Отамнинг мағрурлиги, чобағонлиги, Жўра акамнинг ва ўзимнинг полвон бўлишим онамнинг меҳрибонлигидан эди.

Ўн тўрт ёшимдан давра айланганман. Ўн тўрт ёшли бола — ўсмир бир тўйдаги курашнинг катта соврини — семиз қўчқорини уйимга етаклаб келганман. Ота-онам ўша қўчқорнинг гўштини қозонга солиб, катта-кичик — ҳаммани уйга чорлаб, менга элнинг дуосини олиб беришган.

Полвонни тарбиялаш мумкин. Йўлга солиш мумкин. Лекин полвонлик сеҳрли хилқат. Полвоннинг минг хил кураш усули бўлади. Ва бу усулларни у шунчаки тушунтириб беролмайди. Бу усулларни полвон даврага чиққанидан сўнг, рақибининг кўзига кўзи тушганидан сўнг, унинг «аёвсиз» нафасини ҳис этгандан сўнг, унинг ёқасига қўл етгандан сўнг беихтиёр, ўзи билиб-билмай қўллай бошлайди.

Лекин бу, бўламан деган ўз-ўзидан полвон бўлиб кетаверар экан-да, дегани эмас. Мен соп синдирган йиллари, яъни даврaнинг энг зўри бўлган йилларим кураш деган гап “олиш” деб юритиларди. “Олиш” давлат, ҳукумат эътиборидан мутлақо четда қолган пайтлар эди. Полвон учун битта давра — тўй даврaси бор эди.

Ватанимиз мустақил бўлиб, Президентимиз ташаббуслари билан 1993 йилда кураш бўйича Ал-Ҳаким ат-Термизий номли халқаро турнирнинг таъсис этилгани қадриятларимизни тиклаш, эъзозлаш борасида катта қадам бўлди. Спортнинг кураш тури давлат ҳимоясига олинди. Кураш жаҳон жамоатчилигининг эътиборига тушди. Курашнинг Олимпиада ўйинлари қаторига киришига дастлабки катта қадам ташланди. Бу қадамнинг самаралари бугун дунё бўйлаб қулоч ёймоқда.

Шу жараёнда полвонларга шарт-шароитлар яратиш борасида бир талай ишлар қилинди. Айни пайтда савол туғилади: спортни, хусусан, курашни янада ривожлантириш, айниқса, ёш полвонларни улғайтириш ишлари жойларда талаб даражасидами? Қишлоқ жойларида бу иш қандай ташкил этилаяпти?

Ўз қишлоғимиздан, теварак-атрофимиздан кўриб-кузатганларимга суяниб шундай дейман: қишлоқларда курашга қизиққан ўсмирнинг ё йигитнинг машқ майдони ҳам, кураш майдони ҳам ҳамон тўй даврaси бўлиб қолмоқда. Бироқ бугунги тўйларда ҳам, тўғриси, илгариги курашлар (олишлар) йўқ. Тўйларнинг бош томошаси ҳозир базм, эстрада қўшиқлари остида ер тепиб, рақсга тушиш бўлиб қолгандай. Кўпгина маҳаллалар фаоллари, раҳбар ё оқсоқоллар тўйнинг эгасига бориб, кураш (олиш) бергин, ҳавасмандлар бир кўнглининг черини ёзсин, деб айтишмайди.

Мен қишлоқ фуқаролар йиғини раиси сифатида бир тўй эгаси билан гаплашдим. Тўй эгаси ароқ ичмайди. Ичганни ёмон кўради. Ўзи вақтида кураш тушган одам. Шу одам, қаранг, тўй базмига 300 минг сўм харжлаб ароқ олипти. Яна шунча чиқим қилиб, иккита эстрада гуруҳини тўйига таклиф этипти. Мен унга айтдим, э, шу харажатларнинг ярмини, борингки, еттидан бирини курашга қўйинг. Бир мардона томоша кўрайлик, дедим. Йўқ, тингламади.

Бундай таклифни тинглайдиганлар кейин кўпайиб қолди лекин. Ҳозир Кетмоннинг тўйларида базму концертга қўшиб кураш — олиш ҳам берилаяпти. Базмнинг, қадаҳ уриштиришнинг тарбиявий аҳамияти ҳақида ҳеч нарса дея олмайман. Бироқ кураш бошқа гап. Масалан, битта полвон олишса, юзта, мингта одам ундан кўзини узмай томоша қилади. Ўз фарзанди, ўз полвони, ўз қишлоғи — юртининг оршаъни ўша томошабинлар юрагида жавлон ура бошлайди. Битта полвонга меҳр бутун бир элга бўлган меҳр-муҳаббатни юзага олиб чиқади. Қўшни ҳовлида истиқомат қилаётган полвонни кўриб, унинг бошқа тенгқурлари, қишлоқ болалари енгларини шимара бошлайдилар. Мен Ўрол полвон бўламан, мен Салим полвон билан олишаман, деган ниятни кўнгилга жойлайдилар. Бу — катта гап. Чунки одамни овқат эмас, билакдаги куч эмас, катта ниятлар ботир қилади. Полвон йигит — ботир йигит бўлади. Полвони бор юрт — ботир юрт бўлади. Ботирга эса қўрқоқлик, иккиланиш, шубҳаланиш бегона. Ботир ҳалолликнинг, адолатнинг, эзгуликнинг аскари бўлади. Мана, сизга полвонликнинг хосияти. Мана, сизга ҳурматли Президентимиз яқиндагина чиқазган “Ўзбекистон Болалар спортини ривожлантириш жамғармасини тузиш тўғрисида”ги Фармонининг аҳамияти.

Яна бир нарса: кўпгина мактабларимизда спорт заллари йўқ. Кўпгина спорт залларида эса кураш гиламлари йўқ. Ва энг аянчлиси, жисмоний тарбия дарслари ўқитувчилари ўртасида мен профессионалман, деб спортга болаларни чин дилдан жалб қила биладиганлар кам. Кўплари юришади, аскар ухлайди, хизмат — ўтаверади , деган ҳазил қўшиқни хиргойи қилишгандай бўлиб.

Мен полвон бўлганим учун кўпроқ кураш ҳақида гапирдим. Қишлоқлар истеъдодлар, иқтидорли болалар ўчоғи. Бироқ уларни тўй базмларининг раққосаларига ё раққосларига айлантириб қўймаслик керак. Уларнинг қалбларига биз кураш ниҳолларини қадайлик. Шу ниҳолларни турли хил эврилишлардан асрайлик. Парваришлайлик. Уларнинг камолига ишониб яшайлик.

Суҳбатни “Халқ сўзи” мухбири,
О.УСАНОВ ёзиб олди.

ФУТБОЛ ФИДОЙИЛАРИ, ҚАЙДАСИЗ?

Қорақалпоқ замини спортнинг бир неча турлари бўйича олимпия, жаҳон чемпионларини етиштирган эл. Бу ерда мамлакатимиз футболининг талай моҳир ўйинчилари шаклланганини ҳеч кимга сир эмас. Аммо кейинги пайтларда Қорақалпоғистон футболининг савияси сусайиб кетди.Гап фақат Оролбўйининг етакчи командаси «Турон»нинг олий лига рақобатига дош беролмагани, биринчи лигада ишқибозлар кутган даражада ўйин кўрсатолмаганлиги ҳақида эмас, балки бу заминда футболга бўлган муносабатни тубдан ўзгартириш зарурлиги тўғрисида бораётир. Биргина Шуманай туманининг «Мамий» футбол жамоасини айтмаганда, мақтанса арзигулик мисоллар деярли йўқ.

Айниқса, «Турон» клубининг замонавий ўйингоҳга эга эмаслиги ачинарли ҳолдир. Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлигига қарашли футбол мактаб-интернати, касаба уюшмалари тасарруфидаги болалар ҳамда ўсмирлар футбол мактабининг спорт базалари мавжуд эмаслиги боис машғулотларни бошқа ўйингоҳларда ўтказишга мажбурлар. Улар фаолиятида тўпланиб қолган кўплаб муаммоларнинг ечими кўринмайди. Болалар спортининг муҳим бўлаги ҳисобланган футболни мактаб ва маҳаллаларда оммалаштириш юзасидан бошланган ишларни янада чуқурлаштириш керак.

Қорақалпоғистон Республикаси Жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси ҳайъатининг кенгайтирилган мажлисида футболни ривожлантириш билан боғлиқ энг муҳим вазифалар муҳокама қилинди. Давлат қўмитаси раиси лавозимига яқиндагина тайинланган машҳур спортчи Е.Кутибоев Қорақалпоғистонда спортни, шу жумладан, Футбол федерациясининг ишини тубдан жонлантириш, унга энг оммавий ўйиннинг ҳақиқий фидойиларини жалб этиш кераклигини уқтирди.

Янгибой ҚЎЧҚОРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

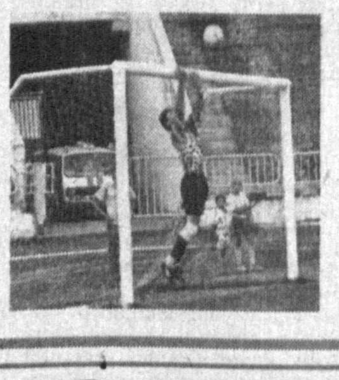

Зангиота туманидаги Хонобод қишлоғи ҳудудида жойлашган «Жакей» клубида халқаро тоифадаги спорт устаси, Олимпия ўйинлари совриндори, республикада хизмат кўрсатган мураббий Мамажон Исмоилов хотирасига бағишланган 9-анъанавий хотира турнири бўлиб ўтди. Мусобақа Тошкент шаҳар очиқ чемпионати доирасида ўтказилди.

50 нафарга яқин чавандоз от йўрттириш, тўсиқлардан сакраб ўтишда ўз имкониятларини синаб кўрдилар.

Чавандозлардан Раиса Раҳматуллаева «Калина» лақабли отида, Яна Павлова («Гром»), Сардор Бобожонов («Сафари»), Ўктам Ҳошимов («Сацфир»), Азиз Содиқов («Шевгерд»), Ғайрат Назаров («Пейкам»), Даврон Ғафуров («Аль-абжар») ва Исажон Содиқов («Гетанец»)лар ғолиб бўлишди.

Ғолиблар республика От спорти федерацияси, шаҳар спорт қўмитаси ва Мамажон Исмоиловнинг оила аъзолари томонидан таъсис этилган қимматбаҳо совғалар билан тақдирландилар.

СУРАТДА: мусобақадан лавҳа.
Муҳаммад АМИН (ЎзА) олган сурат.

АЛЮМИНИЕВЫЕ ОКНА, ДВЕРИ, ВИТРАЖИ

ТОЛЬКО В КРАСИВЫХ ОКНАХ ВИДНЫ КРАСОТА МИРА, ДОБРАЯ УЛЫБКА ОТЦА, ЧИСТЫЕ ЛИЦА ДЕТЕЙ.

ЧЕРЕЗ КРАСИВЫЕ ОКНА В ДОМ ВХОДЯТ СЧАСТЬЕ И РАДОСТЬ, И ЖИВУТ ЗА НИМИ ПО НАСТОЯЩЕМУ ПРЕКРАСНЫЕ ЛЮДИ!

"ALQUR" участвует в строительстве отелей, бизнес-центров, колледжей, автозаправочных станций, жилых домов и т.д.

ALQUR

Бектемирский район, Ахангаранское шоссе, 2
Тел.: 98-64-83, 185-67-74. Факс: 98-64-84

Куйлюк ALQUR Алмалык

6072/728

РУЧНОЙ И САДОВЫЙ ИНСТРУМЕНТ STANLEY Сотвори для себя лучшее!

- Ящики для инструментов и садового инвентаря
- Секаторы садовые
- Ножницы для газонов
- Кусторезы
- Пилы
- Ножовки
- Плоскогубцы, бокорезы, кусачки
- Степлеры
- Отвертки
- Рулетки, уровни, разметочные шнуры
- Ножи

Дистрибьютеры:
Маг. "Универсал" ярм.Навои, торговые ряды. Тел.: 128 02 40, 144 90 16.
Маг. "Baxchi Saroy" (ор-р — за Чиланзарской автошколой), тел.: 117 17 33.
Маг. "Люкс" ул. Нукусская,89 Тел.: 152 39 65.
Паркентский рынок, торг. ряды, 13-й блок, 2-й этаж. Тел.: 169 67 04, 169 79 55.

ДЛЯ ОПТОВЫХ ЗАКАЗОВ ТЕЛ.: 173 91 66, 77 36 47

GALENIKA «Galenika» шўъба корхонаси

қуйидаги дори воситалари ва боғлаш материалларини ишлаб чиқаради ва сотади, шунингдек, уларни етказиб бериш учун 2003 йилга шартномалар тузади.

Суюқ дори воситалари:
- меновазин — 25мл, 50мл;
- пертуссин — 50мл.

Спиртлар:
- 70% этилли — 25мл, 50мл, 90мл;
- чумоли спирти — 50мл.

Тиндирмалар:
- валериана тиндирмаси — 25мл;
- тирноқ гул тиндирмаси — 25мл, 50мл;
- арслон қуйруқ тиндирмаси — 25мл, 40мл;
- дўлана тиндирмаси — 25мл, 50мл;
- дала чойи тиндирмаси — 25мл, 50мл ва бошқалар.

Экстрактлар:
- жағ-жағ ўсимлигининг — 50мл;
- судралиб ўсувчи тоғ жамбилининг — 50мл.

Суртмалар:
- борат кислотасининг 5% ли — 25г;
- ихтиолнинг 10% ли — 25г;
- олтингугуртнинг 33% ли — 25г;
- стрептоциднинг 10% ли — 25г.

Косметик глицеринлар:
- «Киви» — 50мл;
- «Яблоко» — 50мл;
- «Ромашка» — 50мл;
- «Роза» — 50мл;
- «Фреш» — 50мл;
- «Лимон» — 50мл.

Эритмалар:
- йоднинг 5% спиртли — 10мл, 25мл;
- бриллиант кўкининг 1% спиртли — 10 мл;
- аммиакнинг 10% ли — 10мл;
- гидроперитнинг 3% ли — 50мл.

Боғлаш материаллари:
- 8 дан ортиқ хилдаги ва ҳажмдаги бинтлар.

Pertussinum Pertussin 50 ml Пертуссин

Манзил: Тошкент шаҳри, М.Мирпўлатов кўчаси, 1-«А» уй. Мўлжал: «Миконд» заводи.

Телефонлар: 48-63-23, 48-63-33.

«ХАЛҚ СЎЗИ»га эълонлар қабул қилинади.
с 9.00 дан 18.00 гача
Тел. факс: 136-09-25, 132-10-63
256-хона

«MAKSIMA» мебель салони

Италия, Испания, Польшадан келтирилган мебеллар, ёритгичлар, қандиллар, расмлар ва кўрпа-ёстиқ анжомларини таклиф этади.

«MAKSIMA» АРТ-дизайн студияси

хонадонингиз, ҳовлингиз дизайнини якка тартибда ишлаб беради. КАТАЛОГ бўйича буюртмангиз етказиб берилади.

Ўзбекистон бўйича етказиб ва йиғиб бериш — БЕПУЛ.

Тушликсиз ва дам олиш кунисиз ишлаймиз.

Манзилимиз: Д. Кунаев (с. Саперная) кўчаси, 46-уй, (мўлжал — Миробод бозори) Телефонлар: 111-14-44, 152-75-94. E-mail: maxima@online.ru

Асқад Мухтор тўғрисида бирон янги гап айтиш қийин. Қатор романларию қиссалари, драма ва шеърлари, достонларию таржималари баҳонасида ҳамма гапни адабиётшунослар айтиб қўйишган. Унинг ижодига бағишланган китобларда, ёқланган диссертацияларда адабиётимизга қўшган жуда катта ҳиссаси илмий асослаб берилди.

Лекин эллик йил йўлда ҳамроҳ бўлган, бирга ўй ўйлаб, бирга қоғоз қоралаган дўстининг ҳам юрагида айтадиган гаплари бордир, ахир.

Асқад ёшлигида ҳам жиддий бола эди. Бора-бора бу жиддийлик ижодига ҳам кўчди. Китобларининг қаҳрамонлари ҳам жуда жиддий одамлар. Улар фикр қиладиган, жамият тақдирида катта рол ўйнайдиган қаҳрамонлардир. Асқад бир романини "Давр — менинг тақдиримда" деб атади. Менимча, бу ном унинг ҳамма китоблари учун умумий сарлавҳа бўлиши мумкин. "Опа-сингиллар", "Туғилиш", "Бўронларда бордек ҳаловат", "Чинор" романларининг қаҳрамонлари тақдирида бутун бир давр нафаси гуркираб туради.

Асқаднинг ўзи ҳам шу давр, шу тақдир жараёнининг фарзандидир.

Саид АҲМАД,
Ўзбекистон Қаҳрамони.

Мукаммал инсон суврати

Устоз Ойбек даъвати билан ёзилган хотиралар туркумидан

Жуда яхши биламан, Асқад умрида бир марта ариза ёзиб ишга кирган. Шу биргина ариза билан жуда кўп ижодий ташкилотларда турли лавозимларда ишлаб келади. Бу гапнинг маъниси шуки, Асқад ҳеч қачон ишдан бўшаш тўғрисида ариза ёзмаган. Уни юқори ташкилотлар буйруғи билан ишдан ишга кўтаришарди. Асқад ҳеч маҳал "Меҳнат дафтарча"сини ушлаб қарамаган. Уни кўрмаган ҳам. Идораларнинг кадрлар бўлимлари бу дафтарчани ўзлари Асқад ишга тайинланган идорага ўтказаверганлар.

У қаерда ишламасин, бирон одам "Асқад Мухтор ишни чала қилиб кетди" ёки "Ишни хом қилди" деган гап айтмаган. У ҳамиша ўзига юклатилган вазифани виждон иши деб билган.

Асқад "Шарқ юлдузи" журналида бош муҳаррир бўлиб ишлаган кезларида жуда кўп қўлёзма ўқирди. Катта-катта романлар ўртага қўйилганда энг жўяли гапларни Асқад айтарди. У Ёзувчилар уюшмасига котиб бўлган пайтларда ёш ёзувчиларни кўп қўллармди. У бош муҳаррир бўлган "Гулистон" журналининг деярли ҳар бир сонида янги бир ёш шоирнинг туркум шеърлари босиларди. Асқад шеър муаллифини ёнига чақириб, шеъридаги нуқсонларни тузаттирарди. Ёш шоирга сабоқ бўлсин, деб унинг кўзи олдида шеърини таҳрир қиларди.

Асқад кўп китоб ўқиган, кўп мушоҳада қиладиган мулло ёзувчи эди. Адабиётга оид илмий баҳсларда Асқад бир олимдек гап айта оладиган, фикри тиниқ ижодкор эди. Газеталарда эълон қилинаётган мақолаларида унинг нақадар теран фикрли, каттакатта адабий анжуманларда казо-казо адабиётшунослар билан беллаша оладиган олим-ёзувчи эканига гувоҳ бўлганмиз.

Асқад йирик асар ёзиш олдидан танлаган мавзу ичига "разведка" уюштиради. Унинг биринчи йирик насрий асари худди шу тахлит дунёга келган эди. Қирқинчи йилларда у Бекободдаги металлургия заводи тўғрисида бир неча туркум мақолалар, очерклар ёзди. Биринчи пўлат қуювчилар тўғрисида туркум шеърлар эълон қилди. Ана шундан кейин "Пўлат қуювчи" деган достон ёзди. Барибир Асқад айтмоқчи бўлган гапларини шеърга сиғдиролмаётганга ўхшайверди. Насрий асар яратиш керак, деган хулосага келди. Унинг "Дарёлар туташган жойда" деб аталган биринчи йирик асари саноат мавзуига қилган "разведка"си натижаси бўлди.

Эллигинчи йилнинг январь ойи эди. Асқад эрталаб уйимга келди. Икковимиз чўян печка ёнида ўтириб, янги қиссасини ўқидик. Эсимда, ўша қиссанинг қўлёзмаси қалин муқовали "Домовая книга"га жуда ҳафсала билан ёзилган эди. Тахминан уч соатча қўлёзма ўқиган бўлсак, яна икки соатча уни муҳокама қилдик.

Ўша қисса унинг йирик насрий асар томон ташлаган биринчи қадами бўлди.

Кейинчалик ҳам Асқад ҳамма қиссаю романларини шунақа "Домовая книга"га ёзадиган бўлди.

Асқад журналда босиладиган асарларни ҳафсала билан таҳрир қиларди. Қўлёзма эгалари бундан ранжимасди. Тузатилган саҳифаларни кўриб, маъқул, раҳмат, деб миннатдорчилик билдиришарди. Унинг бу ишлари Миртемир акага ёқарди. "Асқад қўлёзмага билиб қалам тегизади", дер эди.

Асқад таржимачилик соҳасида ҳам анча иш қилиб қўйган. Унинг Пушкиндан, Лермонтовдан, Блокдан ҳамда антик адабиётдан қилган талай таржималари адабиётимизни безаб турибди. Чойхонада ёнбошлаб, мудраб, умрини совурганлар бор. Аммо Асқад умрини қизғин ижод тўлғанишлари, оппоқ тонгларни кутиш билан ўтказди.

"Ажаб, — дер эди у, — қуёшнинг дастлабки нури терак учига тушганда офтоб бирдан шаъмга гугурт чақиб юборганга ўхшар экан..."

Романлар, қиссалар, достонлар, қўлтиққа сиғмайдиган шеърий тўпламлар, драмалар, ҳисобсиз адабий-танқидий мақолалар, таржималар мана шу қизғин ижодий тўлғанишлар билан дунёга келди.

Асқад орамиздан кетди. Қайтиб келмас бўлиб кетди. Одамларга малол келмаяпманми, деган бир андиша ичини кемирарди. Кўксидаги дардини ташқарига чиқазмай, бир чиройли жилмайиб кўзини юмди.

Фаришталарнинг қадам товушини ҳеч ким эшитмаган. Уларнинг излари ерга тушмаган. Гапларимга ишонинг, Асқад билан эллик йилдан ортиқ бирга бўлиб, унинг оёқ товуши қулоғимга чалинмаган. У худди пар тўшак устида юрганга ўхшарди.

Баъзан ишга берилиб кетиб, машинка шиқирлатиб ўтириб у келганини сезмай қолардим. Ўтираверив, зериканидан ё столни қимирлатар, ё йўталиб, келганини билдирарди.

— Нима бало, фариштамисан ё шпионмисан? — дердим кулиб.

У гапиролмасди. Гапимга кулибгина қўяқоларди.

Дўрмоннинг энг сўлим пайти бошланган. Асқад хасталигига қарамай, тиниб-тинчимасди. Эрталаб туриб анжир теради. Уларни ликопчага солиб музлатгичга қўяди. Шохида қоқи бўлиб қолган ўрикларни калтак билан қоқади.

У ёзиб-чизиб ўтирадиган жойдан уч-тўрт қадам нарида бир туп "қирқ оғайни" гули бор. У оддий гуллардан эмас. Қип-қизил бўлиб очилганда уйғур мантисидек катта бўлиб кетади. Уруғ боғлаган новдаларини кесиб турса, кетма-кет, дам олмасдан очилаверади. Асқад ундан қаламча кесиб, офтобрўй жойга суқиб қўйган. Ўтган йилги қаламчалар яхши илдиз отиб, бир-иккитаси гул кўрсатди. Баҳор келиши билан бу қаламчаларни боғ қўшниларига икки-учтадан тарқатади.

Асқад ўша кезлари бошқа ишларни қўйиб, берилиб шеърлар ёзаётган эди. Кўпинча у қоғоз сўраб келарди.

У жуда инсофли, диёнатли одам эди. Журналга бош муҳаррир бўлатуриб, таҳририят машинасида юрмасди. Ишга пиёда бориб-келарди. Ишхонасидан иккитагина бўлсин қоғоз олиб кетмасди. Ишдан қайтишда Ўрда гузаридаги магазиндан қоғоз, блокнот, қалин муқовали "обший дафтар" сотиб оларди.

У ёзи билан боғида ижод қиларди. Неваралари ҳам ўзига ўхшаган одобли, қобил болалар эди. Асқад қандоқ иш буюрса, дарров бажаришарди. Сентябрь бошланиб, болалар шаҳарга кетишган. Боғда эр-хотин икковлари қолишган.

Қудаси Франциядан мускат узумининг кўчатини олиб келган, дарвозадан кираверишга экиб берган эди. Асқад кунига неча марталаб узум тепасига боради. Яқин дўстларига атир ҳиди келиб турган узумдан битта ғужум узиб беради.

Ошхона ёнида икки туп Дашнобод анори бор. Октябрнинг охирларига бориб бир марта қиров кўриб, кейин пишади. Баъзилари дони йириклашганидан шабнамда пўстини туртиб, ёрилиб кетади.

Асқад вужуд-вужуди билан шеърга берилиб кетган пайтлар эди. Дўрмоннинг қимиздек ҳавоси, кўм-кўк осмони, қип-қизил чодир ёпинган, куз офтобида лов-лов ёнаётган ўрик туплари, олис юртларга отланган турналарнинг боғ устидан чуғирлаб ўтишлари, далаларга ёнғоқ "экаётган" қарғаларнинг ерга шўнғишлари, майин оқ ипакдек мезон ипларининг унсиз сузиб ўтишлари, яланғоч новдаларга илашиб қолганларининг офтобда чақнашлари Асқаднинг шеърларига шундоққина тўкилиб қоларди.

Асқад ҳаёт ҳодисаларидан фалсафий хулосалар чиқазарди. Унинг болалик чоғларида ёзган "Соатни ёмон кўрганим ҳақида" деган шеъри бор.

"Соат келаётган бахтли дамларни эмас, қайтмас бўлиб ўтаётган умрни ўлчайди", деган эди.

Унинг рақиблари тинч туролмасдилар. Дўстим, дўстим, деб пинжига кириб, обрў олмоқчи бўлган, кейинчалик унинг истеъдоди олдида ночор, соядек кимса эканини сезгач, газетада унга туҳмат тошларини отган «дўсти»га «Арақхўрнинг эрталабки бошоғриғи гаранглигида айтган гапларини гап демаса ҳам бўлади», деб Асқад газета орқали жавоб берган эди.

Асқаднинг хотини Равзахоним ниҳоятда қўли очиқ, пазанда аёл. Асқадни йўқлаб келганларни дастурхон ёзмасдан қуруқ жўнатмайди. Зум ўтмай қуймоқ тайёрлар, устига Мустай Карим Уфадан юборган бошқирд асалини суртиб дастурхонга тортади.

Асқадни боғигача кузатиб қўйишим керак. Уни қуруқдан-қуруқ кузатгим келмайди.

Оиламизда Саидахондан қолган бир удум бор эди. Баҳорда сумалак пиширардик. Беш-олти банка сумалакни қопқоқлаб музлатгичда сақлаб қўярдик. Шулардан бирини очиб, битта пиёлада Асқадга бервормоқчи бўлдим.

Равзахон кеч кузда сумалакни кўриб ҳайрон қолди. Асқад тутила-тутила менинг кечаси билан сумалак пиширганимни айтиб лақиллатмоқчи эди. Содда хотин бу ёлғонга чиппа-чин ишонди. Бу ҳимматдан ийиб кетган Равза бирпасда қуймоқ пишириб, устига ноёб липа асалини суртиб олиб чиқди.

Равза мени ўзига жуда яқин оларди. Тожикистонда бўлиб ўтган ўзбек адабиёти ва санъати кунларида тожик дўстларимиз собиқ Ҳисор бегининг ҳовлисида ноёб совғалар дўкони очган. Француз упа-эликларини, атирларни аёллар талашиб-тортишиб харид қилишарди. Равзага олиб борасан, деб "Чёрная магия" атиридан биттасини Асқадга олиб бердим.

Бу ишим Асқадга ёқмади. Кейин "Майли, суюнсин", деб чўнтагига солиб қўйди.

Ажойиб ҳажвчи, тенгсиз латифагўй қадрдонимиз Адҳам Ҳамдам вафот қилди. Ёзувчилар уюшмаси Асқад билан икковимизни вакил қилиб юборди. Жанозадан кейин райком котиби Муҳиддинов, ҳозир пахта терими авжига чиққан палла, бирров далага чиқиб теримчиларга ҳорма-бор бўл қилиб келайлик, деб қолди. Негадир райком котибидан гуп-гуп атир ҳиди келарди. У яхши теримчи қизларга атиргулнинг бағридан олинган "Розовое масло" деб аталадиган ниҳоятда ҳиди ўткир атирларни совға қиларкан.

Муҳиддинов Асқад билан икковимизга, келин аямизларга олиб боринглар, деб шу атирдан икки донадан берди.

Француз атирини олиб келганимизда ҳам, гул бағрида олинган атирни берганимизда ҳам Равзахон ҳаддан ташқари севинган эди.

Асқад ҳазил қилади:

— Биласанми, буни "Розанинг ёғи" дейишади. Яъни, сенинг ёғингдан ясалган атир.

— Сиз икки дунёда ҳам менга совға олиб келмайсиз. Бу Саидушканинг иши.

— Саидушка дема, қулоғимга Сальтиков-Щедриннинг Иудушкасига ўхшаб эшитилаяпти.

Орадан сал фурсат ўтиб Асқаднинг гапириши янада қийинлашиб қолди.

Шу алфозда ҳам Асқад битта-битта босиб боғимга келади. Бир-биримизга мўлтираб қараб ўтирамиз.

Ўша кезлари тили тутиладиганлар билан гаплашавериб "мутахассис" бўлиб қолган эдим.

Шуҳратнинг аҳволи бундан ҳам баттар. У на гапира оларди, на бирон сатр ёза оларди.

Рақибларининг бетўхтов ҳужумларидан худди шу аҳволга тушган Ойбек домла билан умрининг сўнгги кунларида кўп "гаплашганман". Раҳматлининг тилига бемалол тушунадиган бўлиб қолган эдим.

Ҳар куни Асқадни бир пиёла сумалак билан кузатиб бораман. Бунга жавобан Равза бошқирд боли суртилган қуймоқ билан меҳмон қилади.

Баъзан кечалари боғ ҳовлисидаги ўнгдан ўқисанг ҳам, чапдан ўқисанг ҳам "642246" рақами чиқадиган телефонга қўнғироқ қиламан. Равзадан Асқаднинг аҳволини сўрайман.

— Ухламаяпти, — дейди у. — Бир нималарни ёзаяпти. Умр оз қолди, худо омонатини олгунча ёзиб улгуришим керак, дейди.

Дўрмонга совуқ тушди. Ўриклар яланғочланиб, пойига оловли кўрпа тўшади.

Асқад ҳамон тиним билмасди. Судралиб юриб азим туп анжирни ётқизиб, устига брезентми, эски шолчаларними ёпади. Анорларни ҳам узиб, танасини эски-тускиларга ўрайди. Мускат узуми устидан хашак бостиради.

Асқадни олиб кетишга редакция машинаси келди. Бу машинадан унинг биринчи маротаба шахсий хизмати учун фойдаланиши бўлса керак. Машинага бир банка сумалак қўйдим. Асқад қўлимни силаб, миннатдор жилмайди.

У шаҳарга кўчиб кетди. Ҳувиллаган боғда бир ўзим қолдим.

Асқаднинг ён қўшниси, адабиётшунос олима, дилбар аёл Саодатхон Тўрабековага телефон қилиб, Асқаднинг аҳволини сўрайман. Асқад билан ҳам, Равза билан ҳам телефонда гаплашиб бўлмайди. Уларнинг аҳволидан шу барака топкур Саодатхон кеча-ю кундуз хабар олиб туради.

Қиш қаттиқ келди. Боққа ҳеч ким келмайди. Қишлаб қолган икки-уч ёзувчи ҳам хоналарини иситолмай вақтинча шаҳарга кетиб қолишган. Автобусда бўлса ҳам шаҳарга тушиб Асқаднинг аҳволидан хабар олиб келишим керак.

Ойнадек ялтираган Дўрмон йўлларида бир-бири билан тўқнашиб пачоқ бўлиб кетган машиналарни кўраман. Ён ариққа ёнбоши билан тиқилиб қолган автобуслар олдида ишдан кечикаётган йўловчилар туришарди. Фақат ғилдирагига занжир ўралган машиналаргина сирпанмай йўловчиларни метрогача обориб қўяди.

Шу тариқа, йўл азоби — гўр азоби дегандек, икки-уч марта Асқаддан хабар олиб келдим. У илгаригидек тинимсиз ишлар, бирон дақиқа вақтини беҳуда ўтказмасди.

Яна баҳор келди. Ўриклар гулини тўкиб довучча туга бошлаган. Гилос таналари оппоқ гулга бурканган. Боғ қўшниларининг ҳаммаси хазон тўплаб куйдиришяпти. Бошқа пайтларда тутундан қочадиганларга нечукдир аччиқ хазон тутуни хуш ёқаётганга ўхшарди.

Асқаднинг болалари, келинлари ҳам хазон куйдириб, ичкари хоналарни тозалаб кетишди.

— Дадам боққа обориб қўйинглар, деб хархаша қилаяпти. Кунига беш-олти марта доктор келиб хабар олиб туради. Боғ узоқ, докторнинг бориши қийин, келинлар ишда, неваралар ўқишда. Ойим ўзини эплолмай қолган. Сиз ҳам бир айтиб кўринг, озроқ сабр қилсин, — дейди ўғли Темур.

Асқад боғини соғинган, тезроқ кўчиб боразолсам, деб Дўрмон томон талпинарди.

Апрелнинг ўн еттинчи куни эрталаб азонда Саодатхон телефон қилди:

— Асқад ака оғирлашиб қолдилар, етиб келсангиз, яхши бўларди.

Аксига олиб Ижод уйида бирорта машина йўқ. Боғ қўшнилар шаҳардан ҳали келишмаган. Бирон соатлардан кейин боғда ишлатиш учун одам олиб келишади. Гаражда машинам бор, бироқ уни юргизадиган одам йўқ. Ўзим кўпдан машина минмаганман. Йўл қоидалари ҳам ўзгариб кетган. Кўзим йўлни унча илғамайди. Ўнг қулоғим эшитмайди.

Таваккал қилиб машинани гараждан олиб чиқдиму йўлга тушдим.

Етиб келганимда Асқад тўнғичи Темурнинг бағрида, кўксига бош қўйганича кўз юмган, бир умрга бу ёруғ оламни тарк қилган эди...

Қадрдоним билан хайрлашолмай, рози-ризолик қилолмай доғда қолдим.

* * *

Тундаликлар "Уйқу қочганда" номи билан алоҳида китоб бўлиб босилиб чиқди.

Адабиётшунос олим Наим Каримов Асқад ҳақида, унинг тундаликлари ҳақида айтган ҳалол гаплари қаторида бирданига "қовун туширган" жойлари ҳам анчагина. У шундай деб ёзади: "Бугун кимдир ўша пайтларда Асқад Мухтор ҳолидан мунтазам равишда хабар олиб турганини айтиши мумкин. (Ким у?) Йўқ, унинг уйи ҳеч қачон гавжум бўлган эмас. (?) Оқибатли дўстлари кам бўлганидек оқибатли шогирдлар ҳам қарийб бўлмаган. (?) Ҳатто дўрмондоши Саид Аҳмад ака ҳам "Хаста Асқадни кўрсам, эзилиб кетаман" деб унинг эшигини кам чертган".

Наим Каримов бу гапларни қайдан олди экан? Равза бу гапни айтмайди. Асқад икки дунёда ҳам бунақа хоинона, боз устига, бўштоб, мўрт сўзларни оғзига олмаган.

Бунақа масъулиятсизлик билан ёзилган мақолалар ўқувчини шубҳага солиб қўяди. Усмон Носир тўғрисида ўйламай, суриштирмай айтган гаплари шоир мухлисларини ҳаддан ташқари ранжитган эди.

Зарифа Саидносированинг "Ойбегим менинг" китоби қўлёзмасини Наим Каримовдан бошқа одам ўқимаган. Уни Н.Каримовнинг ўзи таҳрир қилиб, ўзи нашрга тайёрлаган. Ким билади дейсиз, унда қандоқ "қовун туширди"лар қилган экан? Ғафур Ғулом айтганидек, бунақа хайрли ишларни бошлаш олдидан қўлни атирсовунда яхшилаб ювиб, поклаб олиш керак.

* * *

Боғ файзсиз бўлиб қолгандек... Хазонлар орасидан, хиёбонлардан Асқаднинг изларини қидираман. Шу боғ, шу хиёбонда қоғозга шитирлаб тўкилган сатрлар товушини эшитаман:

Бир вақт дўстлар
билан ҳасратлашардим...
Ёлғиз ўтказаман
ғамгин чоғларни.
Сукунатни чўчитмасин
дардим,
Айланиб ўтаман
сокин боғларни.

Алоқа тизими

"Ўзбектелеком" акциядорлик компаниясининг филиали ҳисобланган "Тошкент шаҳар телефон тармоғи" корхонасида мавжуд АТСлар қувватини ошириш, хизматни абонентларга яқинлаштириш мақсадида ички имкониятлар изчил ишга солинаяпти. Натижада хизмат ва хонадон телефонларини ўрнатиш муаммолари камайиб бораяпти. Бугунги кунда деярли 88 фоиз оила ўз телефонига эга эканлиги бунинг тасдиғидир.

Пойтахт телефони

Унинг имкониятлари тобора кенгайиб бормокда.

Ҳақиқатан ҳам, кейинги йилларда корхона жамоаси томонидан телефон тармоғини ривожлантириш ва модернизациялаш соҳасида кенг кўламли ишлар амалга оширилди. Хусусан, чет эллик шериклар — Германиянинг "Алкатель" ва "Сименс" фирмалари билан ҳамкорликда 138000 номерга мўлжалланган янги рақамли электрон АТСлар қурилди, станциялараро йўналишлар ва асосий линияларда оптик толали тизимлар барпо этилди, электрон бошқарув мажмуалари ва юқори тезликда узатиш линиялари ишга туширилди, абонентларга хизмат кўрсатишда биллинг тизими ўзлаштирилди.

Албатта, бу гаплардан "Пойтахтни телефонлаштириш борасидаги ҳамма ишлар жойида экан-да" деган маъно келиб чиқмаслиги лозим. Муаммолар бор. Аммо жамоа улардан биттасини ҳал этиб бўлгач, бошқасига изчиллик ва қатъиятлилик билан киришмоқда. Гап шундаки, "ТШТТ" бошқаруви ва унинг телефон боғламалари мутахассислари шаҳарнинг қайси жойида телефонлаштириш соҳасида аҳвол кўнгилдагидек эмаслигини яхши билишади. Шу боис улар, аввало, ўз вақтида конструктив чоратадбирларни кўрмоқдалар. Иккинчи томондан, бўлажак абонентлар —хонадонида ҳозирча телефонга эга бўлмаган аҳолининг ўзи бу ҳақда эслатиб қўймоқда. Яъни, улар алоқачиларнинг олдига келиб, аризалар топширишмоқда, баъзи ҳолларда қаердадир телекоммуникация инфратузилмаси ҳали етарли даражада ривожланмаганлигини маълум қилишмоқда. Бироқ бир нарса аниқ: бугун телефон ўрнатиш (қуриш) ишлари атиги 150 кун ичида бажарилади. Жорий йилнинг ўтган 9 ойи мобайнида ариза бериб, шартнома тузган, бажариладиган иш нархини тўлаган абонентларга 1600 та телефон ўрнатилди. Шу билан бирга, катта хонадонлар, тадбиркор, кичик ва ўрта бизнес тузилмаларининг қўшимча алоҳида номерли телефон ўрнатиб бериш хусусидаги 16 мингта аризаси қондирилди.

— Эътиборлиси, тармоқни ривожлантириш, ускуналар ва материалларнинг энг янги турларини жорий этиш соҳасидаги конструктив ишлар шаҳарнинг барча туманларида олиб борилмоқда, — дейди "Тошкент шаҳар телефон тармоғи" корхонасининг директори, техника фанлари номзоди С.Аъзамов. — Яқинда эса пойтахтнинг жанубий ҳудуди — Бектемир туманига хизмат қилувчи "Янгиобод" боғламасида янги иншоотларни ишга тушириш бўйича тадбирлар мажмуасини ниҳоясига етказдик. Ҳаракатдаги 191-АТС мана шу ишларнинг маркази бўлди. Шу мақсадда Хитойнинг "HUAWEI" фирмаси "Honet" русумидаги 1024 номерга мўлжалланган рақамли АТСни ундан "ажратиб" олиб, таъмирлади. Ушбу 91-АТСда, шунингдек, яна битта жамловчи АТС қурилиши ҳам тугалланди. Бу 194-АТС бўлиб, у ҳам "Honet" русумидаги ускуналар ёрдамида умумий сиғимни 1024 номерга етказди. Яна битта ажратма АТС эса "Қўйлиқ" марказидаги ҳалқа йўл бўйлаб қурилган кичик даҳани телефон алоқаси билан таъминлади. Бошқача айтганда, жорий йилнинг ўтган ойлари ичида бу ерда 500 тага яқин янги телефон ўрнатилди. Ҳозирги кунда шаҳар чеккасида яшовчи ана шу абонентларимизнинг қувончи чексиз бўлаётганига ишончимиз комил.

Чилонзор туманида ҳам конструктив ишлар рўёбга чиқарилди. Бу ерда илгари ишга туширилган, 10000 номерга мўлжалланган АТС тармоғининг қуввати оширилди. Жумладан, ажратма станция — жамловчи АТС негизида "118" индексли янги базавий станция яратилди. Бу ўз навбатида оптик толали кабеллар бўйича линияли станциялараро иншоотлар телефон тармоғини турли линияларга ажратиш имконини берди.

Бундан ташқари, кўп йиллар мобайнида 76-АТС ҳудудида мингта абонентга хизмат қилиб келган "769" индекси ажратма кичик станция тугатилди. Унинг ўрнига 1440 номерга мўлжалланган янги рақамли ускуна ўрнатилди. Пировардида қарийб 500 та янги абонент учун телефон ўрнатиш юзасидан буюртмалар адо этилди.

Электрон рақамли ускуналар қўлланиладиган ажратма жамловчилар 2160 та номерга мўлжалланган 29-АТС ҳудудида ҳам ўрнатилди. Айни пайтда мазкур ҳудудларда корхона мутахассислари яна

мингта абонентга хизмат кўрсатувчи линияли кабель тармоқларини ривожлантириш бўйича фаол иш олиб бормоқдалар.

— Саидакбар Аъзамович, ҳамма жойда ускуналарнинг фақат электрон, рақамли тизимлари ўрнатилиб, баъзи йўналишларда оптик толали кабеллар ётқизилаётган экан, ушбу янги технологиялар амалиётга жорий этилгач, ундан абонентлар қандай наф кўрадилар?

— Биз истиқболга мўлжалланган техник сиёсат дастури асосида асосий эътиборни янги қувватларни ишга тушириш ва абонентлик тармоқларини ривожлантиришда ҳам, телекоммуникацияларни модернизациялаш, энг яхши технологияларни жорий этишда ҳам иложи борича кўпроқ абонентларни электрон, рақамли сервис хизмати кўрсатишга ўтказишга қаратаяпмиз. Аниқроғи, деярли барча АТСларда энг янги электрон хизматлардан фойдаланиш, қўшимча хизмат турлари, шу жумладан, маълумотларни узатиш, интеллектуал хизматлар кўрсатиш ва интернет тармоғига уланиш учун техник шароитни яратишга ҳаракат қилмоқдамиз.

Мисол учун, жорий йилда 21/24-АТСда "Алкатель" ускуналарининг деярли 3000 номерга мўлжалланган қуввати ишга туширилди. Самарами? Бу хизмат кўрсатишнинг энг янги усулларини ўзлаштириш учун 1832 номердан фойдаланган ҳолда "EWSD" тизимини жорий этиш имконини яратди. Қолган янги сиғим эса "121" индексли абонент тармоғини ривожлантириш, телефонлар ўрнатишга йўналтирилди. Қолаверса, юкнинг бир қисми 65-АТС зиммасига юкланди. Бу ердаги янги даҳаларда ҳозир телефонлар ўрнатишга киришилди.

"Алкатель" фирмасининг 976 номерга мўлжалланган худди шундай ускунаси 25-АТСда ҳам ўрнатилди. Мазкур станцияда нумерлаш "123" индекси асосида бажарилади. 48-АТСда 2176 та номер уланадиган ажратма АТС қурилди. Бу ернинг янги индекси "148"дир.

ТошМИ мавзеида ҳам янги ажратма АТС қурилмоқда. 1143000 дан 1145999 гача нумерланадиган ҳамда 2928 номерга мўлжалланган бу станция мазкур гўшада телефонлаштиришни яхшилаш ва мавжуд муаммоларни тугатишга хизмат қилади.

53-АТСда эса "HUAWEI" фирмаси томонидан етказиб берилган, 1008 номерга мўлжалланган станция монтаж қилинмоқда. Нумерланиши 1152000 дан 1152999 гача ва 1151200 дан 1151299 гача бўлган телефонлар яқин кунларда хонадонлар ва хизмат биноларига уланади.

Шуни таъкидлаш керакки, бу ишларнинг барчаси ички заҳиралар, ўзимизни ўзимиз маблағ билан таъминлаш, материалларни излаб топиш ҳисобига, маҳаллий пудратчи — "Сега" билан ҳамкорликда амалга оширилмоқда.

Мухтасар қилиб айтганда, бугунги кунда шаҳримизда ишлаб турган 74 та АТСдан 24 таси рақамли тизимга тўлиқ ўтказилди. 10 та АТСнинг ҳаракат ҳудудида эса рақамли ускуналарнинг қўшимча қувватлари ишга туширилди. Бу ҳозирнинг ўзидаёқ телефон станцияларининг 30 фоизида абонентларга рақамли технологиялар асосида интеллектуал хизматларни тақдим этиш имкониятини яратди.

— Ана шу янги хизматлардан фойдаланишга қизиққан абонентлар нима қилишлари керак?

— Бунинг учун абонентнинг ўзи ташаббус кўрсатиб, худди шундай станцияга улаш илтимоси билан ариза берса ва тонал йиғмали телефон аппарати сотиб олса, бас. Энг янги замонавий хизматлар комплектини кутиб ўтиришга ҳожат йўқ. Янгитдан ишга тушириладиган электрон АТСларнинг умумий сиғими 2002 йил охирига бориб 10000 номердан ошади.

Албатта, рўёбга чиқарилаётган лойиҳалар станциялараро уланувчи линияларни ҳам тубдан таъмирлаш ва кенгайтиришни тақозо этади. Биз буни унутганимиз йўқ. Янги оптик толали кабеллар ётқизилмоқда, тегишли ускуналар монтаж қилинаяпти, "Кичик транспорт ҳалқаси" деб аталган биринчи босқични яратиш ўлчамлари ишлаб чиқилмоқда. Бу "ҳалқа" янги ишга туширилаётган барча станцияларни бир жойда бирлаштиради, шаҳарнинг бутун тармоғига ва телекоммуникацияларнинг ташқи тизимларига чиқишни таъминлайди.

Айни чоғда жамоа аҳли корхонани хусусийлаштириш ва "Ўзбектелеком" акциядорлик компанияси таркибида ўз акциялари пакетини хорижий сармоядорларга сотишга тайёргарлик кўрмоқда. Булар ҳам келгусида пойтахт телефон тармоғини янада жадал ривожлантириш, кўплаб абонентларни ахборот тармоқларининг замонавий хизматларидан баҳраманд этишга хизмат қилади.

Анатолий КУДИНОВ.

Қарамда тенгсиз бўл

Ҳасад кўзи асло давлатга тўймас,
Кибру ҳаволилар савлатга тўймас,
Нияти фосиқлар хилватга тўймас,
Борига шукур қил, бесабрдан қоч,
Мурод-мақсадингга бағрингни кенг оч.

Оёғинг остида гуллар унганда,
Бошингга бахт қуши гоҳо қўнганда,
Омад отин миниб, зафар қучганда,
Шукроналар қилгил, ношукурдан қоч,
Сабру қаноатга бағрингни кенг оч.

Фоний дунё ўтар, абадий эмас,
Зарга сиғинмагил, қилмагил ҳавас,
Боқийга молу мулк олиб кетилмас,
Карамда тенгсиз бўл, ҳасадгўйдан қоч,
Етим-есирларга иссиқ бағринг оч.

Орзу-мақсадларинг бўлса-да поймол,
Касби коринг абад топса-да завол,
Захматлар чексангу, топмасанг камол,
Кўнглингни чўктирма, ноумиддан қоч,
Порлоқ келажакка бағрингни кенг оч.

Ўтдилар ҳоқонлар, амирлар ўтди,
Ёғоч отларида манзилга етди,
Яхшию ёмонлар келмасга кетди,
Умр тила ўзингга, ножинслардан қоч,
Боқийлик елига бағрингни кенг оч.

Не қилсанг-да, ҳардам савобни ўйла,
Илм-фан уммонида билиминг бўйла,
Ёлғонга ён босма, ростини сўйла,
Маърифатли бўлгил, жоҳиллардан қоч,
Комил инсонларга бағрингни кенг оч.

Эй Абдулла, мудом нафсингни тийгил,
Ҳар инсон қадрини муқаддас билгил,
Эрк бермагил асло, суяксиздир тил,
Сабр-қаноатли бўл, ноҳақликдан қоч,
Оқилларга кавсар булоғини оч.

Абдулла ШОНОСИР.

Кулги кулгига уланди

Андижон шаҳрида вилоят маданият бошқармасининг ташаббуси билан вилоятда яшаб, ижод этган Мамажон ота, Абдулҳай махсум Қозоқов, Сойиб Хўжаев, Ғуломжон Рўзибоев, Ҳасанбой Султонов сингари кулги дарғаларини хотирлаш кечаси бўлиб ўтди. Унда Қаҳрамон Абдувоҳидов, Машраб Назаров, Шарофиддин Салоҳиддинов, Ғайрат Аҳмедов каби аскиячи ва қизиқчилар устозларини эслашиб, йиғилганларга олам-олам қаҳқаҳа улашдилар. Ҳангомаларнинг баъзиларини муштарийларимизга илиндик.

Мамажон ота аёллари билан бозорга кетаётса, Турдали деган қитмир оғайниси учраб қолибди.

— Йўл бўлсин, Мамажон ака? — деб сўрабди у.

— Ҳа, бозорга ўтиб опангнинг камларини қилиб бериб келай! — жавоб берибди Мамажон ота.

— Ие, ҳали бу киши келиноймларми? Мен уларни кўриб бувингизмикин, деб ўйлабман! — Турдали гапидан ўзи нашъа қилиб кулибди.

— Агар сен бу киши қилган хизматларнинг ярмини қилган бўлганингда энам бўлиб кетган бўлардинг! — ота жойида жавоб қайтарибди.

* * *

Раҳматли Ҳасанбой Султоновнинг уйига Машрабжон Назаров бориб қолибди. Ҳасанбой аканинг тилидан бол томармиш-да!

— Асалим, чойни олиб келинг!

Хотини чойни олиб келиб қўйса:

— Энди, шакарим, мева-чевалардан олиб келинг! — дермиш.

Мева-чевалар ҳам келибди, аммо Ҳасанбой аканинг ширин-шакар сўзлари тугамабди.

— Новвотим, ошни бошлайверинг!

— Мармалатим, шакаробни аччиқроқ қилинг!

— Қантим, чойни янгиланг!

Бунчалик ширинсуханликни кўрмаган Машраб ака ҳайрон бўлиб сўрабди:

— Ака, бу жа келинойимларга меҳрибон бўлиб кетибсиз, тинчликми?

— Тинчлик, тинчлик. Фақат икки кундан буён хотиннинг исмини эслолмаяпман, шунга... — жавоб берибди аскиячи.

* * *

Абдулҳай махсум Қозоқов шогирдлари Ҳасанбой аканинг уйига чақириб борса, овоз қилишлари билан ити югуриб чиқибди. «Вов-вов!» деб уйга киритмай тураверибди. Дам ўтмай Ҳасанбой ака уйларидан чиқиб келибди.

— Келинг, уста, келинг! — дебди у.

— Қайси бирларинг Ҳасанбой? — дермиш Абдулҳай махсум.

* * *

Андижон ўйингоҳида Муҳиддин қизиқ Дарвешов ўзининг лақаблар ҳақидаги машҳур ҳангомасини бошлабди:

— Энди устозларимиздан Юсуфжон қизиқнинг ҳам, Охунжон қизиқнинг ҳам лақаблари ит бўлган. Устозларимиз чойхонада кулишиб ўтиришса, ит отадиганлар кириб қолибди. Юсуфжон қизиқ шарт ўрнидан туриб, Охунжон қизиқни тўни билан тўсиб, унга далда берибди:

— Охун, бемалол ўтиравер, ҳў ит отадиганлар келиб қолди, сени тўсиб турибман!

Охунжон қизиқ тўннинг этагидан бошини чиқариб жавоб қилибди:

— Ўзингиздан эҳтиёт бўлинг, уста, булар менга тегишмайди бугун.

— Нимага энди сенга тегишмайди? — сўрабди Юсуфжон қизиқ.

— Бугун пайшанба, эркагини отишмайди! — дермиш Охунжон қизиқ.

Кулги босилгач, Муҳиддин қизиқ андижонлик аскиячиларга қараб давом этибди:

— Энди бизда лақаби бўлмаган қизиқчи ёки аскиячини одам ўрнида кўришмайди. Шунинг учун ҳамма санъаткорларимизда лақаб бор. Мана, масалан, Абдулҳай махсум Қозоқовники кал, Ҳасанбой Султоновники ит...

Шу пайт Ҳасанбой ака қизиқнинг сўзини бўлибди.

— Майли, Муҳиддинжон, мени ит десангиз хафа бўлмайман. Аммо сиз шу гапларингизни бир зина юқорига чиқиб олиб гапиринг! — дебди у.

— Нега энди? — Муҳиддин ака сўрабди.

— Манови томошабинларимиз мендан пастда турганингизни кўриб, Муҳиддин итдан ҳам паст экан, деб кетишмасин! — жавоб қилибди Ҳасанбой ака.

* * *

Абдулҳай махсум чойхонага кириб борса, Саъдулла ака билан Ғуломжон ака бир-бирига тумтайиб ўтирганмиш.

— Ҳа, тинчликми? — сўрабди махсум.

— Э, мановингизни кўрмайсизми, — Саъдулла ака Ғуломжон акага имлабди. — Мен қаерга борсам, "Юр жўра", деб айтиб кетаман! Бунингиз ўзи кетаверади-да! Мен унинг олдидаги нонни еб қўярмидим?! Мана, кеча ҳам Таваккал Қодировнинг фотиҳасига мени айтмай ўзи жўнаб юборибди.

— Бунақа қилманглар! — Абдулҳай махсум астойдил насиҳат қила кетибди. — Икковинг тенг-тўшсан. Бир-бирингни суяб, бир-бирингни йўқлаб юргин!

— Э, бунингизга гап таъсир қилмайди! — Саъдулла ака қўл силтабди. — Ҳали қараб турасиз, сизнинг фотиҳангизга ҳам мени айтмай ўзи жўнаб қолади!

* * *

Қизиқчи Фаттоҳ ака театрда ишлаб юрганда Гўзалхон деган раққоса илтимос қилиб қолибди:

— Ака, чироқ тутиб турсангиз, мен рақсга тушардим, жа аломат бўларди.

Қизиқчи рози бўлибди. У пайтларда тепадан бериладиган чироқ қўлда кўтарилар экан. Фаттоҳ ака чироқни тутибди, раққоса ўйинни бошлаб юборибди. Раққоса чироққа қараб қадам босаётганмиш, чироқчи раққосанинг қадам ташлашига қараб чироқ тутаётганмиш... Атроф қоп-қоронғу. Бир пайт чироқ турганмиш-у, раққоса йўқ эмиш. Чироқнинг изидан бориб томошабинлар ичига қулаб тушган экан.

Эртасига бу ноxуш ҳолат бадиий кенгашда муҳокама қилинибди. Қизиқчи хўп саваланибди. Охири жаҳли чиқиб бақириб берибди:

— Э, раққосаларинг шукур қилсин! Бор-йўғи саҳнадан олиб чиқиб кетибман. Кўчага олиб чиқиб кетганимда нима бўларди!

Саид АНВАР ёзиб олди.

Тўлепберген ҚАИПБЕРГЕНОВ, Ўзбекистон ва Қорақалпоғистон халқ ёзувчиси.

Шингил саволларга шингил жавоблар

— Оламдаги қайси миллат вакилларини оқилроқ деб ҳисоблайсиз?

— Ўз вақтида Бердақ бобомиз айнан шу саволга жавоб бериш учун икки қўлига икки қисм тупроқни олибди-да уларни аралаштириб:«Қайси тупроқ афзал. Иккови ҳам бир. Ақл ҳам миллат танламайди», деган экан.

* * *

— Мансабдор шахс учун энг мушкул иш нима?

— Хушомадгўй билан чин дўстни ажрата олиш!

* * *

— Бу оламни англаб етиш мумкинми?

— Ушбу олам ҳар бир инсон учун сирли жумбоқ. Уни охиригача англашга уриниш бош билан тош йўнишга ўхшайди. Бошни кўпроқ ҳаракатга келтириш керак!

* * *

— Ерназар Олакўз васият айтиб кетганми?

— Ҳа, у «Биринчидан, Онаизоримни, иккинчидан, киндик қоним томган ерим ва уни обизамзам суви билан қондирган Амударёмни, учинчидан, оғир кунларда мўл балиғи билан элни тўйдирган Оролимни асранг!» деган экан.

* * *

— «Китобни оёқости қилма, унинг ҳам жони бор!» деганлари тўғрими?

— Жуда тўғри. У бамисли уйқудаги инсон. Ётган жойидан қўлга олсангиз, уйқудан уйғониб сен эшитмаган, кўрмаган, билмаган воқеалар, ибратли ҳодисаларни баён қила бошлайди.

* * *

— Қорақалпоғистонни ўзгача меҳр билан севишимнинг сабаби?

— Албатта, Қорақалпоғистоннинг якка-ю ягона эканлиги!

«Халқ сўзи» мухбири Янгибой ҚЎЧҚОРОВ тайёрлади.

Ҳикмат

Ҳалойиққа кўрма қилиб бенаво, Ўзингга раво кўрмаганни раво.

Дўстлик давом этади

Яқинда Тошкентдаги Ҳинд маданият марказида ажойиб ижодий учрашув бўлиб ўтди. У ҳинд миллий эпоси "Рамаяна"нинг ўзбек тилига биринчи таржимони, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Муҳаммад Алининг 60 йиллигига бағишланди. Тадбирни маданият маркази директори жаноб Лобо бошқариб борди.

Ҳиндистон Республикасининг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси жаноб Шарат Сабарвал ҳинд маданиятининг дўсти, таниқли ўзбек адиби Муҳаммад Али ижоди ҳақида маъруза қилди.

Зеро, Муҳаммад Али ҳинд маданиятининг чинакам тарғиботчисидир. У "Рамаяна" эпоси таржимаси устида беш йил меҳнат қилди, эзгулик ва адолат, инсонийлик, хуш хулқ ва одоб, мардлик ва жасорат, вафо ва садоқат ҳақидаги дурдона асарни ўзбек халқининг мулкига айлантирди. Шоир бу билан чекланиб қолмасдан "Рамаяна оҳангларида" шеърлар туркумини яратди. Сўнгра "Рамаяна" поэтикасининг ўзбекча талқини" мавзуида номзодлик диссертациясини ёқлади.

Ўзбекистон Қаҳрамони, халқ шоири Абдулла Орипов ҳинд ва ўзбек халқларининг қадимий дўстлиги, бу дўстликнинг давомчилари ҳақида тўлқинланиб гапирди. Учрашувда, шунингдек, Ўзбекистон Миллий университети профессори Бегали Қосимов, Тошкент Шарқшунослик институти муаллимаси, ҳиндшунос олима Улфатхон Муҳибова ва бошқалар қатнашдилар.

Учрашув охирида сўзга чиққан Муҳаммад Али "Рамаяна" эпосидан парчалар ўқиб берди.

Азиза АҲМЕДОВА.

Тасвирларда — оила

Эътироф

Санкт-Петербург шаҳрида жаҳон халқлари тарихи ва маданиятини тарғиб этишга бағишланган III халқаро ҳужжатли видеофильмлар фестивали бўлиб ўтди. Унда навоийлик шоир ва журналист Леонид Ветштейн «Нестру» ва «Қизилқумлик бахтли келин» номли фильмлари билан иштирок этиб, катта муваффақият қозонди. Иккала асар ҳам махсус совринга лойиқ топилди.

«Нестру» фильмида Навбаҳор туманидаги Янгиқўрғон қишлоғида яшовчи Бобоқул Облоқуловлар оиласининг кечаги куни ва бугуни акс этади. Оила бошлиғининг тақдири болалари, маҳалласи ҳаёти билан боғлиқ ҳолда очиб берилади. Унга Мустақиллик берган имкониятлар, оила шаъни ва мавқеи ҳаётий далиллар асосида томошабин кўз олдида гавдаланади.

Учқудуқ туманидаги Мингбулоқ қишлоғи асрий Қизилқумнинг қоқ белида жойлашган. Қум барханлари қўйнидаги мўъжаз масканда ўқитувчилар оиласи қўним топган. Соҳиб Абдукаримов ва унинг турмуш ўртоғи Шаригул ҳар қандай об-ҳаво шароитида ҳам болаларга таълим-тарбия бериш йўлларини қидиради. Уйидан ўтин элтиб бўлса ҳам, синф хонасини иситишади. Болалар билан учрашмаган, улар билан овунмаган кунларини кун ҳисоблашмайди.

Фильм ижодкорлари бугунги ўзбек оилалари қиёфасини яратиш билан бирга, одамлар онги, фикрлашидаги янгиланган жараённи эсда қоларли кўринишлар орқали очиб беришга ҳаракат қилишган. Инсоний муносабатлар, юриш-туриш, кўча-куйда ўзини тутиш, меҳрибонлик, ҳурмат, камтарлик фазилатлари лавҳаларда ўз аксини топади. Уларга уйғунлашиб кетган табиат тасвирлари эса томошабинда ўзгача завқ уйғотади.

— Шаҳарнинг 300 йиллиги муносабати билан ўтказилган фестивалда дунёдаги 50 дан ортиқ мамлакатларда яратилган ҳужжатли фильмлар намойиш этилди, — дейди муаллиф Леонид Михайлович. — Улар орасида ўзбек замини, табиати, оиласи, одамлари ҳақидаги фильмлар кўпчиликда қизиқиш уйғотди. Харидорлар ҳам топилди. Биз ҳаваскор ижодкор сифатида ҳар икки фильмда мустақил юртимизда рўй берган ўзгаришларни баҳоли қудрат кўрсата билдик, деб ўйлайман. Операторлар — Равшан Неъматов, Валентин Корнеенко, монтажчи Мурод Алиевларнинг хизматларини алоҳида таъкидламоқчиман.

Фильмлар Ўзбекистон телевидениеси орқали ҳам намойиш этилди.

Абдуваҳоб ПИРМАТОВ, «Халқ сўзи» мухбири.

А. САМУСЕНКО

Мўйна телпак

Ўтган декабрда хотиним мўйнали телпак олганди. Жуда қиммат телпак. Биринчи марта уни ойна олдида кийиб кўргач, ишхонасидагиларга мақтанишга қарор қилди. Ўша куни кечки сменада ишлар эди. Барча аёллар кийиб кўрди, ҳаммасига лойиқ келди ва роса мақтадилар. Бир аёл безорилар бундай қиммат нарсаларни ечиб олишларини айтиб, мисоллар билан обдон ишонтирди. Мана, смена ҳам тугади ва ҳамма уйга шошилди. Дарвозадан чиқдилар. Қоронғи, тикансимон қор юз-кўзга уриларди. Барча тарқалди. Хотиним эса ёлғиз қолди, у троллейбус бекатига кўприкдан ўтиши лозим эди. Мана, у телпак боғичини бўйнидан ўтказганча бошини эгиб кўприкдан ўтиб бораяпти.

Тўсатдан орқасидан келаётган кишининг оғир қадамларини эшитди. Қўрқувга тушди. «Босқинчи бўлса-чи» ўйлади у. Ўғриликлар, одам ўлдиришлар ҳақидаги даҳшатли воқеалар эсига тушди. Қадамини тезлаштираркан, орқасига қарашга қўрқиб, қулоқ солди. Орқасидаги одам ҳам тезлашгандай бўлди.

Кўприкдан нариги ёғи хавфсиз эди. Қор пардаси ортидан троллейбуснинг чироқлари кўринди. У троллейбус қаршисига чопди, босқинчи уни қувиб келаётганди, оғир ҳарсиллаётганини аниқ эшитди. Мана, бекат. Хотиним сирғаниб кетди ва орқаси билан босқинчининг устига йиқилди. Телпаги бошидан учиб кетди, дастлаб фақат шу ҳақда ўйлади. Ортидан югурган одам ҳам аёлимнинг ёнига гупиллаб йиқилди. Ҳаммаси шунчалик кутилмаганда юз бердики, у ҳеч балони тушунмади, қўли билан атрофни пайпаслаб телпагини топди, сакраб туриб ўзини троллейбус эшигига урди. Эшик ёпилди, троллейбус юриб кетди. Хотиним қалтираганча телпагини кийди ва беихтиёр орқа ойнадан қаради. Троллейбус ортидан семиз, кал югураётганмиш. У қўлини силтаганча алланималар деб бақирар, аммо троллейбус тобора тезлаб борарди. Хотиним тинчланиб ўриндиққа ўтирганида, йўловчиларнинг ўзига қаратилган нигоҳларини пайқабди. Телпагим қизиқтираётган бўлса керак, деб ўйлабди ва ойна томон бурилиб олибди.

У уйга ҳаяжонда кириб келди. Нафаси оғзига тиқилиб, кўзлари олайганча дудуқланиб, босқинчи ҳақида гапира бошлади. Уйда дўстларим билан пиво ичиб ўтирардик. Улар хотинимга қараб кулардилар. У эса қўлларини силтаб воқеанинг майда-чуйдасигача ҳикоя қиларди. Шундагина унинг узуқ-юлуқ ҳикоясида қизиқ нарса бўлмаса ҳам улар нима учун кулаётганини тушундим ва мен ҳам хо-холаб юбордим. Ҳеч балони англамаган хотиним жимиб қолди ва даҳлиздаги кўзгу қаршисига чопди. Кўзгуда қимматбаҳо эркаклар телпаги кийиб олганини кўрди.

Ўзиники эса орқасида боғлиқлик осилиб турарди.

Ориф ФАРМОН таржимаси.

Жаҳондаги етакчи компаниялар ўз компьютерларини одатда юқори баҳоларда таклиф этадилар. Бунинг асосий сабаби шуки, уларнинг баҳосига бутун дунё бўйлаб қилинаётган реклама ҳамда дунёнинг нариги бурчагидан олиб келиш учун кетадиган йўл харажатлари киради.

БИРОҚ БОШҚАЧА ҲАМ БЎЛИШИ МУМКИН

TS-Technology таклиф этади

TS-Technology компьютерлари — бу юқори сифат ва муносиб нархлар
TS-Technology компьютерлари — бу 3 йиллик кафолат
TS-Technology компьютерлари — бу бутун мамлакат бўйлаб сервис-марказлари хизмати
TS-Technology компьютерлари — бу жаҳон талабларига тўла жавоб беради
TS-Technology компьютерлари — бу ўзбек ва рус тилларидаги қўлланма

TS-Technology компьютерлари — бу МИЛЛИЙ БРЕНД

Давлат ўқув муассасалари учун йилнинг охиригача имтиёзли нархлар белгиланган.

Қўшимча маълумотлар учун: Тошкент шаҳри, Ҳамид Олимжон майдони, Пойтахт бизнес мажмуасининг ғарбий томони, 29-30 офисга мурожаат қилинг.
Тел.: 137-72-91, 137-72-92.
Факс: 137-72-93.
e-mail: sales@tstech.uz

Компьютер техникаларини харид қилиш истагида бўлганлар компания ҳамкорларига ҳам мурожаат этишлари мумкин.

TS TECHNOLOGY

...Энг яхши танлов

infoCOM.UZ
ойлик ахборот - таҳлилий журнал
NEW
КОМПЬЮТЕР ВА КОММУНИКАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАР ҲАҚИДАГИ ЯНГИ ЖУРНАЛНИ ЎҚИНГ

67-16-06 ☎ 67-52-62
АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ОЛАМИДА СИЗНИНГ КОМПАСИНГИЗ

Абдулла Қодирий номидаги Тошкент Давлат маданият институти ректорати «Иқтисод назарияси» кафедраси собиқ мудири, иқтисод фанлари номзоди, доцент **Эгамберди ВАЛИЖОНОВ**нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига таъзия билдиради.

Абу Райҳон Беруний номидаги Тошкент Давлат техника университети ректорати ва касаба уюшмаси, Нефть ва газ факультети «Нефть ва газ геофизикаси» кафедраси лаборатория мудири **Абдувосил ҒАНИЕВ**нинг вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оиласига чуқур таъзия изҳор қилади.

«Халқ сўзи» «Народное слово»

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Аббосхон УСМОНОВ

Таҳрир ҳайъати:
Э. БОЛИЕВ (масъул котиб — «Халқ сўзи»),
М. ЕГОРОВ
Ш. ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Халқ сўзи»),
М. МИРАЛИМОВ,
С. МУҲИДДИНОВ,
Ш. РИЗАЕВ,
М. САФАРОВ,
Р. ФАРҲОДИЙ,
И. ХУДОЁРОВ,
И. ШОҒУЛОМОВ,
О. ҚАИПБЕРГЕНОВ (бош муҳаррир ўринбосари — «Народное слово»),
Ў. ХОШИМОВ.

БЎЛИМЛАР:
Ижтимоий-сиёсий ҳаёт — 133-57-34; 133-78-92
Иқтисодиёт — 136-36-65; 132-10-65
Маънавият ва маърифат — 136-35-60;
Газетхонлар билан алоқа ва минтақалар — 136-29-89;
Фан, соғлиқни сақлаш, таълим ва туризм — 132-12-08;
Янгиликлар ва халқаро ҳаёт — 132-11-15;
Котибият — 133-10-28;
Эълонлар — 136-09-25.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00001-рақам билан рўйхатга олинган.
Буюртма Г — 977, 27225 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2.

Газета таҳририят компьютер базасида терилди ҳамда операторлар Ж. ТОҒАЕВ ва А. БОЛТАЕВ томонидан саҳифаланди.

Навбатчи котиб — А. ОРИПОВ.
Навбатчи муҳаррир — А. ҲАЙДАРОВ.
Навбатчи — М. ЖОНИХОНОВ.
Мусаҳҳиҳ — М. ЁҚУБОВА.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Таҳририятда ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.
t — тижорат материали.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти — 21.00.
Топширилди — 22.50
1 2 3 4 5 6